

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

π. Κλαύδιος MBAYI MBAYI

(JEAN CLAUDE MBAYI MBAYI)

***Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Πέτρος Ζ΄
Κηρυκτική και Ποιμαντική Διακονία***

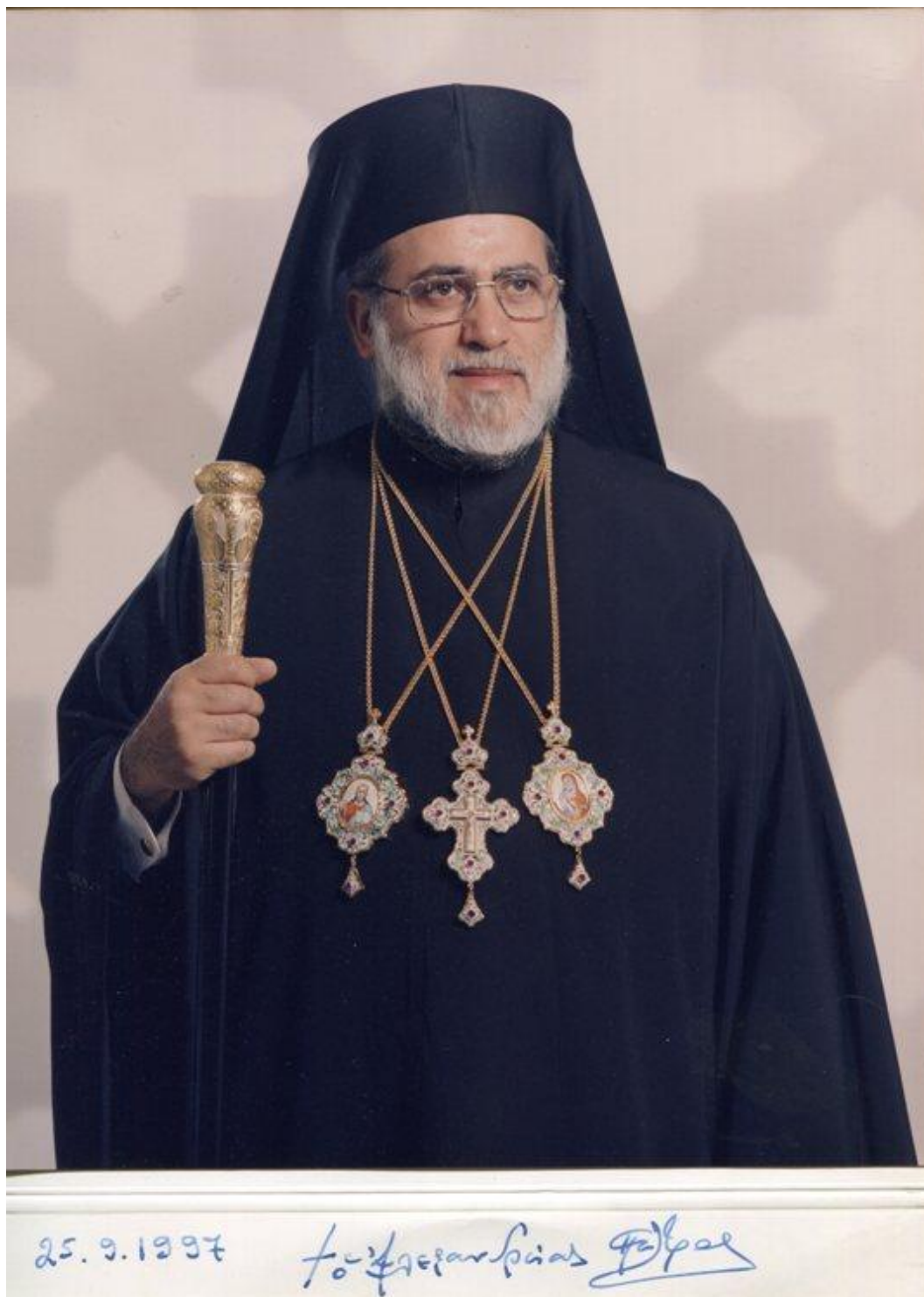
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

που υποβλήθηκε στο Τμήμα

Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ

Σύμβουλος Καθηγητής: Τρύφων Τσομπάνης, Επίκουρος Καθηγητής

Θεσσαλονίκη 2015

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΥΡΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Ζ΄

*«Πέτρου του Μακαριωτάτου, Θειοτάτου τε και παναγιωτάτου
Πατρος ημών και Ποιμενάρχου, Πάπα και Πατριάρχου της Μεγάλη Πόλεως
Αλεξανδρείας, Λιβύης Πενταπόλεως, Αιθιοπίας, πάσης Αιγύπτου και πάσης
Αφρικής. Πατρος Πατέρων, Ποιμένος Ποιμένων, Αρχιερέως Αρχιερέων,
Τρίτου και δεκάτου τε των Αποστόλων, και Κριτού της Οικουμένης»*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής ήταν μία εξέχουσα και μοναδική προσωπικότητα στον ορθόδοξο κόσμο γενικότερα και στο πατριαρχείο της Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής ειδικότερα, ο οποίος πρόωρα και ξαφνικά άφησε τον κόσμο τούτον για τα ουράνια.

Η εργασία μας για το πρόσωπο του μακαριστού Πατριάρχη αποτελεί έναν ελάχιστο φόρο τιμής στη μνήμη του και ίσως να ικανοποιήσει πολλούς ανθρώπους κάθε ηλικίας στους οποίους μέχρι σήμερα η παρουσία του και το έργο του δεν έχουν ξεχαστεί τόσο στην Αφρική όσο και στον ορθόδοξο κόσμο. Θεωρούμε ότι αυτή η εργασία μεταξύ άλλων θα είναι χρήσιμη όχι μόνον για το Πατριαρχείο μας της Αφρικής αλλά και για όλο τον ορθόδοξο και μη κόσμο. Είχε δημιουργήσει ο μακαριστός καλές σχέσεις με τους χριστιανούς άλλων δογμάτων και στην Αφρική και αλλού

Το έργο του είναι πολύ μεγάλο στα λίγα χρόνια της ποιμαντικής του διακονίας ως πατριάρχης της Αλεξανδρείας και ολόκληρης της Αφρικής. Χάριτι Θεού προσπαθήσαμε όσο το δυνατό να παρουσιάσουμε την σημαντικότερη πνευματική διακονία του στην Αφρική. Ο Πατριάρχης Πέτρος ήταν ένας ιεραπόστολος Πατριάρχης, όπως θα δούμε στα κείμενα που θα ακολουθήσουν. Συνέχισε την ποιμαντική και ιεραποστολική του προσπάθεια, όπως την πραγματοποιούσε όταν ήταν Μητροπολίτης στα διάφορα μέρη της Αφρικής. Χάρης σ' αυτόν για πρώτη φορά οι περισσότερες χώρες της Αφρικής γνώρισαν και είδαν από κοντά τον ποιμένα των

ποιμένων. Στην Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, στη Μητρόπολη Κεντρώας Αφρικής, είδαν για πρώτη φορά τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας μόνον το 2002.

Δεν θα παραλείψουμε να αναφερθούμε σε όλους εκείνους που μας βοήθησαν και συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην περάτωση αυτής της εργασίας.

Μεταξύ αυτών είναι ο καθηγητής μου κ. Τρύφων Τσομπάνης, Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ., ο νυν Μητροπολίτης Κεντρώας Αφρικής κ.κ. Νικηφόρος Μικραγιαννανίτης και ο ιερολογιώτατος μοναχός Αθανάσιος Καγιέμπε.

Κινσάσα, 13 Αυγούστου 2014

π. Κλαύδιος ΜΒΑΥΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρουσία αυτού του μεγάλου και πνευματικού πατέρα ως Πατριάρχη για 7 χρόνια, από το 1997 έως το 2004, στο τιμόνι του κατά σειράν δευτέρου πατριαρχείου κατά τα πρεσβεία στην ορθόδοξη Εκκλησία ανά τον κόσμο, είναι μοναδική και ανεπανάληπτη. Παρά τις δυσκολίες της Αφρικής, τις αρρώστιες, (όπως στις ημέρες αυτές ο Έμπολα στη Δυτική Αφρική που έχει αναστατώσει όλο τον κόσμο), τους εμφύλιους πολέμους, τις δύσκολες πολιτικές καταστάσεις με την αβεβαιότητα και την πολιτική ανωμαλία και αστάθεια γενικότερα, και πέραν των ποικίλων έργων του, σταθμός της ποιμαντικής του δράσης υπήρξε το γεγονός ότι τοποθέτησε την ιεραποστολή στο κέντρο κάθε ενδιαφέροντος.

Ο Μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ' υπήρξε άνθρωπος της αγάπης, της θυσίας, της προσφοράς, της αυταπάρνησης. «Ήταν αγαπητός στην ομογένεια, στο ορθόδοξο ποίμνιό του σε ολόκληρη την Αφρική, αλλά και ιδιαίτερα αποδεκτός από την πολιτική και θρησκευτική ηγεσία της Αιγύπτου, καθώς και από τις ηγεσίες των Αφρικανικών κρατών»¹.

Ζήσαμε την δραστηριότητά του τόσο από κοντά όσο και από μακριά, στις ιεραποστολικές του περιοδείες σ' ολόκληρη την Αφρική. «Εργάστηκε με ζήλο και επιμονή προσηλωμένος στο έργο της Εκκλησίας και στην εξάπλωση του Χριστιανισμού στην Αφρικανική Ήπειρο, τη γη των προγόνων μας»².

¹. Χρίστου Θ. Κρικώνη, *Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας κυρός Πέτρος Ζ' «πορεία μαρτυρίας»*, έκδ. Φάρος Ελπίδας Αθήνα 2010, σελ. 52

². Όπ. π., σ. 52.

Δεν διαψεύστηκαν τα λόγια του κατά την ημέρα της ενθρονίσεώς του, όπου ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ο δεύτερος θρόνος της ορθοδοξίας, το πατριαρχείον της Αλεξανδρείας, μας ετίμησεν και μας εκάλεσεν ως αξίους συνεχιστάς της μεγάλης του ιστορίας αναμένοντας ότι θα δικαιώσωμεν τας προσδοκίας Του δια μίαν αναβίωσιν και αναδημιουργίαν.

Αναμένει από ημάς να καλλιεργήσωμεν τα εκ της φύσεως προσόντα μας και δια της φιλοτιμίας και φιλεργίας να φανώμεν άξιοι δια μίαν δαψιλή καρποφορίαν. Αναμένει να είμεθα απλοί και απέριττοι, ταπεινοί και παραδοσιακοί εις το φρόνημα, ανώτεροι των υλικών, σταθεροί εις την ορθόδοξον πίστιν...Έχει παγιωθεί ο τρόπος της προσφοράς μας εις την ορθόδοξον ζωήν και την Εκκλησιαστικήν παρουσία στην Εκκλησία των Αγίων Πατριαρχών, των Μαρτύρων, των ασκητών και των ομολογητών. Ο Πάνταινος, ο Κλήμης, ο Ωριγένης, οι Άγιοι Αθανάσιος και Κύριλλος, η Αγία αικατερίνη, ο Άγιος Αντώνιος, η Οσία Μαρία η Αιγυπτία, αλλά και οι μύριοι όσοι άλλοι μοναχοί, ασκηταί και ομολογηταί της Εκκλησίας μας, εκράτησαν πιστώς την ιεράν παράδοδιν του ευαγγελίου και μετέφεραν το μήνυμα της εν Χριστώ σωτηρίας ανά τους αιώνας, έως της σήμερον³».

Πράγματι όσα ζήσαμε κοντά του στην δράση του έδειξαν όχι μόνον ότι κράτησε την ορθόδοξο πίστη μας αλλά περπάτησε στα ίχνη των αγίων της Εκκλησίας μας μεταφέροντας το μήνυμα του ευαγγελίου στα παιδιά της Αφρικής, κυρίως της μαύρης Αφρικής, κάτω από την Σαχάρα. Διατρέχοντας

³. Ομιλία κατά την ενθρόνισή του στο Κάιρο στις 16-03-1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

κανείς το έργο του βλέπει την νυχθημερόν επαγρύπνησή του για την ιεραποστολή στο χώρο της Αφρικής.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια: Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα βιογραφικά στοιχεία του Μακαριστού Πατριάρχη Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής Πέτρου Ζ', στο δεύτερο κεφάλαιο τις ποιμαντικές του δραστηριότητες και στο τρίτο το κηρυκτικό λόγο μέσα από τα κείμενά, τις επιστολές, τις ομιλίες, τους λόγους και τις εγκυκλίους που κατά τη διάρκεια της πατριαρχίας του εξέδωσε. Υπογραμμίζουμε ωστόσο ότι είναι δύσκολο να συνθέσουμε στην εργασία μας ολόκληρο το αρχειακό υλικό που υπάρχει για την περίοδο της επταετούς διακονίας του στο θρόνο της Αλεξανδρείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Καταγωγή.

Ο Μακαριστός Πατριάρχης της Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής Πέτρος Ζ', «εγεννήθη στο χωριό Συγχάρι της Κύπρου στις 3 Σεπτεμβρίου 1949. Μόλις στα δώδεκά του χρόνια το 1962 βρέθηκε στην ιστορική μονή Μαχαιρά της Κύπρου ως δόκιμος μοναχός»⁴. Από την μικρή του ηλικία τον καλεί ο Θεός για να τον υπηρετήσει. Ο Παντοδύναμος Θεός που γνωρίζει τα πάντα και κατευθύνει την ζωή των δημιουργημάτων φρόντισε τον Πέτρο σε κάθε βήμα του μέχρι που έφτασε ψηλά και τον υπηρετήσε. Τον προστάτευσε, όπως προστάτευε τον Μωϋση, από μικρό μέχρι να του αναθέτει το έργο.

«Το 1966 φεύγει για σπουδές στην Ιερατική Σχολή Απόστολος Βαρνάβας (1966-1969). Στις 15 Αυγούστου 1969, μετά την αποφοίτησή, του χειροτονήθηκε διάκονος στην ιερά μονή Μαχαιρά από τον Μακαριστό χωρεπίσκοπο Κωνσταντίας Χρυσόστομο, μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Κύπρου»⁵.

Σύμφωνα με ό, τι μας αναφέρει ο Αρχιμανδρίτης Συμεών από την Ιερά Μονή του Αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου, ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος, πριν την χειροτονία στο πρώτο βαθμό της ιεροσύνης, «είχε ήδη αναπτύξει

⁴. Βλ. Χρίστου Θ. Κρίκωνη, όπ.π., σ. 51.

⁵. Όπ. π.

σχέσεις με το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας»⁶. Αφού είχε ήδη δημιουργήσει καλές σχέσεις, «εντάχθηκε στον κλήρο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας τον Δεκέμβριο του 1970 και υπηρέτησε ως διάκονος τον τότε Πατριάρχη Νικόλαο ΣΤ', ως τον Σεπτέμβριο του 1974 και έπειτα τον Πατριάρχη Παρθένιο»⁷.

«Ως υπότροφος του Μακαρισιτάτου Πατριάρχου κυρού Νικολάου ΣΤ', φοίτησε στο Αβερύφειο Γυμνάσιο Αλεξανδρείας και κατόπιν το 1974 εστάλη με υποτροφία του στην Θεολογική Σχολή Αθηνών. Μετά την αποφοίτησή του, το 1978, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στη Ιερά Μονή Πεντέλης, ενώ, κατά την διάρκεια των σπουδών του, διακόνησε στον ιερό Ναό του Αγίου Σπυρίδωνος Σταδίου, στην Αθήνα. Στις 6 Δεκεμβρίου 1978, προεχειρίσθη σε Αρχιμανδρίτη από τον τότε Πατριάρχη Νικόλαο στον Καθεδρικό Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου Καΐρου. Τότε διορίστηκε ως προϊστάμενος του Ιερού Ναού, καθώς και υπεύθυνος των γραφείων της πατριαρχικής Επιτροπείας Καΐρου.

Τον Οκτώβριο του 1980 εστάλη υπό του Πατριάρχου Νικολάου στην Νότιο Αφρική. Εκεί διορίστηκε Αρχιερατικός Επίτροπος της Μητροπόλεως Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας, αλλά και προϊστάμενος του Ιερού Ναού της Παναγίας Παντανάσσης, όπου ανέπτυξε πλούσια πνευματικά και διοικητικά προσόντα του.

⁶. Βλ. όπ.π., σ. 80.

⁷. Όπ.π.

Στις 9 Ιουλίου 1983, εκλέχθηκε παμψηφεί, από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, Επίσκοπος Βαβυλώνας και τοποθετήθηκε ως πατριαρχικός επίτροπος στο Κάιρο. Η χειροτονία του έγινε στις 15 Αυγούστου του 1983 στην Ιερά Μονή Μαχαιρά της Κύπρου από τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομο (τη σεπτή παρακλήσει του Πατριάρχου Αλεξανδρείας) και των Μητροπολιτών Ιωαννουπόλεως Παύλου, Κεντρώας Αφρικής Τιμοθέου και Κιτίου Χρυσοστόμου»⁸.

Συνεχίζοντας την πορεία, με την βοήθεια του Θεού και της Παναγίας, αφού χειροτονήθηκε την ημέρα εορτής της Παναγίας, «στις 14 Ιουλίου 1990, με την πρόταση του Πατριάρχου Αλεξανδρείας κυρού Παρθενίου Γ' εκλέχθηκε παμψηφεί Μητροπολίτης Άκκρας και πάσης Δυτικής Αφρικής και τον Οκτώβριο του 1991 διορίσθη Πατριαρχικός Εξαρχος στη Μητρόπολη Ειρηνουπόλεως και ανατολικής Αφρικής για τα Κράτη Κένυας, Τανζανίας και Ουγκάντας»⁹.

«Στη Σύνοδο του Νοεμβρίου 1994, έγινε Μητροπολίτης Καμερούν και Δυτικής Αφρικής. Προικισμένος με πνεύμα θυσίας και αγάπης περιόδευε, κήρυττε, κατηχούσε, παρηγορούσε και αναδιοργάνωσε εκ θεμελίων το ιεραποστολικό έργο των υπό την ευθύνη του Ιερών Μητροπόλεων»¹⁰. «Για τα θέματα Ιεραποστολής μετεκπαιδεύτηκε στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας. Γνώριζε την Αγγλική, Γαλλική και Αραβική γλώσσα. Έλαβε μέρος ως εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας σε πολλά διεκκλησιαστικά, διαχριστιανικά

⁸. Όπ.π. σ. 51.

⁹. Όπ.π. σ.52

¹⁰. Βλ. όπ.π.

και διεθνή συνέδρια, διαλόγους και συναντήσεις, όπως για παράδειγμα το Συμβούλιο Εκκλησιών Μέσης Ανατολής, Παναφρικανικό Συμβούλιο Εκκλησιών και το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών κτλ»¹¹.

«Την 21η Φεβρουαρίου 1997 εξελέγη από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής ως Πέτρος Ζ'»¹². Σύμφωνα με την απόφαση της Ιεράς Συνόδου, «η εκλογή του έγινε στον Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Σάββα της Αλεξανδρείας»¹³.

«Η ενθρόνισή του έγινε στις 9 Μαρτίου 1997 ως διάδοχος του Αγίου και Αποστόλου Μάρκου, Ιδρυτού της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας στον ιερό Ναό του Ευαγγελισμού στην Αλεξάνδρεια. Βρέθηκαν στην ενθρόνιση οι Αιγυπτιώτες Έλληνες, Κύπριοι, Έλληνες και Ορθόδοξοι Αιγύπτιοι. Επίσης βρέθηκαν όλα τα θρησκευτικά δόγματα της Αιγύπτου. Από τα πολιτικά πρόσωπα παρευρέθησαν οι τότε πρόεδροι της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος, και της Κυπριακής Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης, ο τότε Αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Παπανδρέου, ο αείμνηστος υφυπουργός Εξωτερικών Γιάννος Κρανιδιώτης και πολλοί άλλοι»¹⁴.

¹¹. Βλ. όπ.π.

¹². Βλ. όπ.π.

¹³. Βλ. όπ.π.

¹⁴. Βλ. όπ.π.

2. Αφιέρωση στον Θεό.

Όπως ειπώθηκε ήδη, ο Πέτρος Ζ' γεννήθηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 1949 και ήταν από πολύτεκνη οικογένεια. Όλη η οικογένεια ήταν ευλογημένη από τον Θεό. «Οι γονείς του ήταν ο Παναγιώτης Παπαπέτρου από τη Συγχαρί και η Χρυστάλλα Χ. Γιάννη από το Δίκωμο. Ήταν ο πρωτότοκος δίδυμος γιός με την αδελφή του Σωτήρα. Ο πατέρας του Πέτρου Παναγιώτης, ήταν γιός του ιερέα του Ιερού Ναού αγίου Μάμαντος της Κοινότητας Συγχαρί. Τα άλλα αδέρφια του ήταν, ο Γεώργιος, η Αγγέλα, η Νίκη, η Μαρία, ο Δημήτρης και η Μάμα. Έτσι σ' αυτό το περιβάλλον και από πολύ νωρίς φάνηκε η κλήση του Πέτρου στον Θεό»¹⁵.

Κάθε άνθρωπος επηρεάζεται με βάση τα δεδομένα που υπάρχουν στην κοινωνία που ζει. Ο τζ. Μίντ, που μας μιλά για την κοινωνική αλληλεπίδραση, αναφέρει ότι «η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι μία διαδικασία κατά την οποία η στενή σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα σε δύο ανθρώπους οδηγεί στη διαμόρφωση, μέρα με τη μέρα, μιας σχεδόν ιδιωτικής γλώσσας, ενός κώδικα επικοινωνίας μεταξύ τους, μέσω του οποίου παράγονται νοήματα και συμβολισμοί»¹⁶. Έτσι και ο Πέτρος, μέσα στο θρησκευτικό περιβάλλον που ζούσε «από μικρός, παρακολουθούσε τον ιερέα παππού του Παπαπέτρο και ήταν πάντα πρόθυμος να τον βοηθήσει είτε

¹⁵. Βλ. όπ.π., σ. 100.

¹⁶. Βλ. Ρεγγίνας Κασιμάτη - Μαρίας Παπαϊωάννου - Στράτου Γεωργούλα - Ιωάννη Πράνταλου, *Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου*, Αθήνα 2012, σ. 59.

μέσα στο ιερό βήμα είτε στο αναλόγιο ως αναγνώστης και στη συνέχεια ως ψάλτης»¹⁷.

Με πολύ αγάπη στα γράμματα «τελείωσε το Δημοτικό σχολείο και με τη σύμφωνη γνώμη των δικών του κατέβηκε στην Ιερά Μονή Μαχαιρά παρά την ηλικία του, μόλις δώδεκα χρονών. Εκεί τον δέχτηκε ο τότε ηγούμενος Ελπίδιος με αγάπη και χαρά»¹⁸.

«Η εκκλησιαστική κοινωνία είναι το κέντρο της κοινωνίας και στην ορθόδοξη πίστη μας ο κόσμος είναι έργο της ελεύθερης αγάπης του Δημιουργού Θεού»¹⁹. Ο Πέτρος δεν κοίταξε πίσω αλλά πάντα έβλεπε μπροστά και ο άγγελος Κυρίου οδηγούσε τα βήματά του και του έδινε πάντα δύναμη. Είναι γνωστό σε όλους μας ότι η ζωή στο Μοναστήρι δεν είναι και για τους μεγάλους εύκολο, και πόσο μάλλον για ένα δωδεκάχρονο παιδί. «Φυσικά είναι δύσκολη η εκεί ζωή. Τι να πρωτοκάνει και από που να ξεκινήσει. Παρ' όλα αυτά και με την βοήθεια του φίλου του Ανδρέα (μετέπειτα π. Καλλίνικος), χωρίς αμφιθυμίες και αντιρρήσεις αναλάμβαναν και οι δύο τα διακονήματα εντός και εκτός της μονής. Το καθάρισμα, το σκούπισμα, το πλύσιμο των πιάτων, το στρώσιμο της τραπέζης, το κέρασμα των προσκυνητών, τη φιλοξενία τους, τις εργασίες στα αμπέλια της Μονής. Μαζί με όλα αυτά ακολουθούσε και το πρόγραμμα των ακολουθιών στο ναό, καθώς και της κατ' ιδίαν προσευχής. Ιδιαίτερα κοπιαστικοί ήταν οι μήνες του

¹⁷. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 100

¹⁸. Βλ. όπ.π.

¹⁹. Βλ. Αρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Καθηγουμένου Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους, *Εκκλησία και Κοινωνία*, εκδ. EXON, Αθήνα 1983².

καλοκαιριού, κατά τους οποίους εκατοντάδες προσκυνητές συνέρρεαν στην Ιερά Μονή, για να εκπληρώσουν τα τάματά τους ή να βαπτίσουν τα παιδιά τους και να προσκυνήσουν το πανίερο σέβασμα, τη θαυματουργική εικόνα της Παναγίας, της Αγιοσορίτισσας και της Μαχαιριώτισσας. Η κίνηση στο μοναστήρι με τους προσκυνητές κορυφωνόταν κατά τις θεομητορικές εορτές της Κοιμήσεως, του Γενεσίου και, προπάντων των Εισοδίων της Θεοτόκου, οπότε και πανηγύριζε η Ιερά Μονή. Αλλά και ο χειμώνας ήταν εξίσου δύσκολος με το κρύο, τις βροχές και τα χιόνια. Για θέρμανση στα δωμάτια ούτε λόγος μπορεί να γίνει»²⁰.

Και εδώ πρέπει να φανταστούμε ένα νεαρό παιδί, με όλα τα παρακολουθήματα της εφηβικής ηλικίας, να δέχεται να μείνει και να υπομένει τη δύσκολη και κάποτε απαραράκλητη ζωή στη μονή, μακριά από τους δικούς του, οι οποίοι και να «ήθελαν να τον επισκεφθούν αδυνατούσαν, γιατί ήταν για τις τότε συνθήκες δύσκολη η ανάβασή τους στο Μαχαιρά, αφού τότε οι περισσότεροι δε διέθεταν ιδιωτικά αυτοκίνητα και η συγκοινωνία γινόταν με ένα και μοναδικό λεωφορείο»²¹. Αυτό είναι κατόρθωμα για ένα παιδί της ηλικίας του. Εδώ μπορούμε να υπογραμμίσουμε πως ο Θεός είχε, προτού γεννηθεί, σχεδιάσει την πορεία του μέσα στην Εκκλησία.

«Περνούσε το διάστημα της διακονίας του ως δόκιμος μοναχός, γενόμενος αγαπητός από όλους και μάλιστα από τον τότε αδελφό της μονής και μετέπειτα νυν Μητροπολίτη Κιτίου κ. Χρυσόστομο, με τον οποίο

²⁰. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 102.

²¹. Όπ.π.

ανέπτυξαν, όταν έγινε Πατριάρχης ο Πέτρος, μεγάλη ιεραποστολική δράση στην Αφρική»²². Όχι μόνον τον αγάπησε ο Θεός αλλά και όποιος τον συναντούσε στο δρόμο του. Αυτό βεβαιώνεται από τη θλίψη που είχε ο κόσμος, όταν έμαθαν για τον τραγικό θάνατό του πηγαίνοντας επίσκεψη στο Άγιον Όρος.

«Το 1966 γράφτηκε στη Ιερατική Σχολή «Απόστολος Βαρνάβας», από την οποία φοίτησε το 1969, αφού ο κύκλος σπουδών στη Σχολή ήταν τριετής. Στη Σχολή εκτιμάται ο σπουδαστής Πέτρος για το φιλήσυχο και πρόθυμο του χαρακτήρα του. Διακρίνεται για την επιμέλειά του και συνάπτει στενές φιλίες με τους συμμαθητές του, ιδιαίτερα με τον Πατέρα Συμεών, μετέπειτα Αρχιμανδρίτη, αγιογράφο και τώρα Ηγούμενο της Ιεράς Μονής αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου στη Λάρνακα, της Μητροπόλεως Κιτίου. Μετά το πέρας της φοίτησης του στην ιερατική Σχολή, ο δόκιμος Μοναχός Πέτρος, και συγκεκριμένα, στις 15 Αυγούστου 1969, ανήμερα της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, ύστερα από την έγκριση του Ηγουμένου της μονής Αρχιμανδρίτη Διονυσίου, κατά τη διάρκεια της θείας Λειτουργίας, χειροτονείται στο βαθμό του διακόνου από τον τότε χωρεπίσκοπο Κωνσταντίας και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Κύπρου, τον αείμνηστο Χρυσόστομο Α΄»²³.

²². Όπ.π.

²³. Όπ.π.

Από τότε άνοιξαν νέοι δρόμοι μπροστά του. «Νιώθοντας την έφεση για περαιτέρω μόρφωση με την άδεια του Ηγουμένου Διονυσίου, προχωρεί και εγγράφεται στο Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας»²⁴.

²⁴. Όπ.π., σ. 103.

3. Ο χαρακτήρας.

Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Πέτρος Ζ' ήταν μία δυναμική προσωπικότητα όχι μόνο στην Αλεξάνδρεια αλλά σ' όλο τον ορθόδοξο κόσμο. Ήταν πολυτάλαντος με πολλές αρετές που φάνηκαν ήδη από την εφηβική του ηλικία. Ήδη δώδεκα χρονών ξεχώριζε. Διακρίνουμε από την επί επτά έτη διακονία του μερικά και βασικά χαρίσματα που είναι τόσο χρήσιμα και για μας στην πνευματική πορεία μας. Ο απόστολος Παύλος έλεγε «μιμηταί μου γίνεσθε καὶ γὰρ τοῦ Χριστοῦ»²⁵. Ό, τι καλό βλέπουμε στους γύρω μας ανθρώπους πρέπει να το πράττουμε και εμείς.

Κατά την επίσκεψή του στην Ιερά Μητρόπολη Κεντρῶας Αφρικής το 2002, τον ζήσαμε από κοντά και είδαμε πως αγαπούσε την διακονία του. Στο λίγο χρονικό διάστημα που τον είχαμε κοντά μας, για πρώτη φορά τον είδαμε να εργάζεται με ζήλο και αυταπάρνηση μέρα και νύχτα, «δεν ἔδωκεν ὕπνον τοις ὀφθαλμοῖς, καὶ τοις βλεφάροις του νυσταγμόν καὶ ἀνάπαυσιν τοις κροτάφοις»²⁶ του. Ελάχιστα ξεκουραζόταν και αναπαυόταν. Είχε πολύ μεγάλη αντοχή. Αγαπούσε πολύ την εργασία, πράγμα το οποίο εμφυσούσε και στους συνεργάτες του. Το γραφείο, το Πατριαρχείο ολόκληρο εν γένει, ήταν ένα «εργοτάξιο», το οποίο δούλευε, καθημερινά σχεδόν όλο το εικοσιτετράωρο από το πρωί μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες την επόμενης ημέρας. Προσπαθούσε δε να διεκπεραιώνονται τα θέματα όσο γινόταν πιο γρήγορα. Τελεία αυταπάρνηση, χωρίς να σκεφτεί τις συνέπειες της κόπωσης.

²⁵. Α' Κορ. 11,1.

²⁶. Ψαλμ. 93α'

Δεν λογάριαζε τίποτε για τον εαυτό του. Το σημαντικότερο πράγμα στο νου του ήταν το συμφέρον για το καλό της Εκκλησίας στην Αφρικανική γη.

Από τα παιδικά του χρόνια ήδη η αγάπη του για τα γράμματα φάνηκε. Ήταν άνθρωπος της μελέτης, της επιστήμης και φιλομαθής. Ομιλούσε αγγλικά, γαλλικά και αραβικά και γνώριζε και πολλές άλλες γλώσσες. Πράγματι ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ΄ ήταν πνευματικός ηγέτης.

Έδειχνε την αγάπη του σε όλους χωρίς διακρίσεις. Εξάλλου πάντοτε στο νου του είχε την ευαγγελική ρήση *«Εντός της Εκκλησίας ουκ ένι Ιουδαίος και Έλλην, δούλος ή ελεύθερος αλλά καινή κτίσις. Τότε μόνον δικαιούμεθα να λεγόμεθα Ορθόδοξοι, όταν θέτουμε την πίστην μας υπεράνω ατομικών επιδιώξεων και ανταγωνισμών»*²⁷. Όλοι είμαστε ενωμένοι στην Εκκλησία του Χριστού, ο οποίος είναι αγάπη, και αφού είναι αγάπη, όλοι οι ορθόδοξοι πρέπει να έχουμε αγάπη προς τον πλησίον. Ο μακαριστός κυρός Πέτρος ο Ζ΄ σε πολλές του ομιλίες στην ιεραποστολή μιλούσε πάντοτε για την αγάπη του Χριστού, λέγοντας χαρακτηριστικά: *«...σας αγαπήσαμε και με τας ελαχίστας δυνάμεις, τας οποίας μας έδωκε ο Θεός, ηγωνίσθημεν διά να σας διακονήσωμεν, να σταθώμεν πλησίον σας εν εμπράκτω αγάπη...»*²⁸.

Ήταν άνθρωπος επικοινωνιακός, φιλόξενος και ευγενής. Είχε βιώσει μέσα του το πως πρέπει να ζούμε με τους άλλους. Δεν μπορούμε με λίγα λόγια να εκφραστούμε για τα αισθήματά του προς το συμφέρον κάθε ανθρώπου, είτε ευρωπαίου είτε αφρικανού. Ήταν ευαίσθητος και σοβαρός

²⁷. Ομιλία Πέτρου Πατριάρχου Αλεξανδρείας κατά την διάρκεια της θείας Λειτουργίας στο Καμερούν στις 24 Αυγούστου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

²⁸. Όπ.π.

άνθρωπος, υπεύθυνος σε κάθε βήμα και κίνησή του. Ήξερε να φιλοξενεί εύκολα τον συνάνθρωπο, να τον ακούει, να τον δέχεται και να συνομιλεί μαζί του. Θυσιαζόταν για τον πλησίον και προσπαθούσε να φροντίσει να μη του λείπει τίποτε για να τον ευχαριστήσει. Δεν έδειχνε τις αδυναμίες του είτε από κούραση είτε από στενοχώρια για να μη λυπήσει τους άλλους. Ήταν άνθρωπος με ισχυρή μνήμη και ταχεία αντίληψη. Προσπαθούσε να εισχωρήσει στο πνεύμα του συνομιλητή, νέου, μεσήλικα, γέρου, επιστήμονος και μη, του απλού, του αξιωματούχου. Σου έδινε την άνεση της συναναστροφής με την απλότητα, το αυθόρμητο και πηγαίο χαμόγελο.

Ο Πατριάρχης δεχόταν τους πάντες είτε στην Αλεξάνδρεια στο γραφείο του, είτε ευρισκόμενος στις Μητροπόλεις του Θρόνου της Αλεξάνδρειας σ' όλη την Αφρική. Καθημερινώς οι άνθρωποι, όπου κι αν τον συναντούσαν, του εξέφραζαν τα προβλήματά τους για να βρουν μια συμπαράσταση, μια ανακούφιση και ανάπαυση. Έτσι ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ' ήταν αγαπητός όχι μόνον στην Αλεξάνδρεια αλλά σ' όλη την Αφρική. Αγαπήθηκε πολύ από την ομογένεια και από τους Αφρικανούς. Από τους Αφρικανούς η αγάπη τους δεν είναι τυχαία, αλλά είναι διότι ήταν ο Πατριάρχης που γνώρισαν από κοντά. Τον είδαν, τον έζησαν, τον άκουσαν, πήραν την ευλογία του. Άκουσε τα προβλήματα τους, τις ανησυχίες τους, τις αγωνίες τους. Ο Ίδιος έμεινε για πάντα χαραγμένος στις καρδιές τους. Στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό στη πρώτη επίσκεψή του, η οποία ήταν η πρώτη επίσκεψη ενός πατριάρχου της Αλεξάνδρειας στην μητρόπολη Κενρώας Αφρικής, οι χριστιανοί είχαν την εντύπωση ότι βλέπουν τον ίδιο το Χριστό μπροστά τους. Τόσο μεγάλη ήταν η χαρά των

απλών ανθρώπων αλλά και η συγκίνησή τους από την επίσκεψή του και από την αγάπη την οποία τους μετέδιδε.

Στα περισσότερα κείμενα του, σε πολλά σημεία βλέπουμε την αληθινή πίστη που είχε πρώτα στον δημιουργό Θεό, στον οποίο είχε πολύ εμπιστοσύνη, επίσης και στον Χριστό, στη Παναγία και σε όλους τους αγίους της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας. Βρισκόμενος στη Καμπάλα είπε χαρακτηριστικά στον Μητροπολίτη Ιωνά ότι: «...μην λησμονείς όμως ότι η δύναμη της πίστεως μας δεν ευρίσκεται στην εξωτερική ισχύ, στην λεοντή της υποτιθέμενης ανθρώπινης παντοδυναμίας. Ευρίσκεται στην δύναμη της αγάπης, της ταπεινώσεως, της αλήθειας. Έτσι με την χάρη του Θεού η ιστορία της Εκκλησίας και της ορθοδόξου ιεραποστολής συνεχίζεται...»²⁹. Στην Νότιο Αφρική, στην ομιλία του, αναδεικνύει το μεγαλείο της πίστεως με τα εξής λόγια του: «Όλοι εσείς οι ορθόδοξοι χριστιανοί της Νοτίου Αφρικής έχετε μέσα σας τον θησαυρό της πίστες των Αγίων Αποστόλων και των Πατέρων της Ορθοδόξου μας Εκκλησίας, την πίστη για την οποία τόσοι άγιοι, άνδρες και γυναίκες, παιδιά και έφηβοι, νέοι και υπερήλικες, θυσίασαν τα πάντα ακόμη και την ζωή τους, τα διεφύλαξαν ανόθευτα στο πέραςμα των αιώνων και τα κληροδότησαν σε μας τα παιδιά των Ελλήνων»³⁰.

Σε άλλη ομιλία του στο πιστό λαό τόνιζε χαρακτηριστικά: «Έχετε μέσα την φλόγα της ορθής πίστες στον Χριστό. Έχετε τις Ιερές Αποστολικές

²⁹. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, λόγος που εκφωνήθηκε στη διάρκεια της θείας Λειτουργίας στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Καμπάλας στις 25 Μαΐου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

³⁰. Όπ.π.

Παραδόσεις της Αγίας μας Ορθοδόξου Εκκλησίας»³¹. Επιπλέον σε μια άλλη του ομιλία αναφέρει τα εξής: «Προερχόμεθα εκ της Μεγάλης χώρας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, όπου ως κύριον θρήσκευμα είναι το Ισλάμ. Εντός λοιπόν τσιούτου κράτους εργαζόμενοι και διαβιούντες προς δόξαν και ευχαριστίαν του Ενός Μεγάλου και Αληθινού Θεού, αγωνιζόμεθα διά την στήριξιν και εδραίωσιν της Πίστεως ημών εις όλας τας χώρας της Αφρικής»³².

Η Ιεραποστολή χωρίς την πίστη είναι νεκρή. Χάρις στη δύναμη και αυταπάρνηση μεγάλων ανδρών της Ορθόδοξης Εκκλησίας στέκεται σήμερα η ιεραποστολή και γενικότερα η ορθόδοξη πίστη στην Αφρική. Μεταξύ αυτών είναι και ο μακαριστός Πέτρος Ζ΄, ο οποίος όχι μόνον πίστη είχε αλλά και ελπίδα για το καλό μέλλον της ιεραποστολικής δράσης στην Αφρική. «Η ιεραποστολική εργασία που καθημερινά οικοδομεί η Εκκλησία μας, μέσα από δυσκολίες, είναι υπόθεση αλήθειας, δεικνύει την ελπίδα μας και το μέλλον μας. Δεν είναι ένας κοινωνικός εντυπωσιασμός, ούτε μια σύγχρονη ιδεολογική ή θρησκευτική προπαγάνδα. Απεναντίας έρχεται να μεταμορφώσει τον κόσμο και την κοινωνία, να αποκαλύψει την καινή κτίση,

³¹. Πέτρου Ζ΄, Πατριάρχου Αλεξανδρείας, λόγος που εκφωνήθηκε στη διάρκεια επισκέψεως του στην Ιερά Μητρόπολη Ιωαννουπόλεως στις 24 Οκτωβρίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

³². Πέτρου Ζ΄, Πατριάρχου Αλεξανδρείας, λόγος που εκφωνήθηκε στη διάρκεια επισκέψεως του στον Κυβερνήτη του Λαγκός στη Νιγηρία στις 13 Φεβρουαρίου 2001. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

να ξεδιψάσει τον σύγχρονο άνθρωπο»³³. Καθημερινώς στην Αφρική με την κατήχηση μεταμορφώνεται ο άνθρωπος και ξεκινά να εντάσσεται σε ένα νέο χριστιανικό περιβάλλον, όπου θα έχει την Χάρι από το Θεό να απολαμβάνει όλες τις δωρεές που ολοκληρωτικά θα αποκτήσει διά του Αγίου Πνεύματος μετά την βάπτιση.

³³. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, λόγος που εκφωνήθηκε στη διάρκεια της θείας Λειτουργίας στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Καμπάλας στις 25 Μαΐου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Ι. ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ

1. Η ιεραποστολή.

«Εφόσον ο Θεός έχει εντάξει την ιεραποστολή στο σχέδιο της σωτηριώδους οικονομίας του και εφόσον το σχέδιο αυτό συνελήφθη προαιώνια ως έκφραση του πληρώματος της αγάπης Του και πραγματοποιείται ως έκφραση αυτής με κορυφαία στιγμή την ενανθρώπιση»³⁴, η ιεραποστολή δεν μπορεί να έχει άλλο κίνητρο παρά μόνο την αγάπη. Ο Αλεξανδρείας Πέτρος Ζ' γράφει προς το ελληνόφωνο ποίμνιο της Ιεράς Μητροπόλεως Καλής Ελπίδος: «*Το Πατριαρχείον της Αλεξανδρείας σήμερα, ιδιαιτέρως στα πρόθυρα της τρίτης χιλιετίας, καλείται να πορευθεί εν αγάπη και ειρήνη ανά τους λαούς της Αφρικής*»³⁵. Η αγάπη λοιπόν λειτουργεί ως κριτήριο κάθε ενέργειας. Επίσης ομιλεί για την αγάπη της ιεραποστολής ως καθήκον που μας έδωσε ο Θεός, με τα εξής λόγια: «... Πράγματι, η υπό του Ιησού Χριστού επί γής εγκαινιασθείσα ιεραποστολική πράξις της Εκκλησίας, της οποίας πάντες οι Αυτόν ομολογούντες ως Σωτήρα και Λυτρωτήν συναπαρτίζομεν ως μέλη εκ μέρους το ενιαίον οργανικόν σώμα, είναι ιεραποστολή της αγάπης, ιεραποστολή της χαράς και της ειρήνης,

³⁴. Ιω.3,16 και 4,9.

³⁵. Πέτρος Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Λόγος που εκφωνήθηκε στο ποίμνιο της Ιεράς Μητροπόλεως Καλής Ελπίδος στις 10 Οκτωβρίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

ιεραποστολή της ευχαριστιακής συνάξεως και της εν αναμονη προσευχής»³⁶. Προϋπόθεση λοιπόν για την άσκηση της ιεραποστολής από την πλευρά του φορέα της είναι η αγάπη.

Χωρίς αυτό μιλάμε για απλή γνωριμία με νέους τόπους, ανθρώπους και πολιτισμούς και όχι πραγματική ιεραποστολή για την σωτηρία των ψυχών των ανθρώπων στις χώρες της Αφρικής και σ'όλο τον κόσμο γενικότερα. Ο ευαγγελικός λόγος, το χαρμόσυνο μήνυμα που μεταφέρει, είναι λόγος ζωής που αφορά τον άνθρωπο. Αναφέρεται σ'αυτόν ως ψυχοσωματική ενότητα και το αποτέλεσμα της δυναμικής των ενεργειών του (δηλ. του ευαγγελικού λόγου), φέρνει θετικές συνέπειες στον άνθρωπο και στον περίγυρό του.

Επιπλέον, ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος, κατά τη διάρκεια της ποιμαντικής του περιοδείας στη Κένυα, υπογράμμισε πως «*Το δευτερόθρονο ιστορικό Πατριαρχείο μας, έχοντας ως έδρα την πόλη του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την Αλεξανδρεία θα συνεχίσει, με την βοήθεια του Θεού και την ιδική σας συμπαράσταση, να μάχεται με όπλο τη διακονία της αγάπης, να υπηρετεί πολυμερώς και πολυτρόπως, με αποφασιστικότητα και πίστη στο έργο του, τόσο τους απόδημους έλληνες τόσο και όλους τους ορθοδόξους της Αφρικανικής Ηπείρου...*»³⁷. Το έργο της διάδοσης της Ορθοδοξίας στην

³⁶. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, *Εγκύκλιος για το Άγιον Πάσχα του 2004*. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

³⁷. Του Ιδίου, *Λόγος που εκφωνήθηκε κατά τη δεξίωση στη Ναϊρόμπη, που παρέθεσαν προς τιμήν του Πατριάρχη, οι Πρεσβείες της Ελλάδος και της Κύπρου κατά την ποιμαντική*

Αφρική είναι πολύ μεγάλο και δικαίως ο Πατριάρχης καλεί όλους να συμμετέχουν, ο καθένας με το δικό του τρόπο και την ιδιότητα του, πάντοτε με πίστη, αγάπη, ειρήνη, καρτερικότητα, υπομονή και πνεύμα θυσίας και προσφοράς στον συνάνθρωπο.

Πράγματι ο Ιεραπόστολος, ο μακαριστός Πατριάρχης δεν έμεινε αδιάφορος. Πριν γίνει Πατριάρχης, ήταν Μητροπολίτης σε πολλές χώρες της Αφρικής, και επομένως ήξερε την κατάσταση που επικρατούσε εκεί. Το ενδιαφέρον του για την ενίσχυση του πολυεπίπεδου έργου της Ιεραποστολής ήταν πολύ μεγάλο. Έτσι λοιπόν ο μακαριστός Πατριάρχης πρωτίστως ενδιεφέρθηκε για την ενίσχυση του έργου της Ιεραποστολής, δίδοντας έμφαση και μεγάλο «βάρος» στην αρτιότερη οργάνωση, εφαρμογή και εκπλήρωσή του και μάλιστα έχοντας ως κύριο στόχο την σημαντική παρουσία των ορθοδόξων χριστιανών στην Αφρικανική Ήπειρο»³⁸.

Βέβαια, όχι κατ' ευφημισμόν αλλά πραγματικά, η φωνή της Ορθοδοξίας ακούστηκε και ακούγεται στη Ήπειρο, έχοντας ως κινητήρια δύναμη την πολύ καλή και οργανωμένη δομή που επιφέρει τά αποτελέσματα. Οι καμπάνες της Ορθοδοξίας ακούγονται σ' όλη την Ήπειρο. Από την πρώτη στιγμή που οι πρώτοι Ιεραπόστολοι, όπως ο Ιεραπόστολος Χρυσόστομος Παπασαραντόπουλος και οι άλλοι, έσπειραν τα πρώτα σπέρματα της Ορθοδοξίας, η πορεία της Εκκλησίας συνεχίζεται με πολύ ζήλο, από Έλληνες και Αφρικανούς, που αγάπανε το έργο της Ιεραποστολής

επίσκεψή του στην Μητρόπολη Κέννας. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

³⁸. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 53.

και έχοντας θυσιαστικό πνεύμα καρτερίας για τον πλησίον, τον αρχικά άγνωστο «θεατή» της χριστιανικής πίστης, ο οποίος μετέπειτα μέσα από τη σωστή κατήχηση, καθοδήγηση και αγάπη είναι έτοιμος να γνωρίσει τον Χριστό και να «λουστεί» το ύδωρ του Αγίου Πνεύματος και να γίνει μέσα από το μυστήριο του Βαπτίσματος Ορθόδοξος Χριστιανός. Τον κόπο των πρώτων αυτών Ιεραποστόλων, από τον Ιδρυτή της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, τον Ευαγγελιστή Μάρκο, ο οποίος μετέφερε πρώτος το Ευαγγελικό μήνυμα για την σωτηρία των ανθρώπων, ενίσχυσε με αυταπάρνηση και πολύ δύναμη ο μακαριστός Πατριάρχης Αλεξανδρείας Πέτρος Ζ'. Στην ομιλία, κατά την αναγόρευσή του σε επίτιμο Διδάκτορα της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης, σημείωσε χαρακτηριστικά: «Για την εδραίωση της Χριστιανικής Εκκλησίας εις όλες τις περιοχές της Αφρικής απαιτήθηκαν αιώνες αγώνων και επίμοχθες προσπάθειες των πνευματικών ηγετών της, οι οποίοι, συνεπείς εις την ευαγγελικήν ρήσιν πορευθέντες εμαθήτεύσαν πάντα τα έθνη της γης»³⁹.

Είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τα όσα λέει ο μακαριστός Πατριάρχης, χωρίς να τα ζήσει παρά μόνο να τα ακούσει ή να τα διαβάσει στα περιοδικά ή στα βιβλία. Είναι δύο διαφορετικά πράγματα. Ευρισκόμενος σε αυτόν τον γεωγραφικό χώρο, με όλα τα δεδομένα που υπάρχουν, όπως το αναφέραμε ήδη, χρειάζεται πολύ αγάπη και αυταπάρνηση. Βέβαια στην Αφρική κάτω από Σαχάρα, όπου γίνεται συστηματικά η Ιεραποστολή, η πιο

³⁹. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, *Αντιφώνηση – Λόγος κατά την τελετή αναγόρευσής του σε Επίτιμο Διδάκτορα της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ στις 24 Μαΐου 2001*. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής

οργανωμένη Ιεραποστολή ανά τον κόσμο, δεν χρειάστηκαν αιώνες, αφού οι περισσότερες Μητροπόλεις, μόλις που γιόρτασαν τα πενήντα χρόνια από την σύστασή τους. Αλλά στα τελευταία χρόνια, όπως συνέχεια σύνήθιζε να τονίζει ο μακαριστός Πατριάρχης, χρειάστηκε πολύ κόπος, υπομονή και αγάπη. Υπογράμμιζε πάντοτε πως η ιεραποστολική δράση μέχρι τις μέρες μας, συνεχίζεται διότι ο τριαδικός Θεός, μέσα στην άπειρη αγάπη Του για το προαιώνιο σχέδιο του, με σκοπό την σωτηρία του ανθρώπου, δίνει δύναμη, κουράγιο και βοηθάει τους κήρυκες του Ευαγγελίου στις χώρες της Ιεραποστολής.

Ήδη στις ημέρες μας στην Αφρική έχουμε πολύ καλά οργανωμένα κέντρα της Ιεραποστολής, όπως στις Μητροπόλεις του Κονγκό, του Καμερούν, της Ζιμπάμπουε, της Ουγκάντα, της Μαδαγασκάρης και αλλού. Για να φτάσουμε στα αποτελέσματα που έχουμε σήμερα χρειάστηκαν πολύς κόπος, εργασία, αγάπη και καρτεριά. Έτσι καταδεικνύεται το πλούσιο έργο που επιτυγχάνεται και φαίνεται πως όλες οι ιεραποστολικές δράσεις, που σημειώνουν αυξητικούς ρυθμούς, οργανώνονται από δυναμικούς ανθρώπους.

Επιπροσθέτως μπορούμε να σημειώσουμε ότι, «η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας, μάλλον για πρώτη και μοναδική φορά κατάφερε να εξαπλωθεί σε ολόκληρη την έκταση της Αφρικανικής Ηπείρου, δημιουργικά κατά τις τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνας. Ήταν η περίοδος, κατά την οποία η μετανάστευση του ελληνικού στοιχείου και σε αυτή Ήπειρο είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων σε όλες τις χώρες της Αφρικής. Η ενοριακή ανάπτυξη της

Εκκλησίας, στο Πατριάρχειο Αλεξανδρείας συνδέθηκε ως επί το πλείστον, κατά την περίοδο αυτή, με την αντιμετώπιση και ανταπόκριση για την κάλυψη των Ελληνορθοδόξων πληθυσμών, οι οποίοι είχαν μεταναστεύσει ομαδικά στην Αφρικανική Ήπειρο ήδη από τον 19^ο αιώνα και τούτη η κίνηση συνεχίστηκε και στον 20^ο αιώνα»⁴⁰. Εκείνη την εποχή, πριν έρθουν οι Ιεραπόστολοι για την συστηματική ιεραποστολική δράση, η Ορθοδοξία ήταν περιορισμένη μόνον στις Ελληνικές Κοινότητες και οι Αφρικανοί δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τι ήταν αυτό το πράγμα, δηλαδή ποιος ήταν ο σκοπός της δράσης που γινόταν από τις Κοινότητες. Θαύμαζαν μόνον την εξωτερική και εσωτερική ομορφιά των ναών μας. Στην ποιμαντική μας επίσκεψη στο ανατολικό Κονγκό, συγκεκριμένα στο Ιζήρο, τον Ιούλιο του 2004, οι νεοβαπτισθέντες διαμαρτύρονταν εντόνως απορώντας γιατί τα αφεντικά μας οι Έλληνες (οι περισσότεροι ήταν εργάτες τους), δεν μας μίλησαν ποτέ για μία τόσο πλούσια Εκκλησία, που κατέχει την αλήθεια της πίστεως και την κράτησαν μόνον για τον εαυτό τους. Το ίδιο ακούσαμε πάλι στην τελευταία μας επίσκεψη στην Ουβίρα στο ανατολικό Κονγκό από 10 Οκτωβρίου έως 12 του τρέχοντος έτους. Η αλήθεια είναι ότι εκείνοι ήταν οι περισσότεροι έμποροι και δεν τους ενδιέφερε να ασχοληθούν με την διάδοση της Ορθοδοξίας και του Λόγου του Θεού. Είχαν τις εργασίες τους και το μόνο που ήθελαν ήταν να κρατήσουν την παράδοσή τους μακριά από την πατρίδα τους, γι' αυτό όπου μετανάστευαν δημιουργούσαν τις Ελληνορθόδοξες Κοινότητες και μέσα σ' αυτές είχαν Εκκλησία και Σχολείο.

⁴⁰. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ 102.

Και στην Αλεξάνδρεια, έδρα του Πατριαρχείου, βεβαιώνεται ότι: «Η Εκκλησία τότε ακόμη ήταν περιορισμένη εις ολίγες ενορίες εις τον καθαρά αιγυπτιακόν χώρον και ως εκ τούτου ήταν εύλογον να περιορίζεται η δραστηριότητά της μόνον εις τα απολύτως αναγκαία, δεδομένου ότι μόλις είχε εξέλθει από ένα μακρόν και σκοτεινόν μεσαίωνα, κατά την διάρκεια του οποίου, κατά την ανθρώπινη λογική, διακινδύνευσε με αφανισμόν ένα μοναδικόν πνευματικόν οικοδόμημα»⁴¹. Αυτός είναι και ο μοναδικός λόγος της καθυστέρησης της αφίξεως των Ιεραποστόλων στην Αφρική. Το Πατριαρχείο της Αλεξάνδρειας ασχολήθηκε κατά την περίοδο εκείνη με την κάλυψη των πνευματικών αναγκών των Ελλήνων, που ήταν οργανωμένοι σε όλη την Αφρική σε Κοινότητες, πράγμα το οποίο οι συνθήκες της Αφρικής δεν το διευκόλυναν.

Εδώ μπορούμε να τονίσουμε ότι «για την εξάπλωση και εδραίωση της χριστιανικής Εκκλησίας σε όλες τις χώρες της Αφρικής, οι εκκλησιαστικοί πνευματικοί ποιμένες της δεν αγνόησαν και την ευαγγελική αποστολή τους, την άσκηση του ιεραποστολικού τους έργου. Όμως θα πρέπει να τονισθεί ότι κατά την περίοδο των πρώτων δεκαετιών, ιδίως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, υπήρχε ένα έντονο αρνητικό κλίμα δια την άσκηση της χριστιανικής Ιεραποστολής. Διότι το έργο αυτό ασκήθηκε από ανθρώπους οι οποίοι στην πλειονότητα τους χρησιμοποίησαν αποικιοκρατικές δυνάμεις, για να επιτύχουν τους δικούς τους επεκτατικούς σκοπούς. Κατά αυτό τον τρόπο η χριστιανική Ιεραποστολή, στις χώρες της Αφρικής, συνδέθηκε στενά με την

⁴¹. Όπ.π., σ. 54

πολιτική επέκταση και κυριαρχία των δυτικοευρωπαϊκών αποικιοκρατικών δυνάμεων και άλλοτε εξαρτήθηκε συχνά από αυτήν»⁴².

Πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι για να έχει επιτυχία το έργο της Ιεραποστολής στην Αφρική, θα πρέπει να διακρίνεται από πνεύμα κατανόησης των ιδιαιτεροτήτων του Αφρικανικού λαού και να διαπνέεται από πνεύμα ιδιαίτερης αγάπης προς τα συγκεκριμένα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζει. Ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος σε μια ομιλία του έλεγε: *«Έχομεν καθήκον αδελφοί μου, ίνα εκπληρύντες την αποστολήν ταύτην δίδοντας μεν ζωντανήν την μαρτυρίαν και τον ρόλον της Ορθοδοξίας εν μέσω πολλών, ποικιλομόρφων και ποικιλοτρόπων μεγάλων δυσκολιών. Ούτω αγωνιζόμενοι μετά παρρησίας και άνευ φόβου και υστεροβουλίας, οδηγούμεν τους πιστούς αδελφούς εις τας ουρανίους μονάς, ίνα κληρονόμοι γενόμενοι της θείας χάριτος γευθώσι των αιωνίων αγαθών»*⁴³.

Δια τούτο ακριβώς η ευθύνη του έργου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες, τις οποίες δημιουργεί το τελείως διαφορετικό πνευματικό περιβάλλον με τα χαρακτηρίζοντα προβλήματα, άγνωστα στο υπόλοιπο σώμα της Εκκλησίας, των περισσότερων Ορθοδόξων Εκκλησιών. Για να γίνει κατανοητό το πρόβλημα αρκεί να αναφερθεί ότι στην Αφρικανική Ήπειρο χρησιμοποιούνται πάρα πολλές γλώσσες και ακόμη το γεγονός ότι γλώσσα και θρησκεία συνδέονται

⁴². Όπ.π

⁴³. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Λόγος κατά τη διάρκεια Δοξολογίας στον Ιερό Ναό Αναστάσεως του Κυρίου στο Λάγκος της Νιγηρίας στις 10 Φεβρουαρίου 2001. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής

στενά. Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό μόνον έχει πάνω από 450 διαλέκτους και γλώσσες. Με αυτό και μόνο μπορεί να συνειδητοποιήσει κανείς αμέσως τον μεγάλο και δύσκολο λαβύρινθο, ο οποίος παρουσιάζεται ενώπιόν του. Χαρακτηριστικά σημείωνε ο μακαριστός Πατριάρχης: «Πρέπει να τονιστεί ακόμη ότι από τους ιεραποστολικούς σχεδιασμούς θα πρέπει να αποκλεισθούν οι βορειοαφρικανικές χώρες και οι νότιες της Σαχάρας για τους γνωστούς λόγους του Ισλαμισμού. Στις λοιπές χώρες οι θρησκευτικές δοξασίες παρουσιάζουν στοιχεία μονοθεϊστικών αντιλήψεων, αλλά και πολυθεϊστικών, ενώ άλλες διακρίνονται από την πίστη εις μίαν απρόσωπη δύναμη, η οποία επηρεάζει με διάφορους τρόπους την καθημερινή ζωή των ανθρώπων»⁴⁴.

Πάντως, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα περισσότερα θρησκευτά των Αφρικανικών λαών πιστεύουν στην ύπαρξη ενός απρόσιτου Θεού, και η επαφή των ανθρώπων με αυτό τον απρόσιτο Θεό γίνεται κυρίως μέσα από τις θεοποιημένες φυσικές δυνάμεις ή ιστορικές μορφές του παρελθόντος. «Έτσι μέσα στην ψευδαίσθηση του καταφυγίου μιας απλοϊκής ανθρωποκεντρικής περισσότερο πίστεως, καλείται ο Αφρικανός να βιώσει την ουράνιο Βασιλεία και να γίνει πολίτης ενός άλλου πολιτεύματος «του εν ουρανοίς» με μοναδικό κυρίαρχο τον Δωρεοδότη Θεό. Και όπως γίνεται κατανοητόν σε εμάς, η μετάβαση αυτή για τον Αφρικανό είναι πολύ δύσκολη, δια αυτό πρέπει να γίνεται σταδιακά, με πολύ κατανόηση και ιδιαίτερη αγάπη. Αν δεν γίνεται με αυτά τα χαρακτηριστικά, τότε ο Λόγος του Θεού θα μείνει ανενεργός. Και η ευθύνη θα είναι τεράστια, διότι πρόκειται για εκατομύρια

⁴⁴ . Όπ.π.

ψυχών δια τις οποίες θα δοθεί λόγος για την σωτηρία ή απώλεια τους ενώπιον του Θεού»⁴⁵, τόνιζε χαρακτηριστικά ο μακαριστός Πατριάρχης.

⁴⁵. Όπ.π.

2. Αναδιοργάνωση του Πατριαρχείου

Ο Πατριάρχης Νικόλαος ΣΤ'(1968-1986) και ο διάδοχος του Παρθένιος Γ'(1987-1996), προσπάθησαν να σώσουν το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, λόγω της συρρίκνωσης της ελληνικής παροικίας, οργανώνοντας νέες επισκοπές σε ολόκληρη την Αφρική. Μέσω της Ιεραποστολής και της οργάνωσης των νέων Ορθοδόξων Κοινοτήτων, το Πατριαρχείο αύξησε το ποίμνιό του και επέκτεινε ουσιαστικά τα όρια της δικαιοδοσίας του. Το ίδιο και ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ', όπου μία από τις προτεραιότητές του ήταν η αναδιοργάνωση του Πατριαρχείου σε όλες του τις πτυχές. Συνέχισε, όπως φάνηκε, το Ιεραποστολικό έργο των προκατόχων του καταβάλλοντας πιο εντατικούς ρυθμούς. Όπως γνωρίζουμε και το τονίζουμε συνέχεια, η Ιεραποστολική μας προσπάθεια στην Αφρική θέλει ανθρώπους με αυταπάρηση και αγάπη στο έργο της σωτηρίας των ανθρώπων.

Ήδη στο πρώτο Λόγο του υπογραμίζει: «... και τώρα την χείρα θέτων επί το άροτρον, θα πρέπει να σημειώσω ότι είναι άμεσος ανάγκη να επανδρώσωμεν τας χηρενούσας Μητροπόλεις με αξίους κατηρτισμένους άριστα Αρχιερείς. Ταντοχρόνως θα φροντίσωμεν δια την στελέχωσιν του Πατριαρχείου μας με ιερείς μορφωμένους, εναρέτους και ζηλωτάς, αξίους του ονόματος και του σχήματος. Η μέριμνά μας αυτή θα είναι συνεχής και ανύστακτος...»⁴⁶.

⁴⁶. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Ενθρονιστήριος Λόγος που εκφωνήθηκε στις 16 Μαρτίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

Μέσα στη πορεία της διακονίας του επαληθεύθηκαν όλα όσα είπε και έτσι ζήσαμε την ίδρυση Επισκοπών όπως Νιγηρίας, Μαδαγασκάρης, Γκάνας, Μπουκόμπας και Ζάμπιας μέσα στις οποίες τοποθετήθηκαν άξιοι Αρχιερείς οι οποίοι ήταν οι θεοφιλέστατοι: Αλέξανδρος, Νεκτάριος, Ιερώνυμος, Πέτρος. Αυτοί είναι άνθρωποι με πολλά таланτα και μορφωμένοι με πολλές γνώσεις. Τοποθετήθηκαν εκεί που πρέπει και με ζήλο δούλεψαν για την επιτυχία του Ιεραποστολικού έργου.

Ως πνευματικός πατέρας βρισκόταν πάντα σε επικοινωνία με τον κλήρο και το λαό και πραγματοποιούσε συχνές επισκέψεις στις Μητροπόλεις του αποστολικού θρόνου του Αγίου Μάρκου. Ήθελε όλα να γίνονται με τάξη σε όλες τις Μητροπόλεις χωρίς εξαίρεση. Έτσι γράφει χαρακτηριστικά τα ακόλουθα: «... στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ως γνωρίζετε τα πάντα γίνονται ευσχημόνως και κατά τάξιν, ως ο θείος Απόστολος κελεύει. Τίποτε δεν είναι τυχαίο. Τα πάντα έγιναν αποδεκτά στη συνείδηση της Εκκλησίας και βίωμα του πιστού λαού, διότι είναι θεόπνευστα και δεν επιτρέπεται καμμία αλλαγή ή παράλειψη...»⁴⁷. Το ίδιο τονίζει και στην Πατριαρχική Εγκύκλιο στους Μητροπολίτες και στους Θεοφιλεστάτους Επίσκοπους του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας: «*Εν τη Πατριαρχική ημών μερίμνη και φροντίδι δια την διατήρησιν της Εκκλησιαστικής τάξεως εν τω θρόνω ημών, γνωρίζομεν εις άπαντας υμάς τα κάτωθι: 1. Αξιούμεν τον σεβασμόν των πατριαρχικών προνομίων και δικαιωμάτων, άτινα απορρέουν εκ των ιερών κανόνων και*

⁴⁷. Πέτρον Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, Εγκύκλιος (αρ. Πρωτ. 67) που εστάλη προς τον ευλαβέστατο κλήρο της Αγιοτάτης Αρχιεπισκοπής Αλεξανδρείας στις 8 Νοεμβρίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

κατοχυρούνται υπό των συνοδικών διατάξεων του ημετέρου πατριαρχείου. 2. Η τέλεσις των εγκαινίων Ιερών Ναών εις τας ιεράς Μητροπόλεις του Θρόνου θα τελούνται εις το εξής αποκλειστικώς υπό του Πατριάρχου, εκτός αν κωλυμένον Αυτού, εκχωρείται προς τούτο έγγραφος άδεια εις τον οικείον Μητροπολίτην. 3. Δια την τέλεσιν χειροτονίας τινός απαιτείται η έγγραφος άδεια και ευλογία του Πατριάρχου, αφού γνωστοποιηθεί Αυτώ εγκαίρως η αίτησις του ενδιαφερομένου δι'εγγράφου του οικείου Μητροπολίτου. 4. Η πρόσληψις κληρικών και ο διορισμός αυτών εις εφημεριακάς θέσεις των Ιερών Μητροπόλεων του Θρόνου, θα τελούν υπό την έγκρισιν του Πατριάρχου. 5. Δια πάσαν απουσίαν Μητροπολίτου εκ της Ιεράς αυτού Μητροπόλεως, δι'υπηρεσιακούς ή προσωπικούς λόγους, δέον να υποβάλεται εγκαίρως, προ της αναχωρήσεως αυτού, αίτησις προς τον Πατριάρχη, εν τη οποία θα αναφέρεται ο τόπος μεταβάσεως, ο λόγος της απουσίας και η διάρκεια αυτής. Το αυτό ισχύει και δια την απουσίαν των βοηθών Επισκόπων του Πατριαρχείου εκ της υπηρεσίας αυτών. Εν περιπτώσει εκτάκτου και δεδικαιολογημένης επειγούσης ανάγκης δύναται να αιτείται η άδεια δια φαξ ή δια τηλεγραφήματος. 6. Οι παρεπιδημούντες Αρχιερείς του Θρόνου εις την δικαιοδοσίαν ετέρου Πατριαρχικού κλίματος ή Αυτοκεφάλου Εκκλησίας, δέον όπως γνωστοποιούν την παρουσίαν των εις την Εκκλησιαστικήν Αρχήν του τόπου. 7. Η άνευ λόγου απουσία Αρχιερέως εκ της υπηρεσίας αυτού ως και η μη αδικαιολόγητος παραμονή εκτός των ορίων του κλίματος του Θρόνου, πέραν του διμήνου και άνευ της Πατριαρχικής άδειας, επιβάλλει τας υπό των ιερών κανόνων και Πατριαρχικών διατάξεων προβλεπομένας κυρώσεις.

Ταύτα εν τη πολλή αγάπη γνωρίζοντες υμίν και ευελπιστούντες εις την πιστήν τήρησιν της Πατριαρχικής ταύτης εγκυκλίου, ευχόμεθα από καρδίας, όπως ο εκ των νεκρών Αναστάς Σωτήρ ημών χαρίζεται υμίν υγείαν ακλόνητον κατ'άμφω και μακροημέρευσιν, ίνα επί έτη μακρά εορτάζητε την τρισόλβιον ταύτην εορτήν του Συμποσίου της πίστεως ημών»⁴⁸.

Επίσης με τις δικές του προσπάθειες κατόρθωσε να πετύχει η εκλογή του Πατριάρχη να γίνεται μόνον από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας»⁴⁹.

⁴⁸. Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, *Πατριαρχική εγκύκλιος* (αρ. Πρωτ. 178) της 24^{ης} Απριλίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

⁴⁹. Του Ιδίου, *Πατριαρχική Διάταξη* της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2002. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

3. Με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες.

Η συνεργασία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, τη «Μητέρα Εκκλησία», και τις άλλες Αυτοκέφαλες Εκκλησίες, στην εποχή της διακονίας του ήταν ολοφάνερη και οι σχέσεις μεταξύ αυτών άριστες. Ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος είχε ιδιαίτερη αγάπη και τιμή σ'αυτούς και αυτό φάνηκε στις πολλές του επισκέψεις είτε εθιμοτυπικές είτε επίσημες.

Αυτό επιβεβαιώνεται με τα εξής λόγια Του: «...θα επιδιώξωμεν μίαν στενοτέραν ζώσαν συνεργασίαν μετά του Πρωτοθρόνου Οικουμενικού Πατριαρχείου και μεθ'όλων των αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών, εις κάθε βήμα της ζωής των, όπερ σημαίνει την συμμετοχήν της ζωής εκάστης Αυτοκεφάλου Εκκλησίας εις την ζωήν της άλλης, ίνα δυνηθώμεν δια θυσιών και προσφορών βαστάζειν «αλλήλων τα βάρη», τον πόνον μας τα δάκρυνά μας, την χαράν μας. Αυτό που ο Χριστός είπεν δια την Εκκλησία του και όλον κόσμον «κλαίειν μετά κλαιόντων και χαίρειν μετά χαιρόντων», δια του λόγου του Αποστόλου του..»⁵⁰. Επιπλέον αναφέρει: «...Να σημειώσουμε ιδιαίτερα εδώ την μακράν στενή σχέση που έχει το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας με την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος. «πράγματι οι δύο Εκκλησίες, της Αλεξανδρείας και της Ελλάδος συνδέονται στενότατα μεταξύ τους εδώ και δύο πλέον αιώνες. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι όπως είναι γνωστό, η Εκκλησία της Αλεξανδρείας συνέδεσε τη νεώτερη ακμή της, των δύο κυρίως τελευταίων αιώνων, με την παρουσία και την ιστορική ανέλιξη των Ελλήνων, οι οποίοι αναζήτησαν στη Νειλόρρουτο χώρα αρχικά, και στην

⁵⁰. Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Ενθρονιστήριος Λόγος που εκφωνήθηκε στις 16 Μαρτίου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

υπόλοιπη Αφρικανική γη στη συνέχεια, μία νέα τύχη»⁵¹. Ιεραποστολικά η συνεργασία του πατριαρχείου Αλεξανδρείας με τις άλλες ορθόδοξες Εκκλησίες και ειδικά με την Εκκλησία της Ελλάδος, της Κύπρου και το Άγιον Όρος μέχρι σήμερα μας έχει δώσει στοιχεία προόδου σε όλες τις πλευρές και θετικότατα αποτελέσματα. Η βοήθειά τους δεν είναι μόνο πνευματική αλλά και οικονομική. Τοποθετούν τη διακονία τους στη διάθεση της Εκκλησίας της Αφρικής, όπου άνδρες και γυναίκες, μοναχοί και μοναχές, συμμετέχουν με όλη τους τη καρδια στις Ιεραποστολικές δραστηριότητες. Ενδεικτικώς να αναφέρουμε την Ιεραποστολική δράση της Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής, στην περιοχή Κανάνγκα. Εκεί βρίσκονται 10 μοναχές απο την Ελλάδα, οι οποίες άφησαν την πατρίδα τους για τον Χριστό και ήρθαν να τον διακονήσουν στο πρόσωπο του πλησίον, εδώ στη μακρινή Αφρική. Το ίδιο γίνεται και σε άλλες χώρες κατά μήκος της Αφρικανικής Ηπείρου.

⁵¹. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 67.

4. Η λειτουργική γλώσσα

Το ενδιαφέρον του μακαριστού Πατριάρχη, για μία καλύτερη κατανόηση της Ορθοδοξίας, ήταν να μπορούν οι Αφρικανοί να καταλάβουν το μήνυμα του Ευαγγελίου στη γλώσσα τους. Επίσης το αμέριστο ενδιαφέρον του επικεντρώνονταν στο να καταλάβουν οι Αφρικανοί πολίτες τα λειτουργικά κείμενα, τις ευχές, τα τροπάρια και γενικότερα τους ύμνους της Εκκλησίας μας, να γευθούν την ομορφιά και την γλυκήτητα της Ορθοδοξίας. Στην Αφρική η κάθε χώρα έχει μία, δύο, ή τρεις εθνικές γλώσσες με πολλές διαλέκτους και μία επίσημη η οποία είναι αποτέλεσμα των αποικιών. Εδώ, όπως τονίσαμε και πριν, αντιλαμβανόμαστε ότι είμαστε μπροστά σε μια δύσκολη κατάσταση, στην οποία οι άνθρωποι μέσα στην ίδια χώρα δεν μπορούν να συννενοηθούν μεταξύ τους. Μόνο η επίσημη και οι εθνικές γλώσσες ενώνουν τους ανθρώπους, αν και τις ξέρουν, διότι υπάρχουν τόποι που γνωρίζουν μόνον την διάλεκτό τους και πολλές φορές η επικοινωνία είναι δύσκολη. Οι λειτουργίες στις χώρες μας γίνονται στην γαλλική ή αγγλική γλώσσα όπως και στις περισσότερες ιεραποστολικές χώρες, στις οποίες αυτές είναι επίσημες γλώσσες. Τα σουαχίλι είναι σημαντική γλώσσα μετά την αγγλική και την γαλλική. Η τελευταία στις περισσότερες χώρες της Ιεραποστολής είναι η βασική λειτουργική γλώσσα. Στο σημείο αυτό θεωρούμε ότι είναι σωστό να παραθέσουμε ένα παράδειγμα, από την περιοχή του Ανατολικού τμήματος της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, όπου οι περισσότερες ακολουθίες γίνονται στα σουαχίλι. Οι Έλληνες Ιεραπόστολοι τα γνωρίζουν πολύ καλά και με αυτό το τρόπο διευκολύνουν πάρα πολύ την διάδοση του χαρμόσυνου μηνύματος του Ευαγγελίου.

Αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι ο πρώτος Ιεραπόστολος, ο Χρυσόστομος Παπασαραντόπουλος φτάνοντας στην Αφρική έμαθε τα σουαχίλι, για να μπορεί πρώτα να μιλά και να μεταλαμπαδεύει το Λόγο του Θεού στους Αφρικανούς»⁵². Προς αυτόν τον σκοπό ο μακαριστός Πατριάρχης έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την έκδοση και κυκλοφορία τουλάχιστον σε 30 αφρικανικές διαλέκτους των λειτουργικών θησαυρών της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ώστε να γίνονται κατανοητοί από τους ιθαγενείς και εντόπιους πληθυσμούς. Έτσι «το μήνυμα του ευαγγελίου μεταφρασμένο αυτούσιο στις τοπικές διαλέκτους θα μπορούσε να παραλληλισθεί και να θεωρηθεί εφάμιλλο με το ιεραποστολικό έργο των αυταδέλφων Θεσσαλονικέων αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου προς τους σλαβικούς λαούς»⁵³.

Η μετάφραση όμως, με την ποικιλία των γλωσσών και τις πολλές διαλέκτους της Αφρικής, δεν είναι καθόλου εύκολη διαδικασία, διότι χρειάζεται να υπάρχουν ειδικοί στις γνώσεις άνθρωποι που να γνωρίζουν πρώτα την Ορθόδοξη Θεολογία, για να μπορέσουν να κάνουν μία καλή και σωστή μετάφραση. Μία ομάδα Θεολόγων του Ορθοδόξου Πανεπιστημίου του Κονγκό (*Université Orthodoxe au Congo*), προσπάθησε να κινηθεί σε αυτή την κατεύθυνση, ώστε να μεταφράσει τα λειτουργικά κείμενα της Εκκλησίας μας. Έτσι επιτυγχάνεται να γίνει η μετάφραση σε τέσσερις εθνικές γλώσσες, οι οποίες είναι Λιγγάλα, Τσιλούμπα, Κικόγγο και Σουαχίλι. Τα τελευταία εγκύκλια γράμματα του Πατριάρχου Αλεξανδρείας Θεοδώρου

⁵². Βλ. Χαρίτωνος Πνευματικάκη (αρχιμανδρίτου), *Στην Αφρική για το Χριστό*, εκδ. Σύλλογος Ορθοδόξου Ιεραποστολής «Ο Πρωτόκλητος», εκδ. Γ', Πάτρα 1973, σ. 25.

⁵³. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 57.

μεταφράζονται σε πολλές γλώσσες για να επιτευχθεί πλήρης κατανόηση από όλους.

5. Το Φιλανθρωπικό έργο

Το φιλανθρωπικό έργο είναι μεγάλο και δύσκολο. Αλλά ο Θεός πάντα ενεργεί με τη Χάρι Του και δίνει δύναμη στους ανθρώπους που τους χρησιμοποιεί ως όργανά του, ως τα μέσα του για την σωτηρία των ανθρώπων. Η Αφρική είναι και μέχρι σήμερα μια χώρα πονεμένη με πολλά και δισεπίλυτα προβλήματα που ταλανίζουν τους ανθρώπους. Η φτώχεια και η δυστυχία δεν περιγράφεται. Τα προβλήματα είναι σχεδόν τα ίδια σε όλα τα επίπεδα. Για να λυθούν μελλοντικά τα προβλήματα, δόθηκαν σε πολυαριθμούς νέους και παιδιά, οι οποίοι είναι το μέλλον της Ορθοδοξίας στην Αφρική, υποτροφίες είτε στο εξωτερικό, κυρίως στην Ελλάδα, είτε στις χώρες τους. Οι υποτροφίες ήταν για σπουδή σε όλες τις Σχολές, όπως κυρίως Ιατρική, Νομική, Θεολογία και Φιλοσοφική. Η Εκκλησία εξάλλου έχει ανάγκη από όλες τις επιστήμες. Οι υπεύθυνοι προσπαθούν η ιατρική περίθαλψη να είναι δωρεάν. Τονίζουμε ότι σήμερα η ιατρική περίθαλψη στην Αφρική είναι ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα που ταλαιπωρεί τους Αφρικανούς πολίτες.

Υπάρχουν περιοχές που δεν υπάρχει ακόμη μέχρι σήμερα ούτε η στοιχειώδης ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δεδομένης της απουσίας ακόμη και ενός μικρού ιατρείου. Από τα δύσκολα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι χριστιανοί στις απομακρυσμένες περιοχές είναι να τους φροντίσουν να έχουν ένα ιατρείο. Για τα άπορα παιδιά και τους ηλικιωμένους ανθρώπους δημιουργήθηκαν τα συσσίτια. Ο μακαριστός Κυρός Πέτρος όχι μόνο φρόντισε για την πνευματική τροφή αλλά και σωματική τροφή. Έδωσε νερό φτιάχνοντας με τους συνεργάτες του πηγάδια σε

μακρινές περιοχές μέσα στις χαώδεις ζούγκλες της Αφρικής. Ίδρυσε ορφανοτροφεία και Κέντρα προστασίας των παιδιών, χωρίς προστασία. Γενικότερα ο Ίδιος πάντοτε αγωνιούσε για τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων, και ειδικότερα για την ιατρική τους περίθαλψη και μέσα από στοχευμένες δράσεις και ενέργειες του Ιδίου και των συνεργατών προσπαθούσε να ανακουφίζει τον πάσχοντα άνθρωπο με όσο το δυνατόν καλύτερο τρόπο, μέσα σε εξαιρετικές πάντοτε δύσκολες και ανυπόφορες συνθήκες.

6. Η ανακαίνιση και ανακατασκευή

Από τις προτεραιότητες του μακαριστού Πατριάρχη, στο Πατριαρχείο είτε στο Κάϊρο είτε στην Αλεξάνδρεια, ήταν η συντήρηση και ανακατασκευή όλων των παλαιών κτιρίων. «Το ενδιαφέρον του δια την ακίνητη περιουσία του Πατριαρχείου ήταν ασταμάτητο. Με πολύ κόπο και πολλές δυσκολίες ο Πατριαρχικός οίκος στην Αλεξάνδρεια στολίστηκε και πλουτίστηκε με ένα σύγχρονο μουσείο, πινακοθήκη και βιβλιοθήκη χειρογράφων και σπανίων εκδόσεων. Στην Ιερά Πατριαρχική Μονή του Αγίου Σάββα στην Αλεξάνδρεια δημιουργήθηκαν καταλύματα για τους ενδημούντες Αρχιερείς, καθώς και γραφεία με όλες τις σύγχρονες απαιτήσεις, και με προσωπικό στελεχωμένο από ικανούς και μορφωμένους κληρικούς. Επίσης έγιναν ανακαινίσεις πολλών Ιερών Ναών και ποικίλων άλλων εκκλησιαστικών κτιρίων στην Αλεξάνδρεια και στο Κάϊρο»⁵⁴. «Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου παλαιού Καΐρου, υπήρξε μια από τις μέριμνες του Μακαριστού Πατριάρχη, καθώς ανακαινίστηκε και μέσα σε αυτό ο Ίδιος δημιούργησε υπερσύγχρονο Πολιτιστικόν Κέντρον-Μουσείο. Σ' αυτό φυλάσσονται πολύτιμα κειμήλια και αξιόλογοι θησαυροί εικόνων, αγγείων, χειρογράφων, παλαιτύπων κ.τ.λ, τα οποία συντηρούνται επιμελώς⁵⁵».

⁵⁴. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, *όπ.π.*, σ. 57.

⁵⁵. *Όπ.π.*

7. Οικονομικοί πόροι.

Σε μία από τις συνεντεύξεις του, απαντά σε μία από τις ερωτήσεις του δημοσιογράφου για τους οικονομικούς πόρους του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ως εξής: «*Η πνευματική διάστασις της Εκκλησίας είναι αναφίβολη όμως τίποτε δεν είναι εφικτόν χωρίς την οικονομική ευρωστίαν. Ποιοί είναι οι οικονομικοί πόροι του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας; κάποια ενίσχυση ή βοήθεια;*»⁵⁶.

Πριν αναφέρουμε την απάντησή του, γνωρίζουμε πως η Αφρική και πιο συγκεκριμένα οι περιοχές κάτω από τη Σαχάρα είναι αδύναμες οικονομικά. Σχεδόν σε μόνιμη βάση υπάρχει για αυτές τις χώρες οικονομική βοήθεια και στήριξη γενικότερα από τις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Επομένως, μας είναι αδύνατον να στηριχθούμε στα Κράτη αυτά. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μας διευκολύνουν για την πρόοδο του Ιεραποστολικού έργου στην Αφρική.

Στην ερώτηση του δημοσιογράφου ο μακαριστός Πατριάρχης απαντά ως εξής: «*Είναι αλήθεια ότι ζούμε εις μίαν περίοδον κατά την οποίαν τα πάντα δραστηριοποιούνται και πολλές φορές αξιολογούνται από την δύναμιν του χρήματος. Το Πατριαρχείον της Αλεξανδρείας, για να μπορέσει να ανταποκριθεί εις τας ανάγκας, τας απαιτήσεις και τας δραστηριότητας αυτού, έχει ανάγκην τόσον οικονομικής ενισχύσεως όσον και της παρουσίας εις ανθρώπινον δυναμικόν. Εις αυτόν τον αγώνα μας βρίσκομεν αρωγούς και*

⁵⁶. Χρυσοστόμου (Μητροπολίτου Καρθαγένης), *Ταις ίχνεσι Αυτού*, περιοδικό «Άμυνα και Διπλωματία», Αλεξάνδρεια 2004, σ. 619.

κηρηναίους, τας αδελφάς Εκκλησίας της Ελλάδος και της Κύπρου, την Ελληνικήν Κυβέρνησιν, πολλούς ιδιωτικούς φορείς και αρκετά ιεραποστολικά σωματεία...»⁵⁷.

Επιπλέον, σε μια άλλη συνέντευξη στον δημοσιογράφο κ. Παύλο Ναθαναήλ, είπε τα εξής: «...είναι αλήθεια, ότι το πατριαρχείο της Αλεξανδρείας δεν είναι πλούσιο. Δεν έχει ακίνητη περιουσία, ούτε χρήματα. Τούτο είναι ανασταλτικός παράγοντας για την πνευματική ανάπτυξη, εργασία και δράση μας στην Αφρική. Δεν μπορεί κάποιος να εργαστεί και να αποδώσει, όταν δεν υπάρχουν χρήματα, που χωρίς αυτά το έργο γίνεται δυσκολότερο»⁵⁸. Χωρίς την οικονομική ενίσχυση όλα είναι δύσκολα και ανέφικτα, όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο Ιεραπόστολος Χρυσόστομος Παπασαραντόπουλος το 1960, όταν έφτασε για πρώτη φορά στην Ουγκάντα. Σημείωνε ως εξής: «...Εύρον εδώ τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ειρηνουπόλεως (τον τέως Πατριάρχη Αλεξανδρείας Νικόλαο), παλαιόντα μόνον προς τας μεγάλας δυσκολίας. Ούτε κατοικία, ούτε ναός υπήρχε...»⁵⁹. Καταλαβαίνουμε εδώ τον λόγο για το οποίο ο Πατριάρχης συνέχεια τόνιζε ότι χωρίς την οικονομική ενίσχυση δεν κατορθώνεται τίποτα. «Εαν ο κόσμος δεν είχε ανταποκριθεί στις συνεχείς εκκλήσεις και προτροπές του πατρός Χρυσοστόμου Παπασαραντόπουλου, δεν θα γινόταν τίποτα. Έτσι ανταποκρινόμενοι σε όλες αυτές τις εκκλήσεις, σιγά-σιγά έσπευσαν από τα πέρατα του κόσμου – Ελλάδα, Ευρώπη, Αμερική- να απαντούν οι άνθρωποι με γράμματα

⁵⁷. Όπ.π.

⁵⁸. Όπ.π.

⁵⁹. Βλ. Χαρίτωνος Πνευματικάκη, όπ.π., σ. 24.

ενισχυτικά, με χρηματικές επιταγές, με ποικιλία δεμάτων, ιερών σκευών, ενδυμασιών ιερέων, ρουχισμού κ.α»⁶⁰. Χωρίς όλη αυτή την τόσο συγκινητική ανταπόκριση στο κάλεσμά του, πιστεύουμε πως θα απογοητεύοταν και ίσως να μη κατόρθωνε να σπείρει τον Λόγο της Ορθοδοξίας στα άλλα Κράτη παρά μόνο στην Ουγκάντα. Από την Ουγκάντα έφτασε στην Κανάνγκα του Κονγκό. Από τον ουρανό θα χαίρεται βλέποντας το έργο του να συνεχίζεται.

Τέλος αξίζει, θεωρούμε να αναφερθούμε στις προσπάθειες του μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου Ζ', ώστε να ενισχυθούν οι βασικοί σκοποί του Συλλόγου Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής «Ο Πρωτόκλητος», δια την ενίσχυση της Ιεραποστολής στην Αφρική. Έτσι οι σκοποί αυτοί διαρθρώνονται ως εξής:

1. Μέριμνα για την καλλιέργεια των καταλλήλων συνθηκών, ώστε ημεδαποί Έλληνες, Κληρικοί ή μή, διαφλεγόμενοι από τον ιερό πόθον διαδόσεως της Ορθοδοξίας, να πορευθούν προς τους ανευαγγελίστους και μαθητεύσουν σε αυτούς για τον Χριστό και την Ορθόδοξη Εκκλησία.
2. Συλλογή εκκλησιαστικών ειδών και αποστολή τούτων στις νεοπαγείς Ορθόδοξες Εκκλησίες της Αφρικής.
3. Φροντίδα για την ανέγερση Ορθοδόξων Ιερών Ναών εις την Αφρικανική Ήπειρο.
4. Ενίσχυση Αφρικανών νέων, προκειμένου αυτοί να σπουδάσουν σε Ελληνική Ιερατική Σχολή ή Πανεπιστήμιο και,

⁶⁰. Όπ.π., σ. 25.

επανερχόμενοι στην Πατρίδα των, να εργαστούν ως κληρικοί ή ως λαϊκοί, με σκοπό την διάδοση του υγιούς και παραδοσιακού πνεύματος της χριστιανικής Θρησκείας και πίστης.

8. Η Παιδεία

Στον τομέα της παιδείας και της νεολαίας της ομογένειας και μή, η βοήθεια του μακαριστού Πατριάρχη ήταν πολύ σημαντική σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, εφ'όσον «η εκπαίδευση είναι ένας μηχανισμός που καλείται να προωθήσει την κοινωνική δικαιοσύνη, την ανάπτυξη των δημιουργικών ικανοτήτων των νέων και την ένταξή τους στις υφιστάμενες κοινωνικές δομές. Η εκπαίδευση συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και κατ'επέκταση, της κοινωνίας»⁶¹.

Το έργο στην Αφρική, όπως σημειώνουμε πάντα, είναι σπουδαίο, μεγάλο και πολυεπίπεδο και έτσι ο μακαριστός Πατριάρχης ήθελε και φρόντισε σε κάθε γωνιά της Αφρικής να υπάρχουν και Αφρικανοί συνεργάτες και Ιεραπόστολοι. Σε όλες τις Μητροπόλεις, δημιουργήθηκαν και δημιουργούνται σχολεία και Ανώτατες Σχολές για την καλλιέργεια των στελεχών της Ορθόδοξης Εκκλησία στο μέλλον. Σήμερα τα σημαντικά και ενισχυτικά του έργου του Πατριαρχείου και το ρόλο του, αποτελέσματα της γενικής μόρφωσης αλλά και της παιδείας γενικότερα, φαίνονται σε όλες τις Μητροπόλεις.

«Η λειτουργία της Πατριαρχικής Ιερατικής Σχολής «*Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ο Γ'*» στην Κένυα, είχε την προσωπική του φροντίδα και τελούσε υπό την άγρυπνη επίβλεψη του για την κανονική και απρόσκοπη λειτουργία της»⁶². Σε μια από τις ομιλίες του σημειώνει: «Ο αποστολικός

⁶¹. Βλ. Γενική Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου, όπ.π., σ. 125.

⁶². Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 58.

χαρακτήρ της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, η γένεσις και η συστηματική καλλιέργεια και εμπέδωσις του δόγματος και της πίστεως της αδιαιρέτου Εκκλησίας, όπως και η εμφάνισις, θεμελίωσις, καλλιέργεια και ανάπτυξις του μοναχικού ιδεώδους εις τας απεράντους ερήμους της Νητρίας και της Θηβαΐδος, έτι δε περισσότερον η ίδρυσις της Κατηχητικής Σχολής εν Αλεξανδρεία της Αιγύπτου διά των πρωτοπόρων διδασκάλων και πατέρων Πανταίνου, Κλήμεντος, Ωριγένους κ.α.. αλλά και εν συνεχεία επί Θεολογία αναδειχθέντων μορφών προκατόχων ημών Αθανασίου, Κυρίλλου, Πέτρου, Ιωάννου του Ελεήμονος και του προσφάτως νεοφανούς Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως του θαυματουργού, αναδειχθέντος επί παιδεία και θεολογία δημιουργού, δικαιολογούν την ενταύθα ιδρυθείσαν και λειτουργούσαν ορθόδοxon πατριαρχικήν σχολήν “Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ’”. Ήδη συνεπληρώθη ολόκληρος εικοσαετία (μέχρι το 2002) από τη στιγμή, κατά την οποίαν ήνοιξεν τας θύρας της. Εν τω διαστήματι τούτω δεκάδες νέοι εκ πολλών χωρών και φυλών ηξιώθησαν να λάβωσιν θεολογικήν και εκκλησιαστικήν μόρφωσιν και παιδείαν... Νέοι διά του ζήλου, της πίστεως, της αγάπης και του ιερού πόθου των να υπηρετήσουν εν τω ιερώ θυσιαστηρίω αυξάνουν συνεχώς τις ελπίδες και τις προσδοκίες πάντων ημών. Ως πνευματικός Πατήρ του ανά την Αφρικήν ορθοδόxon ποιμνίου αγωνιώ και προσεύχομαι δια την εν γένει ενίσχυσιν και πρόοδον του αρξαμένου προ εικοσαετίας θεολογικού τούτου φυτωρίου...»⁶³.

⁶³ Πέτρου Ζ', Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Λόγος που εκφωνήθηκε κατά τη διάρκεια της θείας Λειτουργίας στον Ιερό ναό του αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου στη Κέννα στις 08 Ιουνίου 2002. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής. .

Με αυτό τον τρόπο και με την δημιουργία άλλων σχολών στην ήπειρο ενισχύεται όλο τον έργο της Ιεραποστολής. Σήμερα οι σχολές «*Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ΄*», η περίφημος Κατηχητική Σχολή «*Άγιος Αθανάσιος*» στην Αλεξάνδρεια και η Σχολή «*Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης*» στην Κινσάσα του Κονγκό, τόνιζε ότι: «*ανακαινίζουν το όλον σώμα της Εκκλησίας του Χριστού και της Ορθοδοξίας εν απάση τη αφρικανική ηπείρο*»⁶⁴.

⁶⁴. Όπ.π.

9. Συνεργασία με πολιτικές και θρησκευτικές αρχές.

Φαίνεται καθαρά, με βάση και το χώρο που εδρεύει το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας στην Αίγυπτο, ότι ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ΄ συνετέλεσε με την προσωπικότητά του, στη φιλική συνεργασία και στη διατήρηση καλών σχέσεων με τις πολιτικές και θρησκευτικές αρχές της χώρας. Όχι μόνον στη Αίγυπτο αλλά και στην υπόλοιπη Αφρική οι σχέσεις ήταν αγαθές. Παντού όπου μετέβαινε στην Αφρική, στην υποδοχή του πάντα βρισκόταν όχι μόνον ο Έλληνας Πρέσβυς αλλά και ο Αιγύπτιος.

Αυτό δείχνει πνεύμα καλής συνεργασίας και φιλίας με τις αρχές των δύο χωρών. Όπως και στις άλλες χώρες της Αφρικής, διατήρησε καλές σχέσεις με τις πολιτικές αρχές, οι οποίες βοηθούσανε και ενισχύουν ακόμη μέχρι σήμερα, με τον δικό τους τρόπο, την Ιεραποστολή. Στην επίσκεψή του στον Κυβερνήτη του Λάγγο είπε: «Έχομεν την ελπίδα και την πεποίθησιν, ότι και Υμείς εξοχώτατε Κυβερνήτα έχετε ακριβώς τας ιδίας αντιλήψεις και βοηθείτε όσον δύνασθε διά την καλήν και ειρηνικήν ενταύθα διαβίωσιν των ελλήνων ορθοδόξων αδελφών ημών, πνευματικών τέκνων της Μεγάλης Αλεξανδρινής Εκκλησίας του Αγίου Μάρκου, έτι δε περισσότερο, των αυτοχθόνων ιθαγενών ορθοδόξων χριστιανών της περιοχής υμών, αλλά και ολοκλήρου της Νιγηρίας. Διακατεχόμεθα υπό αισθημάτων αληθούς αγάπης και ειλικρινούς φιλίας, δια την καθ'όλα ειρηνικήν και αδελφικήν συνύπαρξιν και συνεργασίαν πάντων των υπό την υμετέραν αρχήν κατοικούντων και εργαζομένων εν πίστει και αφοσιώσει ειλικρινή δια την προαγωγήν κοινής εκστρατείας αγάπης, συνδιαλλαγής και συναδελφώσεως. Αι αρχαί αύται πιστεύομεν ότι οικοδομούν πνεύμα καλής θελήσεως και εμπιστοσύνης ανάμεσα

εις τον λαόν σας, ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής και γλώσσης. Ενισχύσατε, κύριε κυβερνήτα, τας αρχάς της δικαιοσύνης και της σωτηρίας του μεγάλου και ηρωϊκού σας λαού... Σας αφείλομεν βαθείαν ευγνωμοσύνην δια την συνεχή στήριξιν πάντων των ενταύθα κατοικούντων ορθοδόξων χριστιανών πάσης φυλής και καταγωγής»⁶⁵.

Το ίδιο και με τους θρησκευτικούς άρχοντες τόσο στην Αίγυπτο όσο και στην υπόλοιπη Αφρική. Σε μία από τις συνεντεύξεις του, στην ερώτηση: «ποιές σχέσεις διατηρεί με την Κοπτική Εκκλησία;», απαντά: «Οι σχέσεις μας με την Κοπτική Εκκλησία της Αιγύπτου είναι φιλικές και μπορώ να πω ότι συνεργαζόμαστε με αγάπη και κατανόηση σε διαχριστιανικό επίπεδο. Μη ξεχνάτε τον διάλογο που γίνεται με την Εκκλησία αυτή για την γεφύρωση των διαφορών μας. Πότε θα γίνει η ένωση μας ο Θεός το γνωρίζει. Η Ορθόδοξη Εκκλησία πάντα προσεύχεται για την ένωση των αγίων του Θεού Εκκλησιών, απαιτείται όμως ακόμη κόπος, μόχθος και υπομονή προκειμένου να ξαναβρούμε την κοινή μας πορεία, η οποία, περισσότερο από δεκαπέντε αιώνες χωρισμού, δημιούργησε και ανάλογες ποιμαντικές, κανονικές και λατρευτικές διαφοροποιήσεις. Η ποιμαντική μας ευθύνη στο σημείο αυτό είναι σημαντική, κυρίως δε του πατριαρχείου μας»⁶⁶. Και στην ερώτηση: «Η Αφρική είναι μία ταραγμένη ήπειρος που χαρακτηρίζεται από πανσπερμία φυλών, γλωσσών και θρησκειών. Ποια είναι η θέση της Ορθοδοξίας σε αυτό το μωσαϊκό, σε σχέση με

⁶⁵. Προσφώνηση Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας κατά την επίσκεψή του στον Κυβερνήτη του Λάγγος κ. Bola Ahmme Tinuru στις 13 Φεβρουαρίου 2001. Βλ. Χρυσοστόμου (Μητροπολίτου Καρθαγένης), όπ.π., σ. 339.

⁶⁶. Βλ. Χρυσοστόμου (Μητροπολίτου Καρθαγένης), όπ.π., σ. 613.

άλλες θρησκείες και λοιπά χριστιανικά δόγματα και πως συννυπάρχουν;» η απάντησή του έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον: «Όπως τόσους αιώνες η Ορθόδοξη Εκκλησία συμβίωσε με τους διάφορους πολιτισμούς και τις άλλες θρησκείες, αδελφικά και ειρηνικά, ενώ πολλές φορές συνεργάστηκε δια το κοινό καλό, την πρόοδο και την ευημερία του λαού και του κράτους, έτσι και σήμερα συνεχίζει να συννυπάρχει και να συμβιώνει διότι η επιδίωξίς της δεν είναι η διαίρεσις ή η διάσπασις αλλά η πρόοδος, η ευημερία, η ενότητα, η συνύπαρξις και η συμβίωσις των λαών, διότι τελικώς αυτό είναι ο πολιτισμός. Ποτέ η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν είχε τάσεις προσηλυτιστικές ή κυριαρχικές και όταν επολεμείτο εκείνη υπέμενε με καρτερία, υποδεικνύουσα το βαθύτερο και ουσιαστικότερον πνευματικόν της περιεχόμενον. Αυτό πράττει πάντοτε, χωρίς να κάνει διακρίσεις, ανταποκρίνεται εις πάντας και παράλληλα καλλιεργεί την συνεργασίαν μεταξύ των άλλων χριστιανικών ομολογιών και εκκλησιών αλλά και θρησκειών διά το γενικότερον καλόν του λαού και της χώρας και την αντιμετώπισιν μειζόνων προβλημάτων. Το αυτό πράττομεν και εις την δοκιμαζομένην αφρικανικήν γη, η οποία όμως έχει και ζωή και μέλλον, αρκεί να την αφήσουν ελεύθερη να εκδηλώσει αυτάς τας δυνάμεις της, γιατί είναι βέβαιον ότι το μέλλον της ανθρωπότητος θα προέλθει από την Αφρικήν»⁶⁷.

⁶⁷. Όπ.π., σ. 619.

10. Το κοινωνικό πρόβλημα της Αφρικής.

Είναι γνωστό σε όλους μας ότι η Αφρική αποτελείται από αναπτυσσόμενες χώρες που, μετά από αιώνες αποικιοκρατίας, μαστίζονται από πολλά και μεγάλα προβλήματα. Σε αυτά συναριθμούνται η πείνα, η φτώχεια, οι μεγάλες επιδημίες όπως ο Έμπολα τώρα, που τρομάζει όλο τον κόσμο, ο αναλφαβητισμός και άλλα. Επίσης οι χώρες αυτές έχουν οικονομίες εξαρτημένες από τα ευρωπαϊκά κεφάλαια. Επιπλέον την χώρα ταλανίζουν οι πόλεμοι, οι βιασμοί και οι ληστείες και γενικότερα μπορούμε να πούμε πως η εγκληματικότητα αναπτύσσεται σε μεγάλο βαθμό. Έτσι ο γεωγραφικός χώρος της Αφρικής ονοματίζεται ως «Τρίτος Κόσμος». Είναι μια περιοχή όπου κυριαρχεί η ανισότητα. Οι εξεγέρσεις που γίνονται στη μαύρη Αφρική είναι εξαιτίας όλων αυτών των προβλημάτων. Σε όλα τα επίπεδα υπάρχουν κρίσεις. Η φτώχεια αυξάνεται και στις περισσότερες χώρες, ο περισσότερος πληθυσμός ζει με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα.

Ο Πατριάρχης Πέτρος Ζ΄, ήδη από τον πρώτο χρόνο της διακονίας του, δεν έμεινε αδιάφορος στο κοινωνικό πρόβλημα του ανθρώπου στην Αφρική. Ο άνθρωπος ανεξαρτήτως της εθνικότητάς του είναι στο κέντρο όλων των πραγμάτων. Μίλησε για την «αποκατάσταση του ανθρώπου εις το αρχαίον κάλος και την σωτηρίαν αυτού»⁶⁸. Ο Ίδιος δείχνει αμέριστο ενδιαφέρον για τους ανέργους, τους πεινασμένους, τους αρρώστους, τους αγράμματους, κτλ.

⁶⁸. Πέτρου Ζ΄, Πατριάρχου Αλεξανδρείας, Λόγος που εκφωνήθηκε κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας στον Ιερό ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο Καμερούν στις 24 Αυγούστου 1997. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρικής Αφρικής.

Στη διακονία του εφάρμοσε τα λόγια του Χριστού που έλεγε: «Επείνασα και εδώκατέ μοι φαγείν, εδίψησα, και εποτίσατέ με, ξένος ήμην, και συνηγάγατέ με, γυμνός και περιεβάλετέ με, ησθένησα, και επεσκέψασθέ με, εν φυλακή ήμην και ήλθετε προς με... αμήν λέγω υμίν, εφ' όσον ποιήσατε ενί τούτων των αδελφών, εμοί ποιήσατε»⁶⁹.

Τα κοινωνικά προβλήματα τα αντιμετώπισε με πολλή αγάπη απέναντι στους αδελφούς μας στην Αφρική. Τόνιζε χαρακτηριστικά ότι: «εντός της Εκκλησίας ουκ ένι Ιουδαίος και Έλλην, δούλος ή ελεύθερος, αλλά καινή κτίσις»⁷⁰. Οι ανισότητες στην Εκκλησία του Χριστού δεν έχουν θέση. Ανώτερος και κατώτερος δεν υπάρχουν στο Χριστό. Εξαιτίας όλων αυτών των προβλημάτων η εγκληματικότητα κατά τόπους έχει αυξηθεί. Ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος ήταν πάντα πρόθυμος και έτρεχε κοντά σε κάθε δοκιμαζόμενο και πονεμένο συνάνθρωπο. Συμπονούσε τους πάσχοντες. Η συμπαράστασή του σε κάθε δοκιμασία ήταν απέραντη. Εζητούσε από τον Χριστό να βάλει το χέρι του, για να μπορέσει να ζήσει ο αφρικανικός λαός εν ειρήνη. «...Ενώ υμνούμεν την ειρήνη και ενώ πιστεύομεν ότι ουδέν εστίν άμεινον ειρήνης, εν ή πας πόλεμος καταργείται επουρανίων και επιγείων»⁷¹, είς την καθ'ημέραν πρακτικήν και τας σχέσεις μας, ως προσώπων και εθνών, επικρατεί η διχοστασία, ο πόλεμος, η βία, η τρομοκρατία, η κατάχρησις της εξουσίας, η άρνησις και καταπάτησις των ανθρωπίνων

⁶⁹. Ματθ. 25, 35- 40

⁷⁰. Γαλ. 3,28

⁷¹. Εφεσ. 13,2

δικαιωμάτων...»⁷². Χωρίς την ειρήνη, εσωτερική και εξωτερική, σε καμία περίπτωση ο άνθρωπος δεν μπορεί να προοδεύει. Καθημερινά υπάρχουν δύσκολα πράγματα που ζούμε και αντιμετωπίζουμε στην Αφρική. Δυστυχώς η Δημοκρατία και ο σωστός τρόπος διαχείρισής της δεν έχουν βρει ακόμα θέση στην νοοτροπία των κυβερνητών της Αφρικής.

⁷². Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, Πατριαρχική απόδειξις (Αρ. Πρωτ. 855), Χριστούγεννα 2001. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

11. Αγάπη στους Αγίους.

Ο μακαριστός Πατριάρχης Αλεξανδρείας Πέτρος Ζ' είχε ιδιαίτερη αγάπη και τιμή προς τους Ορθοδόξους Αγίους της Εκκλησίας μας. Η μελέτη των βίων των Αγίων διδάσκει πολλά στους πιστούς αναγνώστες. Η ενασχόληση, η μελέτη και η εμβάθυνση στο αγιολόγιο της Εκκλησίας μας και περαιτέρω η παρουσίαση αγίων και ακολουθιών στο κοινό είναι ευλαβής πράξη και διδακτική.

Κάθε Άγιος μαζεύει τις ψυχές λέγοντας ότι «ζώ δε ουκέτι εγώ, ζή εν εμοί Χριστός»⁷³. Οι άγιοι της Εκκλησίας μας βοηθάνε στις δοκιμασίες και σε διάφορους κινδύνους που αντιμετωπίζουμε στη ζωή μας. Η τιμή και η δόξα που απευθύνουμε σ' αυτούς εμμέσως αναφέρονται στον ίδιο τον Τριαδικό Θεό. Τιμώντας τους Αγίους τιμούμε και δοξάζουμε τον Θεό που τους ανέδειξε ως Αγίους. «Οι άγιοι ακτινοβολούν το άκτιστο φως του Θεού»⁷⁴. «Ονομάζονται φίλοι του Θεού»⁷⁵, «είναι ναός και κατοικητήριο του Θεού»⁷⁶. Όταν επικαλούμαστε τους Αγίους, οι ελπίδες μας δεν είναι μάταιες. οι Άγιοι είναι συνδεδεμένοι μαζί μας με το σύνδεσμό της Αγάπης, η οποία «ουδέποτε εκπίπτει»⁷⁷. Ο σύνδεσμος αυτός μας βοηθά για την σωτηρία μας. Ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ' τονίζει σ' αυτό το σημείο ότι: «Οι Άγιοι της Εκκλησίας μας μαρτυρούν για την σωτηρία του ανθρώπου, για το πνευματικό

⁷³. Γαλ. 2,20.

⁷⁴ . Ματθ. 5, 15. Ιω. 8,12. Εφεσ. 5, 8. Κολ. 1,12. Απ. 12,5

⁷⁵. Ψαλμ. 138.

⁷⁶ . Α' Κορ. 3'16-17.

⁷⁷ . Α' Κορ. 13,8.

μεγαλείο του ανθρώπινου πνεύματος και την υπαρξιακή διαλεκτική της ελπίδος και της αξιώσεως του ανθρώπινου βίου»⁷⁸. Η αξία και η σημασία τους είναι πολύ μεγάλη και πολύ σημαντική στη ζωή του κάθε πιστού. Γι' αυτό και ο κάθε χριστιανός στην βάπτισή του φέρνει το όνομα ενός Αγίου της Εκκλησίας μας.

Ο Άγιος απόστολος Παύλος λέγει περί Αγίων: «Οτι ουκ ην αυτών άξιος ο κόσμος»⁷⁹. Ο Θεός ταυτίζει τους Αγίους με τον εαυτό του. Ο τιμών τους Άγιους τιμά τον Θεό και ο ατιμάζων αυτούς ατιμάζει τον Θεό. Είναι ξεκάθαρο ότι «Ο δεχόμενος υμάς εμέ δέχεται και ο αθετών υμάς εμέ αθετεί»⁸⁰. Στα πανηγύρια των Ιερών Ναών και στις μεγάλες γιορτές τιμούσε ιδιαιτέρως τους Αγίους μας. Προς τιμήν τους δείχνει ιδιαίτερη τιμή και αγάπη.

Ένας από αυτούς, είναι ο άγιος και ένδοξος Απόστολος Μάρκος, ιδρυτής της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, ο οποίος δεν κήρυξε μόνον στην Αλεξάνδρεια, «αλλά ανά πάσαν την Αφρικήν και την οικουμένην άπασαν»⁸¹.

Ευρισκόμενος στη Βενετία όπου φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου, ο μακαριστός Πατριάρχης δεν διστάζει να πει ότι «Η Αλεξάνδρεια και η Βενετία έγιναν προνομιούχοι πόλεις διά της ευλογίας ην εδέχθησαν εκ της παρουσίας του Αγίου Μάρκου. Το σκήνωμα του Αγίου Μάρκου βρίσκεται στην Βενετία,

⁷⁸. Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, Εγκύκλιος προς το ποίμνιο της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, (Αρ. Πρωτ. 906), της 10ης Σεπτεμβρίου 1998. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώς Αφρικής.

⁷⁹. Εβρ. 11, 36.

⁸⁰. Ακ 10, 16

⁸¹. Βλ. Χρίστου Κρικώνη, όπ.π., σ. 535

διότι εκλάπει το 828 από τους Βενετούς ναυτικούς και έτσι στην Αλεξάνδρεια δεν υπήρχε κάτι που να θυμίζει την υπόσταση του στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας που ίδρυσε ο Άγιος»⁸².

Θα ήταν μεγάλη αδικία, εάν μέχρι σήμερα το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας δεν είχε στους κόλπους του κανένα τεμάχιο του λειψάνου του Αγίου και ενδόξου Αποστόλου Μάρκου.

Έτσι κατά την επίσκεψή του στη Βενετία ο μακαριστός Πατριάρχης ζήτησε και έλαβε ένα τεμάχιο λειψάνου του Ευαγγελιστού Μάρκου, που μετέφερε ευλαβικά στην Αλεξάνδρεια. Είναι μεγάλο επίτευγμα για το Πατριαρχείο, και έτσι το Πατριαρχείο και όλη η Αφρική βρίσκεται κάτω από την προστασία του Αγίου. Αλλά και όλες οι προσπάθειες ανδρών και γυναικών της Ιεραποστολής, σ'όλη την περιχόη της Αφρικής Ηπείρου, προστατεύονται από τον Άγιο.

⁸². Όπ.π., σ. 538

12. Ο Άγιος Νεκτάριος Επισκόπος Πενταπόλεως.

Στο σημείο αυτό υπογραμμίζουμε ότι είναι ελάχιστες οι σκέψεις που μπορούμε να αναφέρουμε στην εργασία αυτή, σχετικά με τις δοκιμασίες που αντιμετωπίζει ένας χριστιανός στην πνευματική του πορεία όπου και αν βρίσκεται είτε έξω στον κόσμο είτε μέσα στα μοναστήρια. Είτε έγγαμος ή άγαμος. Διαβάζοντας τους βίους των αγίων, πολλά είναι τα παραδείγματα που ο καθένας αντλεί στην ζωή του, ο καθένας με τις δυνάμεις που κατέχει. «Στην αρχή ο άνθρωπος προσελκύεται από το Θεό με τη δωρεά της χάρης, κι όταν έχει πια προσελκυσθεί, τότε αρχίζει μακρά περίοδος δοκιμασίας. Δοκιμάζεται η ελευθερία του ανθρώπου και η εμπιστοσύνη του στο Θεό, και δοκιμάζεται σκληρά. Στην αρχή οι αιτήσεις προς το Θεό, μικρές ή μεγάλες, ακόμη και οι παρακλήσεις που μόλις εκφράζονται, εκπληρώνονται συνήθως με γρήγορο και θαυμαστό τρόπο από τον Θεό, όταν όμως έλθει η περίοδος της δοκιμασίας, τότε όλα αλλάζουν και σαν να κλείνεται ο ουρανός και να γίνεται κουφός σ' όλες τις δεήσεις»⁸³. Στη ζωή μας ο καθένας εχει δοκιμασθεί πολύ και έχει ακόμη να αντιμετωπίσει διάφορες δοκιμασίες. Ο καθένας τις έχει ή τις αντιμετωπίζει όσο μπορεί με τις δυνάμεις του. Οι δοκιμασίες βρισκονται παντού, στις δουλιές μας, στην Εκκλησία, στις οργανώσεις, στο περιβάλλον που ζει, στην οικογένεια, δηλαδή παντού όπου ζει ο άνθρωπος δοκιμασίες υπάρχουν. «Για τον θερμό χριστιανό όλα στη ζωή γίνονται δύσκολα. Η συμπεριφορά των ανθρώπων απέναντί του χειροτερεύει, παύουν να εκτιμούν αυτό που ανέχονται σ' άλλους, σ' αυτόν δεν το συγχωρούν, η

⁸³. Σωφρονίου (αρχιμανδρίτου), *Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης. Πνευματικές δοκιμασίες. Θεοεγκατάλειψη*, εκδ. Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου, 2011, σ. 259.

εργασία του πληρώνεται, σχεδόν πάντοτε, κάτω από το νόμιμο, το σώμα του εύκολα προσβάλλεται από ασθένειες. Η φύση, οι άνθρωποι, όλα στρέφονται εναντίον του»⁸⁴.

Ο Άγιος του αιώνα μας, ο άγιος Νεκτάριος, συνδέθηκε με την Εκκλησία της Αλεξανδρείας και ταυτίστηκε ακόμη περισσότερο στην ιστορία της με τον μακαριστό Πατριάρχη Πέτρο Ζ', ο οποίος θεράπευσε πληγές και λάθη του παρελθόντος. Αυτά ήταν υποκείμενες πράξεις άλλων εκκλησιαστικών ανδρών και άλλων γενικότερα εκκλησιαστικών καταστάσεων, που πλήγωσαν το σώμα της Εκκλησίας και αδίκησαν έναν άγιο Επίσκοπο που στα μάτια του Θεού υπήρξε ο αληθής τύπος του Επισκόπου.

Ο τότε πατριάρχης Αλεξανδρείας Σωφρόνιος, αναγνωρίζοντας την αξία του Αγίου και βλέποντας την αγάπη με την οποία τον περιέβαλλαν οι πιστοί, τον χειροτόνησε Μητροπολίτη Πενταπόλεως τον Ιανουάριο του 1889. Έκανε την διακονία του με ζήλο και υποδειγματικό τρόπο με αποτέλεσμα το ποίμνιό του να τον αγαπήσει ακόμη πιο πολύ. Όμως όπου υπάρχει το καλό ο σατανάς δεν το αφήνει. Έτσι κάποιοι φιλόδοξοι κληρικοί, που βρίσκονταν στο Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας με τον τότε Πατριάρχη Σωφρόνιο συκοφάντησαν τον Άγιο λέγοντας πως δήθεν επιδώκει να αναλάβει το θρόνο της Αλεξανδρείας και γι' αυτό το λόγο ξεσηκώνει τον λαό του Θεού. Επιπλέον, για να υποστηρίξουν καλύτερα τις κατηγορίες τους προς το προσώπό του, τον κατηγορήσαν και για ηθικής φύσεως ζητήματα. Οι

⁸⁴. Όπ.π.

χριστιανοί όμως που τον ήξεραν θλίβονταν για όλη την κατάσταση που βρισκόταν ο πνευματικός τους πατέρας.

Ο Άγιος με πολύ ταπείνωση δέχτηκε την αδικία αυτή και έφυγε από την Αίγυπτο για την Αθήνα το 1889. Εκεί με δυσκολία κατέφυγε στην Εύβοια όπου διακονούσε ως Ιεροκήρυκας. Από όπου περνούσε άφηνε καλές εντυπώσεις. Βίωσε όλες τις δοκιμασίες, όπως γνωρίζουμε, με εμπιστοσύνη στον πανάγαθο Θεό. Αποτελεί ακλόνητο παράδειγμα πιστής και αγίας ζωής για όλους τους πιστούς. Μετά το θάνατό του δεν ανακηρύχτηκε Άγιος αμέσως. Πέρασαν 40 χρόνια από την κοίμησή του και στις 20 Απριλίου του 1961 αγιοκατατάχθηκε από τον τότε Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηναγόρα. Και τότε όμως οι εχθροί του Αγίου δεν ηρέμησαν. Βλέπετε ο πονηρός ποτέ δεν δέχεται το καλό και την αγάπη. Έτσι μετά την ανακήρυξή του κατηγόρησαν και τον ίδιο τον Πατριάρχη, ότι προέβη σε μια πράξη αντικανονική και αντιεκκλησιαστική, θεωρώντας πως ο Άγιος δεν ήταν Άξιος Η μνήμη του εορτάζεται στις 9 Νοεμβρίου.

Όντως ο άγιος Νεκτάριος είναι πρώτα από όλα Αφρικανός Άγιος για μας. Εζησε στην Αφρική αλλά κάποιοι τον απομάκρυναν από την Αφρική. Και από τότε που ανακηρύχθηκε Άγιος η Εκκλησία της Αλεξανδρείας έμεινε αδιάφορη. Δεν αναγνωρίστηκε από αυτήν.

Όταν όμως, μετά το θάνατο του Πατριάρχη Παρθενίου Γ', στο θρόνο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, διάδοχός του αναδείχθηκε ο μακαριστός Κυρός Πέτρος Ζ', αυτός, με την άνοδό του στον πατριαρχικό Θρόνο, το Θρόνο του Αγίου και ενδόξου Αποστόλου Μάρκου, απευθυνόμενος στην Ιερά

Σύνοδο του Πατριαρχείου ενήργησε για τον αδικηθέντα Άγιο Νεκτάριο τον θαυματουργόν, από τον οποίο ζήτησε συγγνώμη. Υπογράμμισε χαρακτηριστικά ότι: «Είναι ένας από τους Μεγάλους Αγίους της Εκκλησίας μας, που έζησε την χαρά της συναντήσεως και διαρκούς συννυάρξεως μετά του Χριστού, του Θεού μας, για να κτίση ένα καινούργιο κόσμο, για να αποσυνθέση την κηλιδωμένη κληρονομία και να ανασυνθέση το ανθρώπινο πρόσωπο, είναι ο Άγιος Νεκτάριος»⁸⁵. Η πράξη του μακαριστού Πατριάρχη είχε μεγάλη σημασία. Ο άγιος Νεκτάριος είναι για μας, ξαναλέμε, ένας από τους αγίους της Αφρικής. Είναι προστάτης όχι μόνο της πόλεως που ήταν Μητροπολίτης, αλλά είναι προστάτης για όλη την Αφρική. Εκκλησίες κτίζονται προς τιμή του, και πολλοί βαπτίζονται παίρνοντας το όνομά του. Είναι αγαπητός σ' όλη την Αφρική, στο χώρο που αδικήθηκε τόσο άσχημα.

Ζώντας και βλέποντας αυτή την κατάσταση, ο μακαριστός Κυρός Πέτρος δεν έμεινε αδιάφορος και θέλησε άμεσα να ξεκαθαρίσει την κατάσταση. Το πρώτο βήμα έγινε, όταν η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας πήρε μία μεγάλη και ιστορική απόφαση, που συνοψίζεται στην φράση: «Συνοδική Διαγνώμη». Το περιεχόμενο αυτής έχει ως εξής:

⁸⁵. Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, Εγκύκλιος προς το ποίμνιο της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, (Αρ. Πρωτ. 906), της 10ης Σεπτεμβρίου 1998. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

«Έδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν τοῖς ἐλέῳ Θεοῦ συγκροτοῦσι τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Πρεσβυγενοῦς καὶ Παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, προκαθημένης τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικής κ.κ. Πέτρου Ζ΄ συσχεψαμένοις, ἅτε παριππεύσαντος αἰῶνος ὅλου καὶ ἐτι πλέον, ἀπὸ τε τῆς παύσεως καὶ ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, συν τῇ ἐκδιώξει, τοῦ ἐν ἁγίοις ἤδη συγκαταριθμουμένου καὶ ἀναπανομένου Νεκταρίου, Μητροπολίτου Πενταπόλεως τοῦ νεοφανοῦς, μεγάλου δε πατρός καὶ διδασκάλου τῆς ἀγιωτάτης κατ'ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπὶ ζημία πνευματικὴ τούτου τε καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους χρόνους τῆς ἐπὶ γῆς πολιτείας αὐτοῦ, ὁμοφώνῳ Συνοδικῇ διαγνώμῃ αποφαινόμεθα: Στοιχοῦντες τῇ ὑπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατατάξει ἐν τοῖς ἁγίοις καὶ τῇ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς Οἰκουμένης παγκοίνῳ Ὁρθοδόξῳ συνειδήσει καθιερωθείσῃ διὰ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ θαυμάτων, ἣν καθολογούμεν ἐκπαλαὶ καὶ διακηρύσσομεν καὶ τὸ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἔλεος ἐπικαλούμενοι ἀποκαθιστῶμεν τὴν τε κανονικὴν τάξιν καὶ τούτον κατὰ πάντα, προσεπιμαρτυροῦντες δὲ πάντα ταῦτα «ἐν Ἐκκλησίᾳ πολλή», ἐκζητούμεν τὴν συγχώρησιν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Νεκταρίου ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις, τοῖς προαπελθούσι Πατράσι καὶ ἀδελφοῖς τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου, τοῖς ὑπεναντίοις γενομένοις αὐτῷ τῷ Ἀγίῳ, δι' ὅσα ἐκ τῆς ἐκείνων ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, πλάνης ἢ καὶ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ ὑπέμεινεν ὁ θεόφρων Πατὴρ ἡμῶν, ὁ τῆς Κυρηναϊκῆς πάλαι Πενταπόλεως Ἀρχιθύτης τοῦ Θεοῦ»⁸⁶.

⁸⁶. Βλ. Ἀρχεῖο Ἱεράς Μητροπόλεως Κεντρῶας Ἀφρικής.

Ας πούμε ότι η συγχώρηση δεν αλλάζει το παρελθόν, αλλά μεγαλώνει το μέλλον. Φωτίζει το μέλλον. Αυτή είναι η αληθινή ζωή του Ευαγγελίου. Αυτή είναι η πράξις των Πράξεων των Αποστόλων, των συμβουλών των Αποστόλων, των εντολών του αγίου Θεού, αυτή είναι η πράξις, την οποία πρέπει να την δείχνουμε με την ζωή μας κάθε μέρα

Επιπλέον ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος ξεκινά τις συνομιλίες γράφοντας στον Μητροπολίτη Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης, για να προχωρήσουν στην πραγματοποίηση της Συνοδικής Αποφάσεως.

«Δια τούδε του Πατριαρχικού Ημών Γράμματος, έχομεν την χαράν όπως γνωρίσωμεν τη υμετέρα φίλη Σεβασμιότητι ότι, το από ικανού χρόνου απασχόλησαν Ημάς θέμα της αποκαταστάσεως της διασαλευθείσης κανονικής εκκλησιαστικής τάξεως, δια της αδικωτάτης ποινής αποπομπής του εν Αγίοις συγκαταριθμομένου και αναπανομένου νεοφανούς Πατρός ημών Νεκταρίου Πενταπόλεως του Κεφαλά, εκ της διοικήσεως και του Κλίματος του καθ'ημάς Πατριαρχικού Θρόνου, εύρε, Θεού ευδοκήσαντος, την αγαθήν και ποθουμένην υπό της συνειδήσεως της Εκκλησίας λύσιν. Τη εισηγήσει Ημών, σήμερον 15^η Ιανουαρίου, επετείω ημέρα της εις Επίσκοπον χειροτονίας του Αγίου, η αγία και Ιερά Σύνοδος, εν φόβω Θεού και ευθύνη πολλή, διασκεψαμένη, ομοφώνως, ηκύρωσε και εξηφάνισε την επιβληθείσαν, εν τοις χρόνοις εκείνοις, αδικωτάτην ποινήν της αποπομπής εκ της διακονίας αυτού εν τη Εκκλησία Αλεξανδρείας. Ταύτα αδελφικώς αγγέλλοντες υμίν, γνωρίζομεν τη υμετέρα Σεβασμιότητι ότι, εν καιρώ επικοινωνούντες και αύθις μεθ'ημών, θέλομεν καταρτήση πρόγραμμα θρησκευτικών εκδηλώσεων διά το ιστορικόν τούτο γεγονός, εν Αλεξανδρεία, Καΐρω και Αιγίνη, εξαγγέλλοντες εν Εκκλησία

πολλή, τω λαώ του Θεού, την λύσιν του εκκλησιαστικού τούτου θέματος. Ευχόμενοι πάσαν παρά του παντοδυνάμου Θεού ενίσχυσιν υμών τη πρεσβεία του εν αγίοις Πατρός ημών Νεκταρίου του θαυματουργού, ασπαζόμεθα υμάς φιλήματι αγίω»⁸⁷.

Στη συνέχεια, όπως είναι και φυσικό, ενημερώνει όλο το ποίμνιο της Αλεξανδρινής Εκκλησίας για το μέγα γεγονός γράφοντας τους την εξής Εγκύκλιο:

«Τέκνα ευσεβή και φιλόθεα της Εκκλησίας. Σε μία εποχή κατά την οποία οι μεταβολές των σχημάτων της ζωής, τα προϊόντα της τεχνολογικής παραγωγής και τα πληθωρικά βιώματα των εμπειριών της καθημερινότητας συγχέουν αθεράπευτα το ανθρώπινο πνεύμα, συνθλίβουν την ελπίδα της καρδιάς και αναιρούν το ανθρώπινο πρόσωπο, οι άγιοι της Εκκλησίας μας μαρτυρούν για την σωτηρία του ανθρώπου, για το πνευματικό μεγαλείο του ανθρωπίνου πνεύματος και την υπαρξιακή διαλεκτική της ελπίδος και της καταξιώσεως του ανθρωπίνου βίου.

Ένας από τους μεγάλους Αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, που έζησε την χαρά της συναντήσεως και της διαρκούς συνυπάρξεως μετά του Χριστού, του Θεού μας, για να κτίσει έναν καινούργιο κόσμο, για να αποσυνθέσει την κηλιδωμένη κληρονομιά και να ανασυνθέση το ανθρώπινο πρόσωπο, είναι και ο Άγιος Νεκτάριος, ο της Κυρηναϊκής πάλαι Πενταπόλεως Επίσκοπος, ο Θαυματουργός.

⁸⁷. Πέτρου Ζ', Πατριάρχη Αλεξανδρείας, Συνοδική απόφασις της 15ης Ιανουαρίου 1998. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής.

Όλα όσα πιστεύει και ζει η Εκκλησία μας τα ευρίσκει στο εσωτερικό πρόσωπο του Αγίου Νεκταρίου, βιωματικά επαληθευμένα.

Είναι αληθινά ζυμωμένος με μεγάλες εμπειρίες. Δοκιμάστηκε όλος και σώθηκε όλος. Γι' αυτό μπορεί και μεταγγίζει αγιότητα και χάριν.

Ο Άγιος έζησε στο χώρο του Πατριαρχείου μας, και παρά τις δυσκολίες που προήλθαν από την εσπιλωμένη ανθρώπινη προαίρεση, την ατμόσφαιρα της περιφρονήσεως και της εξουθενώσεως, του φθόνου και της αδικίας, έγινε ο ελάχιστος του κόσμου, άγγιξε τα ακραία όρια της ταπεινώσεως, αντέταξε την σιωπή των χειλέων στους θορύβους της φλεγόμενης ψυχής, ξανάζησε, σαν τον Νώε μέσα στην κιβωτό του, την εμπειρία της ανθρωπότητας, αναμειγνύοντας τα ύδατα του κατακλυσμού του με το νερό του βαπτίσματος και τα δάκρυα των οφθαλμών του, κυριάρχησε σε κάθε ταραχή και πειρασμό σε κατάσταση διαρκούς προσευχής.

Έγινε δοχείο της χάριτος. Είναι ο πτωχός, ο αφανής, ο πράος, ο γλυκύς, ο θαυματουργός, ο θεματοφύλακας της θείας φιλανθρωπίας.

Μέσα σ' αυτήν την ζωή και την πολιτεία του Αγίου Νεκταρίου, ο κόσμος, ο άνθρωπος, ο κάθε ένας από εμάς ευρίσκει το μέτρο του, την κλίμακα των συγκρίσεων, την αλήθεια, κατανοεί το ανούσιο κάθε πνευματικής αντάρκειας, βλέπει την τελειότητα στον φόβο μήπως πληγώσει την αγάπη έστω και στο ελάχιστο, ψάχνει για το ένα το οποίο χρειάζεται "του ενός ού έστι χρεία", ανακαλύπτει την ευαγγελική πραγματικότητα της αρνήσεως του εαυτού του και της άρσεως του σταυρού μέσα στην καθημερινότητα. Ο βίος του Αγίου αποκαλύπτει κάτι εντελώς διαφορετικό: τον ανθρώπινο δυναμισμό,

κινητοποιημένο από την παρουσία του Θεού, την ελευθερία της εκλογής και της σφοδρής επιθυμίας να είσαι παιδί του Θεού.

Παρήλθαν 110 χρόνια από την εις Επίσκοπον χειροτονία του Αγίου στο κλίμα του Πατριαρχείου μας και 100 και πλέον χρόνια από τότε που η ανθρώπινη αδυναμία, η πλάνη και η επήρεια του πονηρού, απεμάκρυναν και εξεδίωξαν από τον χώρο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας τον Μεγάλο Πατέρα και διδάσκαλο της Εκκλησίας μας, τον Άγιο Νεκτάριο. Η περί Ημας Αγία και Ιερά Σύνοδος του πρεσβυγενούς και παλαιφάτου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, επικαλουμένη το έλεος του φιλανθρώπου Θεού και του πληρώματος της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας περί της αγιότητας του ανδρός, αναγνωρίζει την αδικία προς το πρόσωπο του Αγίου, αποκαθιστά την κανονική τάξη, εκζητεί την συγχώρηση του Αγίου διά όλους μας και διά τους προαπελθόντας πατέρας και αδελφούς μας, για όσα εκείνος αδίκως υπέμεινε, και αφιερώνει το ερχόμενο έτος 1999 στην ιερά μνήμη του αγίου Πατρός ημών Νεκταρίου, Μητροπολίτου Πενταπόλεως, του θαυματουργού.

Η αφιέρωση του έτους 1999 στην ιερά μνήμη του Αγίου Νεκταρίου είναι ουσιαστικά μιά πρόσκληση για μετάνοια, για να αποσπασθούμε από τον κόσμο της πτώσεως, της φθοράς και του θανάτου και να ενσωματωθούμε στον νέο κατά Χριστόν κόσμο της ανορθώσεως. Είναι ένας σωστός δείκτης για να ξαναβρούμε μαζί με τον Θεό και τον χαμένο παραδείσιο άνθρωπο, να αποκτήσουμε συνείδηση και καρδιά. Αυτή είναι η παρακαταθήκη και το πολύτιμο δώρο ενός αγίου ανθρώπου, ενός από εμάς, του εν αγίοις Πατρός

ημών Νεκταρίου. Γι αυτό και ξεπέρασε τη φθορά, τον θάνατο, τον χρόνο. Γι' αυτό υπάρχει και σήμερα.

Η χάρις του Σωτηρος ημών Ιησού Χριστού, με τις πρεσβείες του εν Αγίοις Πατρός ημών Νεκταρίου, ας είναι πάντοτε μαζί μας.

Διάπυρος προς Θεόν ευχέτης πάντων υμών

Εν τη Μεγάλη Πόλει της Αλεξανδρείας

Τη 10 Σεπτεμβρίου 1998»⁸⁸.

⁸⁸. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής

Κεφάλαιο Γ'

Ο Κηρυκτικός λόγος

1. Πνευματικός πατέρας.

Από την πρώτη στιγμή που ανέλαβε τα καθήκοντά του ως πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, έχοντας την ευθύνη του πνευματικού πατέρα, αμέσως άρχισε να συμβουλεύει πρώτα τους πνευματικούς πατέρες χωρίς να εξαιρεί τον εαυτό του, με έμφαση στο να προσέχουν το ποίμνιο που τους ανέθεσε ο Θεός. Στον ενθρονιστήριο λόγο του αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Κατά την επίσημον ταύτην ημέραν, βλέπω με τα μάτια της ψυχής και της διακονοίας μου, να περιίπτανται υπεράνω μας αι ιεραί εκείναι μορφαί της Εκκλησίας μας, όσαι από του αποστόλου και ευαγγελιστού Μάρκου μέχρι της σήμερον, ανήλθον εις ιστορικόν αυτόν Θρόνον και εκοπίασαν και εμαρτύρησαν και κατηνάλωσαν τας σωματικές και τας πνευματικές των δυνάμεις, δια να αναδείξουν τον Θρόνον τούτον τηλαυγή φάρον της Θεολογίας, να με καλούν και να μου λέγουν, την δοθείσαν σοι παρακαταθήκην καλώς διαφύλαξον. Ναι την παρακαταθήκην αυτήν, την οποίαν γίγαντες εκκλησιαστικοί εστερέωσαν και εμεγάλυναν, καλούμαι να φρουρήσω και να ενισχύσω, καταρτίζων ποιμένας και διδασκάλους, φύλακας και αμύντορας. Αγών, λοιπόν, σκληρός και άνισος, διότι δεν είναι η πάλη μας προς αίμα και σάρκα, αλλά προς τα πνευματικά της σωτηρίας εν ουρανοίς. Προσέχετε εαυτοίς και παντί τω ποιμνίω εν ω ημάς το Πνεύμα το Άγιον έθετο Επισκόπους*

ποιμαίνειν την Εκκλησία του Θεού»⁸⁹. Πριν την εκλογή του ήταν μητροπολίτης σε πολλά κράτη της Αφρικής και γνώριζε καλά που βάδιζε καθώς και τις απαραίτητες κινήσεις στις οποίες έπρεπε να προβεί για την καλύτερη οργάνωση της Εκκλησίας του.

Γνώριζε καλά τον Αφρικανό πολίτη και τον τρόπο ζωής του. Ήξερε να τους προσεγγίζει και πως πρέπει να τους μιλήσει. Ενώπιον του Θεού και του λαού «καλούμαι να διαφυλάξω την παρακαταθήκην αυτήν ως κόρην οφθαλμού»⁹⁰. Η σωτηρία όλων των πιστών της Αφρικής κρέμεται στο επιτραχήλι του, ως τον πρώτο πνευματικό τους πατέρα και έπειτα στους άλλους αρχιερείς, ιερείς, θεολόγους. Έλεγε συγκεκριμένα: «Και εσείς, αδελφοί μου αγαπητοί, υποσχεθήτε όχι εις εμέ, αλλά εις τον Κύριον Ημών Ιησούν Χριστόν, τον υπέρ της Εκκλησίας εις τον σταυρόν εκουσίως ρεύσαντα το τίμιον αίμα Του ίνα αυτήν αγιάση, ότι θα διαφυλάξητε και εσείς την παραγγελίαν αυτήν...»⁹¹.

Το ακροτήριο στο χώρο της ιεραποστολής στο οποίο απευθύνεται ο λόγος του Θεού για την σωτηρία όλων στην Αφρική χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία ανήκει στους κατηχουμένους και η δεύτερη κατηγορία στους βαπτιζομένους. Στους πρώτους γίνεται κατήχηση για να προσέλθουν στην Εκκλησία και να γίνουν μέλη της Εκκλησίας του Χριστού, και στους δεύτερους γίνεται συνεχώς κατήχηση μέχρι τέλος της ζωής τους. Απευθυνόμενος στους κατηχητές της Κένυας λέει ότι: «Η κατήχηση πρέπει

⁸⁹. Βλ. Πάνταινος, *Εβδομαδιαίον παράρτημα του Εκκλησιαστικού Φάρου*, τεύχος 12 (1997), σ.26.

⁹⁰. Όπ.π.

⁹¹. Όπ.π., τεύχος 35, σ.417.

να είναι διαρκής, συστηματική, και ουσιώδης, αποπνέουσα την αγιοπνευματική και πατερική διδασκαλία της Εκκλησίας μας»⁹².

Στις περιοδίες του ως πατριάρχης σε όλη την Αφρική, ο λόγος του για την πνευματική κατάρτιση των πνευματικών του τέκνα ήταν απεριόριστο, είτε προφορικός είτε γραπτός. Φρόντισε για την συνεχή πνευματική κατάρτιση των πνευματικών του τέκνων.

Ο Απόστολος Παύλος στις πράξεις των Αποστόλων λέει στον Βαρνάβα ότι: «Μετά δε τινάς ημέρας είπε Παύλος προς Βαρνάβαν. Επιστρέψαντες δη επισκεψώμεθα τους αδελφούς ημών κατα πάσαν πόλιν εν αις κατηγγείλαμεν τον λόγον του Κυρίου, πως έχουσι»⁹³. Η ανανέωση του λόγου του Θεού είναι καθήκον του και γι' αυτό το λόγο μέχρι τέλος της ζωής του δεν έπαψε να μιλά στον κόσμο. Δεν έπαψε να μιλά για την ελπίδα της Βασιλείας των ουρανών, για την αγάπη προς τον Θεό και προς τον πλησίον, για την πίστη, την ταπείνωση και τη γνώση του Θεού.

⁹². Όπ.π.

⁹³. Πραξ. 5,35-36.

2. Η χαρά της Αναστάσεως

Στην εποχή μας ο άνθρωπος μπορεί να αποκτήσει ό,τι θέλει. Στον σημερινό κόσμο μας όλα πουλιούνται και όλα αγοράζονται. Βρίσκουμε ότι θέλουμε, αλλά ένα μας λείπει, η χαρά, η εγκάρδια χαρά, η οποία δεν πουλιέται ούτε αγοράζεται. Αλλά δίνεται δωρεάν. Δίνεται δωρεάν σ' αυτούς που ακολουθούν τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν.

Όταν ο αναστημένος Χριστός συναντά τις μυροφόρες γυναίκες καθώς έφευγαν από το κενό μνήμα η πρώτη λέξη που τους λέει είναι: «Χαίρετε»⁹⁴. Και οι μαθητές του Κυρίου, μέσα στην απομόνωση τους, μέσα στο φόβο τους κλειδωμένοι πίσω από τις πόρτες μεταμορφώνονται ξαφνικά από μία μεγάλη χαρά. «Εχάρησαν ουν οι μαθηταί ιδόντες τον Κύριον»⁹⁵.

Με την πρώτη πασχάλιο εγκύκλιό του προς τα αγαπητά και περιπόθητα τέκνα εν Κυρίω βλέπουμε και παρατηρούμε ότι ομιλεί για την πνευματική χαρά και την ελπίδα. Την χαρά που μας δωρίζει και γεμίζει τις ψυχές των χριστιανών. «Το χαρμόσυνο μήνυμα αντηχεί και πάλι στη ζωή μας και ενσταλάζει στις καρδιές μας πνευματική χαρά και ελπίδα...»⁹⁶.

Η ανάσταση του Χριστού συνδέεται άμεσα με την σωτηρία όλου του κόσμου. Εκπληρώνεται η υπόσχεση του Θεού, φανερώνεται η αγάπη του για τον άνθρωπο. Με την ανάσταση του Χριστού μας φανερώνεται στον κόσμο η άκρα φιλανθρωπία του Θεού προς τον αναξιοπαθούντα άνθρωπο, η χαρά

⁹⁴. Ματθ. 28,9

⁹⁵. Ιω. 20,20

⁹⁶. Βλ. Πάνταινος τεύχος 13, σ.5

των αγγέλων, και αποκαλύπτονται οι θείες βουλές και πραγματοποιείται η υπόσχεση του Θεού για την λύτρωση και σωτηρία των ανθρώπων»⁹⁷. Η ανάσταση του Θεού μας δείχνει την απέραντη αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο. Με την αμαρτία ο άνθρωπος έπεσε αλλά ο Θεός του δίνει την δυνατότητα να σωθεί, δηλαδή «ο άνθρωπος που απομακρύθηκε από τον Θεό, λόγω της πτώσεώς του και καταδικάστηκε στον αιώνιο θάνατο, ανακτά και πάλι με τον σταυρικό θάνατο και την ανάσταση του Σωτήρος Χριστού της υιοθεσίας το χάρισμα και γίνεται μέτοχος της σωτηρίας και της ουρανίου ζωής»⁹⁸. Όμως για να πραγματοποιηθεί η σωτηρία του κάθε ανθρώπου πρέπει και ο ίδιος να προσπαθεί και ο Θεός θα τον αγκαλιάσει με την δύναμή του και θα αγωνίζεται για την αιώνια ζωή. Θα πρέπει, λοιπόν, όλοι μας όπως τονίζει ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ': «Να απελευθερώσουμε τις αισθήσεις μας από την επίδραση των παθών, να αποκρύψουμε κάθε εμπαθή σχέση του νου μας με τα νοήματα της πονηρίας»⁹⁹.

Επιπλέον ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ', με έμφαση σημείωνε: «Να σταματήσουμε επιτέλους να εξακολουθούμε να Τον σταυρώνουμε με τις εγωιστικές συμπεριφορές μας. Στους χαλεπούς αυτούς καιρούς, στο μεταίχμιο δύο χιλιετιών, με νέες ελπίδες και δυναμισμό λέμε όχι στην αδικία, τις κοινωνικές, ταξικές και φυλετικές διακρίσεις και σε ό,τι αντιστρατεύεται τη ζωή του Χριστού και ό,τι Εκείνος μας edίδαξε»¹⁰⁰. Και επίσης «όσοι από εμάς

⁹⁷. Όπ.π.

⁹⁸. Όπ.π.

⁹⁹. Όπ.π., τεύχος 27, σ. 134.

¹⁰⁰. Όπ.π., τεύχος 32, σ. 102.

εσύρθησαν στην απόγνωση και την απελπισία και όσων άλλων οι καρδιές αιμάτωσαν κάτω από το βάρος της θλίψεως και της οδύνης, της αθλιότητας και της δυστυχίας, ας σκουπίσουν τα δάκρυνά τους, διότι ήδη έγιναν μέτοχοι της χαράς και της ελπίδος, η οποία εξεπήγασε από τον ζωηφόρον τάφον Χριστού μας που είναι η πηγή της ημών αναστάσεως»¹⁰¹.

Να μη λησμονεί ο άνθρωπος ότι γι' αυτόν ο Θεός νίκησε τη δύναμη του σκότους και μας γέμισε με την δύναμη της χαράς της Αναστάσεως. «Η ανάσταση του Σωτήρος Χριστού ενίκησε τα στοιχεία του κακού και η από του ζωηφόρου τάφου ανατείλασα σωτηρία γεμίζει όλη τη δημιουργία χαρά και ευλογία»¹⁰². Πρέπει να δημιουργήσουμε προηποθέσεις, «για να αναστηθή μέσα στην καρδιά μας ο Λόγος του Θεού, ο Ιησούς Χριστός, που θα ζωοποιήσει όλη μας την ύπαρξη»¹⁰³.

¹⁰¹. Όπ.π., τεύχος 13, σ. 6.

¹⁰². Όπ.π.

¹⁰³. Όπ.π., τεύχος 27, σ. 134.

3. Ο Ουράνιος Λυτρωτής

Σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη, που αποτελεί την ξεχωριστή και αστείρευτη πηγή για τη ζωή και το έργο του Χριστού, ο αρχάγγελος Γαβριήλ επισκεύτηκε την Θεοτόκο για να της πει ότι θα φέρει στον κόσμο τον Υιόν του Θεού με το θαυματουργικό τρόπο. «Και είπεν ο άγγελος αυτή μη φοβού, Μαριάμ· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ. και ιδού συλλήψη εν γαστρί και τέξη υιόν, και καλέσεις το όνομα αυτού Ιησούν»¹⁰⁴. Για την πνευματική κατάρτιση στο χώρο της Ιεραποστολής, η πρώτη πηγή που χρησιμοποιούμε είναι η Καινή Διαθήκη, διότι οι περισσότεροι κατηχούμενοι από διάφορες ομολογίες που δεν δέχονται την παράδοση της Εκκλησίας, δυσκολεύονται πολύ στην κατανόηση μερικών εννοιών κυρίως της δογματικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Ύστερα χρησιμοποιείται όλη η παράδοση της Εκκλησίας. Η πνευματική καλλιέργεια γίνεται απλά και με πολύ προσοχή.

Ο Μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ' μιλώντας στα πνευματικά του τέκνα για το λυτρωτικό έργο του Χριστού, χρησιμοποιεί όχι μόνο την Αγία Γραφή αλλά και την όλη παράδοση της ορθοδόξου Εκκλησίας. Αυτό το διαπιστώνουμε σε περισσότερα κείμενα του, κυρίως στις Εγκυκλίους των Χριστουγέννων. Από την πρώτη χριστουγεννιάτικη εγκύκλιό του καλεί τους πάντες να δοξάζουν τον Χριστό. Να Τον δοξάζουν δια την αγάπη που μας δίνει ο Χριστός παιρνόντας την ανθρώπινη σάρκα για να σωθεί ο άνθρωπος. Ο Λόγος του Θεού ταπεινώνεται και ενώνεται με την ύλη και έτσι αγιάζεται ο άνθρωπος συμμετέχοντας στην θεότητά Του. Μας δίνει την χαρά της

¹⁰⁴. Λουκ. 1, 31-32.

Βασιλείας Του που δεν τελειώνει. Στην υπ' αριθμ. Πρωτ. 729 μας ομιλεί ως εξής:

«Τέκνα ευσεβή και φιλόθεα της Εκκλησίας,

Χριστός γεννάται δοξάσατε, Χριστός εξ ουρανών απαντήσατε, Χριστός επί γης εψώθητε. Αυτόν τον ωραίο ύμνο ψάλλει σήμερα η εκκλησία μας και μας καλεί να αναβαπτίσουμε την ύπαρξη μας στο μυστήριο της αγάπης του Θεού, το οποίο μπορούν να θαυμάζουν όσοι ξέρουν να αναγνωρίζουν την μεγαλειότητα στην ταπείνωση, τον πλούτο στην φτώχεια, την ελευθερία στην υπακοή, την ελπίδα στην ομορφιά...

Ο Χριστός γεννιέται και ανακλίνεται πραγματικά μέσα στην Εκκλησία. Εισέρχεται στην ιδική μας πραγματικότητα και ιστορία, μέσα στο είναι και την ζωή μας, και αποκαλύπτει τον Θεό ως την ύψιστη αγάπη και φιλανθρωπία και τον άνθρωπο ως ναό και σάρκα της Θεότητας, υιό του Θεού και θεό κατά χάρη»¹⁷. Ο Χριστός έγινε άνθρωπος και ο άνθρωπος γίνεται θεός. Η προϋπόθεση όμως για να γίνει θεός είναι ο αγώνας για να μπει ο Χριστός μέσα του εφ'όσον το ανθρώπινο σώμα είναι ναός του Θεού. Πρέπει ο άνθρωπος να αγωνίζεται για τα ουράνια για να σώσει την ψυχή του. Τα γήινα είναι μάταια. «Στις ημέρες μας πολλοί αγωνίζονται για την αυτονομία και την ελευθερία του ανθρώπου ανεξάρτητα από τον Θεάνθρωπο Χριστό. Ο άνθρωπος όμως χωρίς Χριστό αρνείται ουσιαστικά τον εαυτό του και ερημώνει την ύπαρξη του από την αυθεντική ανθρωπότητά του, βλάπτει καίρια και ζημιώνει τον εαυτό του, πάσχει και υποδουλώνεται τραγικά στην αμαρτία, την φθορά και τον θάνατο,

στις απέλπιδες καταστάσεις και τον μηδενισμό»¹⁰⁵. «Ας επαναπροσδιορίσουμε τη ζωή μας με γνώμονα το θείο θέλημα, είτε ως πρόσωπα καθεαυτά, είτε ως κοινωνικά σύνολα εμπιστευόμενοι εαυτούς εις την αγάπη του Χριστού, η οποία εκφράζεται από εμάς ως άρνηση του θελήματός μας, ως διάθεση ευεργεσίας προς όλους, ως δημιουργική εργασία, ως συναίσθηση ευθύνης»¹⁰⁶. Οι πατρικές του συμβουλές ενίσχυσαν κάθε χριστιανό ορθόδοξο και ο καθένας τις βίωσε σύμφωνα με τις δυνάμεις του και τις δυνατότητές του. Χωρίς το Χριστό δεν είμαστε τίποτε.

¹⁰⁵. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 15, σ. 5.

¹⁰⁶. Όπ.π., σ.6.

4. Η θεογνωσία

Ο Θεός με την αγάπη προς τον άνθρωπο αποκαλύπτεται σ' αυτόν για να μπορεί ο άνθρωπος να τον γνωρίσει. Είναι το δώρο που δίνει ο Θεός στον άνθρωπο. Για να γνωρίσει κανείς τον Θεό χρειάζεται την καθαρότητα της καρδιάς. Ο Μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος τόνιζε διαρκώς: «Ο Χριστός με την ενανθρώπησή Του αναδημιούργησε τον άνθρωπο, τον έπλασε, του έδωσε μία άλλη δυνατότητα, και φυσικά του έδωσε μία άλλη προοπτική μέσα στην οποία μπορεί να βλέπει τον Θεόν, τον συνάνθρωπο, τον κόσμο, την δημιουργία, την βιολογική ζωή, αυτό έγινε γιατί ο Χριστός με τη γέννησή του έφερε μία καινούργια γνώση, με τη γέννησή Του απεκάλυψε τον Εαυτό Του, απεκάλυψε τον τριαδικό του Θεού, αλλά και το αληθινό πρόσωπο του ανθρώπου. Γι' αυτό πιστεύουμε, ότι με την γέννησή Του ανέτειλε το φως της αληθινής γνώσεως. Πρόκειται όχι περί ανακαλύψεως του μυαλού, αλλά αποκαλύψεως του ιδίου του Θεού»¹⁰⁷. Σε άλλη αποστολή του λόγου του ανέφερε: «Ο Παντοδύναμος Θεός θέλει να οδηγηθούν όλοι οι άνθρωποι χωρίς εξέρεση στην αληθινή γνώση Του, όλοι πρέπει να σωθούν. «ος πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν»¹⁰⁸.

Η αγάπη του Θεού είναι για όλους τους ανθρώπους, και πρέπει ο άνθρωπος να ανταποκρίνεται στην αγάπη Του για να μπορεί να αποκαλυφθεί σ' αυτόν και εκείνος να Τον γνωρίσει. Ελεύθερα ο άνθρωπος εκφράζει την αγάπη του προς τον Θεό. Ακολουθώντας την διδασκαλία του Θεού ο άνθρωπος κάνει το θέλημα του Θεού και όχι το δικό του. Μέσα στην

¹⁰⁷. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 30, σ. 341.

¹⁰⁸. Όπ.π., τεύχος 24, σ. 517.

ταπείνωση ο Θεός έρχεται και κατοικεί μέσα του. Χωρίς την ταπείνωση ο άνθρωπος δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τον Θεό. «Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, ότι αυτών εστίν η βασιλεία των ουρανών»¹⁰⁹. Και τον συνάνθρωπό του πρέπει να αγαπήσει διότι δεν μπορεί να αγαπήσει τον Θεό και να δείχνει μίσος προς τον συνάνθρωπό του. Η αγάπη είναι εντολή του Θεού, «Αύτη εστιν η εντολή η εμή, ίνα αγαπάτε αλλήλους»¹¹⁰. Αγαπήσαμε τον συνάνθρωπο; Αγαπήσαμε και τον Θεό και είμαστε πιο κοντά Του να τον γνωρίσουμε.

Ο Μακαριστός μας δείχνει και άλλα νέα στοιχεία για να γνωρίσουμε τον Θεό όχι όμως με την ανθρώπινη σκέψη αλλά αποκαλυπτικά. Τα νέα στοιχεία της Θεογνωσίας που φαίνονται καθαρά με την ενανθρώπηση του Χριστού μας είναι τρία. Το πρώτο στοιχείο είναι ότι ο Θεός είναι Τριαδικός, δηλαδή Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα. Και δεν μπορεί κανείς να προσευχηθεί στο Όνομα και με το Όνομα του Χριστού αν δεν έχει την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι ο Χριστός είναι Θεάνθρωπος. Δεν είναι απλώς Θεός ούτε απλώς άνθρωπος, αλλά ενώνει την θεία και την ανθρώπινη φύση στο πρόσωπό Του. Αυτό έχει σημασία διότι δίδει στον άνθρωπο, στον καθένα από εμάς, να φτάσει στην θέωση. Το τρίτο στοιχείο της νέας γνώσεως είναι ότι Χριστός δεν είναι χωρισμένος από την Εκκλησία. Η Εκκλησία είναι το σώμα του Χριστού και ο Χριστός είναι η κεφαλή της Εκκλησίας.

¹⁰⁹. Α' Τιμ. 2,4.

¹¹⁰. Ματθ. 5,3

Η γνώση του Θεού, που ανέτειλε με την γέννηση του Χριστού, είναι Τριαδολογική, Θεανθρωποκεντρική, Εκκλησιολογική, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όποιος θέλει να συναντήσει τον Θεό δεν μπορεί να το κάνει έξω από την Εκκλησία. Αυτό πρέπει να λέγεται καθαρά, διότι έξω από την Εκκλησία, έξω δηλαδή από την διδασκαλία και την ζωή της δεν μπορούμε να συναντούμε τον πραγματικό Θεό και η εποχή μας γέμισε από τέτοια είδωλα»¹¹¹. Η διδασκαλία αυτή επαναλαμβάνεται συνεχώς, διότι και οι κατηχούμενοι και οι πιστοί ορθόδοξοι πρέπει να γνωρίζουν το τριαδολογικό και χριστολογικό δόγμα της ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Στην Αφρικάνικη Ήπειρο το γνώριζε καλά ο Μακαριστός ότι πολλές παραθρησκευτικές ομάδες παραπλανούν τον κόσμο διότι δεν έχουν την αλήθεια. Δεν κατέχουν τη σωστή γνώση του Θεού ότι είναι Τριαδικός. Την εξηγούν με την ανθρώπινη σκέψη. Γι'αυτό ο Μακαριστός συνεχίζοντας λέει ότι: «Είκοσι αιώνες τώρα μετά την ενανθρώπηση του Χριστού, παρατηρούμε ότι υπάρχουν δύο γνώσεις. Η πρώτη είναι η ψυχική γνώση, που συνδέεται με το κτιστό φως του μυαλού του ανθρώπου, και η δεύτερη είναι είναι η πνευματική γνώση που συνδέεται με το Ακτιστο φως του Θεού. Και σήμερα επομένως υπάρχουν δύο σοφίες και δύο γνώσεις. Από την μία πλευρά υπάρχουν άνθρωποι που περικλείονται στην βιολογική και εξαντλούνται μόνο μέσα σ'αυτήν και ζουν όλα τα αποτελέσματα της ψυχικής γνώσως, που είναι το άγχος, η ανασφάλεια, τα πάθη, οι πόλεμοι, και από την άλλη πλευρά υπάρχουν άνθρωποι, που εμποτίζονται από την πνευματική γνώση, που ανέτειλε η γέννηση του Χριστού, και ζουν όλα τα αποτελέσματά της που είναι η πίστη, η αγάπη, η ειρήνη της

¹¹¹. Ιωαν. 13,13.

καρδιάς, η πληρότητα. Συνεπώς η ανθρώπινη σοφία και ανθρώπινη γνώση ευρίσκουν την ολοκλήρωσή τους στην θεανθρώπινη σοφία»¹¹².

Χωρίς το αληθινό φως του Χριστού δεν στέκεται ούτε η πίστη, ούτε η εργασία, ούτε η οικογένεια. Με τον Χριστό δεν μας απελπίζουν οι μικρότητες και οι δυσκολίες της καθημερινότητας. Δεν μας περιορίζουν οι πύλες της φυλακής των αισθήσεων και της ψυχράς λογικής. Χωρίς να παραθεωρούμε όλα τα κτιστά πράγματα, τα υπερβαίνουμε. Ανακαλύπτουμε την πραγματική ύπαρξη και το νόημα τους. Γεμίζουμε από πληρότητα ζωής και έτσι υπερβαίνουμε την βιολογική ζωή, θανατώνουμε τον θάνατο»¹¹³.

¹¹². Πάνταϊνος, τεύχος 24, σ. 518.

¹¹³. Όπ.π.

5. Φως του Χριστού

Το φως του τεχθέντος Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού και της αναστάσεως Του, το αληθινό φως της γνώσεως δεν έχει τέλος. Είναι χωρίς τέλος και δεν σβήνεται. Από την ενανθρώπηση Του μέχρι τη Δευτέρα παρουσία φωτίζει και αγιάζει τους πάντες. Κάθε χρόνο είτε στη γέννηση είτε στην Ανάσταση οι χριστιανοί παίρνουν και απολαμβάνουν το φως του Χριστού, το φως της σωτηρίας. Στα πλαίσια αυτά ο Μακαριστός τονίζει ότι: «Φως της αναστάσεως φωτοδοτεί την όλην πορείαν του κόσμου, καλύπτει τα συνειδητά και τα ασυνείδητα κενά και νοηματοδοτεί την τεολογικήν, δηλαδή υπαρξιακήν ολοκλήρωσιν των κτιστών όντων του σύμπαντος. Υπό την έννοιαν αυτήν η Εκκλησία, κατά την διάρκειαν της υπερδισχιλιετούς ιστορικής πορείας αυτής, γέμει από το αναστάσιμον φως και βιώνει μονίμως την βεβαιότητα, ότι το φως αυτό διαφέρει ως προς την ουσίαν του από το ηλιακόν, το οποίον γίγνεται και απογίγνεται, και υπέρκειται κάθε άλλης μορφής φωτός, ορατού και μη ορατού, εφ'όσον ούτε κτιστόν είναι, ούτε αντιληπτόν δια των αισθήσεων. Ως άκτιστον, το φως της αναστάσεως υποκίνησε τους αποστόλους εις το έργον του ευαγγελισμού των εθνών, ενίσχυσε τους μάρτυρες κατά την επί γης τελειώσιν τους, στήριξε τους ασκητές και τους αναχωρητές όλων των εποχών, περιέλουσε τους ιεράρχας. Παραλλήλως, υποκίνησε τους θεόπνευστους συγγραφείς εις την πνευματοφόρον σύνταξιν των αγιογραφικών κειμένων, των έργων της πατερικής γραμματείας, των υμνογραφικών συνθέσεων. Εις κάθε δε ιστορικήν εποχήν διαμορφώνει το φιλόανθρωπον και φιλόστοργον ήθος των αγίων της Εκκλησίας»¹¹⁴. Όπως και τότε το φως του

¹¹⁴. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 2, σ. 101.

Χριστού φώτισε και φωτίζει την ιεραποστολική δράση στην Αφρική. Φωτίστηκαν άντρες και γυναίκες από τις ορθόδοξες χώρες οι οποίοι έφεραν το φως της Ορθοδοξίας στη Αφρική. Αυτό το φως φωτίζει άντρες, γυναίκες και παιδιά για τη σωτηρία τους καθημερινώς. Σήμερα σχεδόν όλη η Αφρικάνικη Ήπειρο φωτίζεται, ακούγονται οι καμπάνες της ορθοδοξίας σε όλες τις χώρες όπου αναπτύσσεται η ιεραποστολική δράση. Η φλόγα δεν σβύνεται. «...Το φως της αναστάσεως δεν είναι δυνατόν να καλυφθή από την οικολογικήν καταστροφήν του πλανήτη, ούτε τα πολλαπλά κοινωνικά προβλήματα ή από τον ανθρώπινον πόνον. Δια της παρουσίας του φωτός της αναστάσεως, η Εκκλησία δύναται να απαντά εις τα εκάστοτε ιστορικά ζητήματα και τις κατά εποχήν συγκυρίες»¹¹⁵. Ο Θεός έδωσε όλες τις δυνατότητες ανάλογα με τις συνθήκες της κάθε χώρας της ιεραποστολής για να συνεχιστεί η φλόγα της αναστάσεως, η φλόγα του γεννηθέντος Χριστού, το φως του ευαγγελίου. «Ούτε οι γραμματείς και φαρισαίοι, ούτε ηγεμόνες και βασιλείς, ούτε αλλοεθνείς, ούτε ομοεθνείς, ούτε με κοσμικά, ούτε με ψυχολογικά μέσα, ούτε με τη βία, ούτε με την τρομοκρατία, τις απειλές και τους πολέμους κατόρθωσαν να σκεπάσουν την αλήθεια και να εξαπατήσουν τις συνειδήσεις μας»¹¹⁶. Οι πολιτικές αναταραχές και οι πολεμικές συγκρούσεις πολλές φορές δυσκολεύουν την ιεραποστολική προσπάθεια. Όμως, τονίζει ο Μακαριστός Πατριάρχης: «Ο φωτοφόρος και λαμπερός κενός τάφος του Αναστάντος Ιησού συνδέεται με τον κόσμο δια της ιεραποστολικής δράσεως, δια της ποιμαντικής διακονίας, αλλά και δια της ευθύνης δια την των πάντων

¹¹⁵. Όπ.π.

¹¹⁶. Βλ. Παάνταινος, τεύχος 32, σ.102

ενότητα εν Χριστώ, με σκοπόν την απομάκρυνσιν του φόβου, των πολέμων, της αγωνίας και των λοιπών φυσικών ή και υπερφυσικών περιπετειών. Η αγωνία των πολεμικών συγκρούσεων διαταράσσει την ειρηνικήν συνύπαρξιν των εθνών και εμποδίζει την μεταξύ τους συνεργασία, όπως και κατά το ιστορικόν παρελθόν, μολονότι η Εκκλησία πάντοτε διατυμπανίζει και διαλαλεί προς πάσαν κατεύθυνσιν την σημασίαν της ειρηνικής επιλύσεως των διαφορών, διότι Αυτός ο σαρκωθείς και ταφείς και αναστάς Δεσπότης και Ποιητής των πάντων απέδειξεν εις το Θεανθρώπινον πρόσωπόν Του την σημασίαν και την αξίαν της ανθρώπινης ζωής, την οποίαν ένωσε με την θείαν φύσιν. Η ζωή κατανοείται, αλλά και βιώνεται από το εκκλησιαστικόν σώμα ως απόλυτη δοξολογία και πλήρης ευχαριστία προς τον δωροδότην Θεόν, ως τιμηθείσα υπό του Μεσσίου. Οι πολεμικές συγκρούσεις παρέρχονται, αλλ'όμως το λαμπρόν φως της αναστάσεως παρέχει μόνιμη και σταθερήν ελπίδα αποκαταστάσεως και καταλλαγής, εφ'όσον λαμπαδοφορείται εις την καρδίαν, το κέντρον της υπάρξεως, όπου οι στρατιωτικές δυνάμεις αδυνατούν να επέμβουν»¹¹⁷. Όταν ο άνθρωπος βάλει στη ζωή του τον Χριστό, δηλαδή την ταπείνωση, την αγάπη, την αποδοχή, τότε θα μάθει να αγωνίζεται σωστά και συγχρόνως θα πλημμυρίσει από ειρήνη και αγάπη. Έτσι αλλάζουν οι κοινωνίες, σταματούν οι πόλεμοι, συμβιώνουν οι άνθρωποι και οι λαοί μεταξύ τους και συνάμα επιτυγχάνεται η κοινωνική ευημερία, η πρόοδος, η ειρήνη, χάνεται το μίσος, η διχόνοια και η καταστροφή»¹¹⁷. Πρέπει λοιπόν στη ζωή μας να αναζητήσουμε την ειρήνη του Χριστού που φανερώθηκε στη γη και γέμισε τη ζωή του ανθρώπου με χαρά, ευτυχία, ομόνοια, ειρήνη και αγάπη. Πρέπει ο

¹¹⁷. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 36, σ. 487.

ένας να αγαπάει τον άλλον με ειλικρίνεια και να τον βοηθήσει για να σώσει την ψυχή του.

6. Αγάπη προς τον πλησίον

Επί ευκαιρία των εγκαινίων του καθεδρικού Ναού της Μεταμορφώσεως του Κυρίου στην Ακκρα-Γκάνα, ο Μακαριστός στην ομιλία του μίλησε σχολιάζοντας το ευαγγέλιο της ημέρας. «Καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως»¹¹⁸. Η περικοπή του ευαγγελίου έχει πολύ μεγάλη σημασία για τις σχέσεις που πρέπει να έχουν οι άνθρωποι μεταξύ τους. Όπως και στα άλλα κηρύγματά του ο Μακαριστός τονίζει πολύ για την αγάπη μεταξύ των χριστιανών. Στα σχόλιά του λέει ότι: «Ο Ευαγγελιστής Λουκάς στη σημερινή περικοπή του είναι σαφέστατος στις σχέσεις με τους συνανθρώπους μας λέγοντας τα εξής: «Όπως θέλετε να συμπεριφέρονται προς εσάς και να σας κάμουν οι άνθρωποι, έτσι λοιπόν και σεις να κάμετε εις αυτούς τα ίδια. Συνηθίζει ο άνθρωπος μέσα στη ζωή του να κάμνει πράγματα σύμφωνα με την επιθυμία και αρέσκειά του και θέλει να του συμπεριφέρονται και οι άλλοι όπως αρέσει εις αυτόν. Αυτό είναι εγωιστικό και παράλογο. Δεν πρέπει μόνον να ζητάμε, αλλά πρέπει και να δίνουμε στους άλλους τα ίδια. Όλοι μας έχουμε μόνον απαιτήσεις και δεν γυρίζουμε ποτέ σελίδα να διαβάσουμε ότι υπάρχει και λίστα υποχρεώσεων»¹¹⁹. Στη καθημερινή μας ζωή συναντάμε συνήθως το «εγώ» και όχι το «εμείς». Τον εγωισμό που δεν αφήνει στον άνθρωπο να δει με τα μάτια της ψυχής του την ματαιότητα. Ο άνθρωπος βλέπει τα συμφέροντά του, έγινε υπερήφανος,

¹¹⁸. Λουκ. 6,31.

¹¹⁹. Ομιλία Πέτρου, Πατριάρχου Αλεξανδρείας κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας στον Ιερό Ναό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στην Ακκρα-Γκάνα, στις 29 Σεπτεμβρίου 2002. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρώας Αφρικής.

νομίζει ότι μπορεί τα πάντα να ελέγξει. Δεν βλέπει τη δυστυχία του άλλου, το πόνο του συνανθρώπου του. Δεν ψάχνει τι μπορεί να κάνει για τους άλλους και πως μπορεί να τους βοηθήσει. Δεν δείχνει την αγάπη του προς τους άλλους. Ακόμα και στον εχθρό του. «Ο αληθινός χριστιανός είναι αυτός, ο οποίος αγαπά όλους, ακόμα και τους εχθρούς του. Αυτό είναι το μεγαλείο και η ιδιαιτερότης του χριστιανισμού και της ορθοδοξίας. Το να μπορεί κανείς να έχει το ψυχικό σθένος, το κουράγιο και την τόλμη να αγαπά αδιάκριτα όλους, μηδενός εξαιρουμένων και των εχθρών του»¹²⁰. Εάν στη ζωή του ο καθένας μας εφαρμόζουμε τα όσα λέει η περικοπή του ευαγγελίου, δηλαδή να αγαπήσουμε τους άλλους, τότε μπορούμε να πούμε ότι κερδίσαμε την Βασιλεία του Θεού.

¹²⁰. Βλ. όπ.π.

7. «Ιδού εγώ και τα παιδιά, α μοί έδωκεν ο Θεός». (Εβρ. 2, 13)

Πριν την εκλογή του ως Πατριάρχης Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής όπως γνωρίζουμε υπηρέτησε στα διάφορα μέρη της Αφρικής και είχε ιδιαίτερη αδυναμία και αγάπη, συνάμα και αμέριστο ενδιαφέρον σ'αυτές τις χώρες, όπως για παράδειγμα το Καμερούν, στο οποίο υπηρέτησε για πολλά χρόνια. Γι'αυτό το λόγο ήταν «δεμένος» πνευματικώς με το κλήρο και λαό του Θεού και θεωρούσε ότι ήταν καθήκον και υποχρέωσή του να τους επισκέπτεται συχνά. Στις 16 φεβρουαρίου 2001 ευρισκόμενος στο Καμερούν για μία ποιμαντική επίσκεψη είπε τα εξής λόγια στα πνευματικά του τέκνα για να τους ενδυναμώσει στην πίστη: *«Ιδού λοιπόν και πάλιν εν τω μέσω υμών, επισκεπτόμενοι δια τετάρτην φοράν την επαρχίαν ταύτην του θρόνου του Αγίου Μάρκου, ην εποίμανεν η ημετέρα Μετριοτής επί πολλά έτη, η άπειρος του Κυρίου ευσπλαχνία, η μεριμνώσα φιλοστοργως δια την σωτηρίαν μας, ωδήγησε και πάλιν τα βήματα ημών ενταύθα, ίνα από κοινού συμπορευθώμεν και συζήσωμεν Κυρίω τω Θεώ ημών, και εν ενί στόματι και μιά καρδιά δεχθώμεν τας ουρανίους Εκείνου δωρεάς και απολαύσωμεν των ιερών μυστηρίων την δύναμιν»¹²¹*. Οι περιοδείες του ενθάρρυναν όλους τους ορθοδόξους χριστιανούς, χωρίς εξαίρεση, στην πίστη τους. Όλοι μαζεμένοι στην Εκκλησία του Θεού αγιαζόμαστε, αφού συμμετέχουμε στα ιερά μυστήρια της Εκκλησίας. Χωρίς αυτά δεν αγιάζεται ο άνθρωπος και χωρίς αυτά δε γίνεται να σωθεί.

¹²¹. Λόγος κατά τη Δοξολογία στον Ιερό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στην πόλη Γιαούντε, στις 16 Φεβρουαρίου 2002. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 38, σ. 134.

Εν συνεχείᾳ προσθέτει: «Έργον, όθεν, ιερόν επιτελούντες, διακονούμεν δι'όλων των σωματικών και πνευματικών μας δυνάμεων τον άνθρωπον, τον ερχόμενον προς τον Κύριον, προς το φώτισμα και αγωνιώμεν δια την σωτηρίαν του, δια τον αγιασμόν του και την ηθικήν και πνευματικήν του ανύψωσιν και πρόοδον. Καθηκόντως, έχομεν ενώπιον ημών ιεράν αποστολήν να επιτελέσωμεν και δια να εκπληρώσωμεν την υπόσχεσιν, την οποίαν εδώσαμεν ότε ενεπιστεύετο η Εκκλησία του Χριστού εις χείρας ημών την διαποίμανσιν πάντων των πιστών και ορθοδόξων χριστιανών, των κατοικούντων επί πάσαν γην Αφρικής, ανεξαρτήτως, καταγωγής»¹²². Η όλη δράση στην ιεραποστολική προσπάθεια έχει ως κέντρο τον άνθρωπο. Ο Θεός έστειλε πατριάρχες, επισκόπους και άλλες μορφές της ορθοδοξίας στην Αφρική για να τους φωτίζουν. Στην προσπάθειά του ο Μακαριστός δημιούργησε επισκοπές όπου δεν υπήρχαν στην Αφρική για να λάμψει το φως της ορθοδοξίας. Η ιεραποστολή είναι έργο όλων μας και εφόσον έχουμε την φλόγα της ορθοδοξίας στα χέρια μας και αφού είμαστε φωτισμένοι πρέπει να φωτίζουμε και τους άλλους και να συνεχίζουμε το λόγο του διότι, όπως τόνιζε χαρακτηριστικά: «Εν τη επισήμω ταύτη στιγμή καλούμεν πάντας, ίνα έλθητε, συμπορευταί και συνοδυπόροι εις την μακράν ταύτην πορείαν, ην ο Κύριος εχάραξεν προς δόξαν του ονόματός και της Εκκλησίας του. Απευθυνόμενος ο Κύριος προς τους μαθητάς και αποστόλους του είπεν: Υμείς εστέ το φώς του κόσμου (Ματθ. 5, 18) Ταύτην την παραγγελίαν απευθύνει και προς ημάς, ίνα γενόμενοι φώς, οδηγήσωμεν άπαν το ποίμνιον προς Εκείνον. Δια να δυνηθώμεν αδελφοί να κρατήσωμεν το δυνατόν φως του Κυρίου,

¹²². Όπ.π.

χρειαζόμεθα να αποβάλωμεν τας αδυναμίας και τας αμαρτίας αίτινες μας κρατούν δεσμίους των παθών και των έργων του διαβόλου. Έχομεν το φως το πολύτιμον εντός ημών, αφ'ής εδέχθημεν το βάπτισμα και εμυρώθημεν δια του χρίσματος, λαβόντες τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος»¹²³. Ο πνευματικός αγώνας είναι ο μόνος τρόπος που μας κρατάει κοντά στον Κύριον. Χωρίς τον αγώνα είμαστε κενοί. Η αμαρτία μας απομακρύνει από τη χάρη του Θεού.

¹²³. Όπ.π.

8. Η Θεραπεία του Παραλύτου

Όπως όλοι μας γνωρίζουμε ο Ιησούς Χριστός έκανε τα θαύματά του από αγάπη και φιλανθρωπία προς τον άνθρωπο. Όταν συναντούσε τους λεπρούς, παράλυτους, τυφλούς και άλλες περιπτώσεις τους θεράπευε. Δεν τους άφηνε στο έλεός τους. Και όπου δίδασκε όταν Του φέρναν αρρώστους τους έκανε καλά, δηλαδή θεράπευσε τόσο τις ψυχικές όσο και τις σωματικές ασθένειες. Έβλεπε πρώτα πρώτα την ψυχήν τους και ύστερα το σώμα. Το χαρακτηριστικό σε όλες τις θεραπείες, είναι η προτροπή του Χριστού σε μερικούς να μην ξαναμαρτήσουν ποτέ ξανά και σε άλλους ότι η πίστη τους έσωσε. Αναφέρουμε για παράδειγμα ότι την Κόρη της Χαναanaίας την θεράπευσε ο Χριστός για την πίστη της μητέρας της, «Τότε αποκριθείς ο Ιησούς και είπεν αυτή ώ γύναι, μεγάλη σου η πίστις, γενηθήτω σοι ως θέλεις, και ιάθη η θυγάτηρ αυτής από της ώρας εκείνης»¹²⁴. Το ίδιο και στον δούλο του Ρωμαίου εκατόνταρχου, «ακούσας δε ο Ιησούς εθαύμασε και είπε τοις ακολουθούσιν, αμήν λέγω υμίν, ουδέ εν τω Ισραήλ τοσαύτην πίστιν εύρον¹²⁵».

Ευρισκόμενος στην DEGEYA-Ουγκάντα, κήρυξε κατά Θεία λειτουργία στον ιερό ναό Μεταμορφώσεως σχολιάζοντας το χωρίο «ιδέ υγιής γέγονας, μηκέτι αμάρτανε, ίνα μη χειρόν τι σοι γένηται»¹²⁶. Εμπνευσμένος από τον Χριστό, ο Μακαριστός απευθυνόμενος προς το εκκλησίασμα είπε τα εξής: «Ανέβηκε (ο Χριστός) στα Ιεροσόλυμα και πέρασε από την προβατική πύλη, όπου υπήρχε κάποια στέρνα και γύρω απ' αυτήν υπήρχαν στοές, κάτω από τις

¹²⁴. Ματθ. 15,28.

¹²⁵. Ματθ. 8,10.

¹²⁶. Ιωαν. 5, 14

οποίες κάθε μέρα συνέρρεον πολλοί ασθενείς με σκοπό να θεραπευτούν, διότι κατά χρονικά διαστήματα άγγελος Κυρίου ανακάτενε τα νερά και όποιος την δεδομένη στιγμή έμπαινε πρώτος στην κολυμβήθρα, εγένετο αμέσως υγιής από κάθε νόσημα. Πλησίασε ο Χριστός κάποιον παράλυτο και τον ερώτησε, θέλεις να γίνεις καλά; Ο συγκεκριμένος ασθενής παρέμενε στο ίδιο μέρος επί τριάντα οχτώ χρόνια. Απάντησε λοιπόν στον Ιησού, Κύριε δεν έχω κανέναν, ώστε τη στιγμή που ανακατεύει τα νερά ο Άγγελος να με βάλει και μένα στην κολυμβήθρα για να θεραπευθώ και έτσι παραμένω τόσα χρόνια εδώ. Ο Ιησούς τον διέταξε, πάρε το κρεβάτι σου και φύγε, όπως και έγινε. Μετά από λίγο ξαναβρίσκει τον θεραπευθέντα παράλυτο ο Ιησούς και του λέγει, κοίταξε, έγινες καλά, αλλά πρόσεχε του λοιπού να μην αμαρτάνεις για να μην πάθεις χειρότερα»¹²⁷. Μετά την διήγηση όλου του περιστατικού της θεραπείας του παραλύτου, ο Μακαριστός δίνει τις πατρικές του συμβουλές: «Βλέπουμε δηλαδή ότι τις περισσότερες φορές η αιτία όλων των νοσημάτων βρίσκεται στην ψυχή του ανθρώπου. Όταν νοσεί η ψυχή, είναι φυσικόν επακόλουθο να πονάει και το σώμα. Πόσες φορές τυχαίνει και σε μας, όταν έχουμε κάποιο ψυχικό βάρος ή άλλο πρόβλημα να επηρεάζεται ολόκληρος ο ψυχοσωματικός κόσμος μας; Γι' αυτό λοιπόν πρέπει ο άνθρωπος να έχει καλή ισορροπία με όλο το ψυχοσωματικό του σύστημα, διαφορετικά πάντα θα αισθάνεται ψυχικά παράλυτος. Η κολυμβήθρα του σημερινού ευαγγελικού αναγνώσματος, είχε ένα ανώτερο πνευματικό χαρακτήρα. Συμβόλιζε την ψυχοσωματική κάθαρση, όταν ο ασθενής έμπαινε μέσα στο νερό. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και

¹²⁷. Ομιλία κατά τη διάρκεια των εγκαινίων του Ιερού Ναού Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού στη DEGEYA-Ουγκάντα, στις 26 Μαΐου 2002. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 45. Σ. 240.

συμβολίζει ο εγκαινιασμός ενός νέου ιερού ναού, όπως ο δικός σας σήμερα. Ο ναός είναι για τον χριστιανό η πνευματική κολυμβήθρα, μέσα στην οποία ανακαινίζεται ολόκληρος. Όπως με το βάπτισμα απαλλάσσεται ο κάθε άνθρωπος από το βάρος του προπατορικού αμαρτήματος, έτσι και με την εισαγωγή στην Εκκλησία απομακρύνει από πάνω του κάθε βάρος ψυχικό και ό,τι άλλο τον βαραίνει. Από σήμερα λοιπόν έχετε και εσείς την δική σας πνευματική κολυμβήθρα όπου θα βαπτίζεστε και θα αγιάζεστε πνευματικά και θα βιώνετε καθημερινώς το μεγαλείο και την ιεροπρέπεια της ορθοδοξίας»¹²⁸.

Με την θεραπεία του παραλύτου ο Χριστός δίδει ότι είχε έλθει στη γη για να επαναφέρει τον άνθρωπο κοντά στο Θεό, στην βασιλεία Του, όπου δεν θα υπάρχει πόνος και θλίψη. Όπου δεν υπάρχουν αμαρτίες. Στο παραπάνω λόγο του Μακαριστού, μας δίνει πως οι αμαρτίες καταστρέφουν όχι μόνο την ψυχή αλλά και το σώμα. Πρέπει να προσέχουμε πάντα τη ψυχοσωματική ύπαρξή μας. Στον παράλυτο συγχωρέθηκαν και οι αμαρτίες του, αλλά και σε μας καθαρίζεται ο άνθρωπος από τις αμαρτίες του μόνον στην Εκκλησία. Η δική μας κολυμβήθρα είναι ο Ιερός Ναός. Ο αγιασμός έγινε και γίνεται με το απολυτρωτικό έργο του Ιησού Χριστού μέσα στην Εκκλησία, που αποτελεί το θαυματουργικό Σώμα Του. Με τα μυστήριά της Εκκλησίας ο άνθρωπος αγιάζεται συνεχώς. Με τη βάπτιση καθαρίζονται οι αμαρτίες του, με το χρίσμα δέχεται ο νεοφώτιστος τα χαρίσματα και τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος, η Θεία ευχαριστία ενώνει τον πιστό με τον Χριστό, με την Ιεροσύνη ο Ιερέας γίνεται πνευματικός πατέρας και με τη

¹²⁸ . Όπ.π.

χάρη του Αγίου Πνεύματος συνεχίζει μέσα στην Εκκλησία την Ιεροσύνη του Χριστού, η μετάνοια μας καθαρίζει από τις αμαρτίες μας, το ευχέλαιο μας θεραπεύει τις ψυχικές και σωματικές αρρώστιες και ο γάμος ενώνει το ανδρόγυνο. Με τα μυστήρια ενεργεί το Άγιο Πνεύμα. Είναι δηλαδή το μέσον που αγιάζεται ο άνθρωπος.

8. Η Παναγία

Ιδιαίτερη αγάπη προς τους αγίους της Εκκλησίας μας είχε ο Μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ΄, όπως το αναφέραμε ήδη στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μας. Πάνω από όλους τους αγίους βρίσκεται η μητέρα του Θεού και είναι ιδιαίτερη τιμή να αναφερθούμε για το πρόσωπό της με λίγα λόγια που είπε ο Μακαριστός, στο Γιοχάννεσμπουργκ στον Ιερό Ναό της Παναγίας της Παντάνασσας. «Η σημερινή εορτή, της γεννήσεως της Παναγίας μας από τον Ιωακείμ και την Άννα, μαρτυρεί για τη χαρά της λύτρωσης του ανθρώπου, από το Χριστό. Ατενίζοντας σήμερα το γλυκό πρόσωπο της Θεοτόκου, χωρίς να το διαχωρίζουμε από το πρόσωπο και τη δόξα του Υιού της, μαρτυρούμε για την ελπίδα μας και την αιτία αυτής, την ελπίδα του γένους των χριστιανών, την ελπίδα του κόσμου. Σε αυτή την Θεομητορική εορτή η ιδική μας εμπιστοσύνη, μας φέρνει σήμερα ενωμένους για να συζητήσουμε την ανόρθωση από τα συντρίμματα των διασπαστικών εμπαθιών μας, την ειρήνη της ψυχής και του σώματος, την κοινωνία του Αγίου Πνεύματος. Το πρόσωπο της Θεοτόκου δεν νοείται ανεξάρτητα από το ανθρώπινο γένος. Η Παναγία είναι ο υγιεινός καρπός της ανθρώπινης φύσης και η καλύτερη προσφορά των ανθρώπων στο Χριστό. Στην προσφορά όλης της κτίσεως στο Χριστό συμμετέχουμε και εμείς μαζί με την Παναγία, την Μητέρα όλων. Ο αγιογράφος όταν αγιογραφεί στην κόγχη του ιερού την Πλατυτέρα δεν θέλει να εικονίσει μόνο την Παναγία, αλλά όλη την Εκκλησία, που έχει το κέντρο της το Χριστό. Η Παναγία έγινε Εκκλησία και εγέννησε την Εκκλησία, διότι εγέννησε το Χριστό. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η ορθόδοξη διδασκαλία και παράδοση συνδέει το πρόσωπο της Θεοτόκου με την έννοια της Εκκλησίας.

Αποδεικνύεται ότι η Παναγία μας αποκαλύπτεται στους πιστούς ως μητέρα της ζωής, ως η κατ'έξοχήν μάρτυς του γεγονότος της αγάπης και της φιλανθρωπίας της Αγίας Τριάδος, ότι ο Θεός προσέλαβε πραγματικά την ανθρώπινη φύση για να σώσει τον άνθρωπο»¹²⁹.

Η πτώση και η σωτηρία είναι δύο στοιχεία που φαίνονται ανάμεσα σε δύο γυναίκες, την Ευα και την Μαρία. Με την Επιλογή της Εύας, της παρακοής δηλαδή επήλθε η φθορά και ο θάνατος στον κόσμο ενώ η Παρθένος, εκπρόσωπος όλου του ανθρωπίνου γένος είπε το ναι και έφερε την σωτηρία στον κόσμο. «*Ιδού η δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατά το ρήμα σου*»¹³⁰. Με όλη την ελευθερία της είπε το Ναι και έγινε η Νέα Εύα, Μητέρα της ζωής. Έγινε Εκκλησία, ναός και κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος μέσα στην οποία ο άνθρωπος σώζεται. Ο άνθρωπος καλείται να σωθεί μέσα στην Εκκλησία, διότι μόνον στην Εκκλησία υπάρχει ελπίδα και σωτηρία.

¹²⁹. Βλ. Πάνταινος, τεύχος 15, σ.46.

¹³⁰. Λουκ. 1,38

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΡΑΓΙΚΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

1. Τις εστίν ο Θάνατος;

«Πρόσταγμα Θεού εστί το μη λυπείσθαι επί τοις κεκοιμημένοις τους εις Χριστόν πεπιστευκότας δια την ελπίδα της αναστάσεως»¹³¹, αναφέρει χαρακτηριστικά ο Μ. Βασίλειος.

Η μεγαλύτερη θλίψη και η πιο σκληρή δοκιμασία για τον άνθρωπο είναι ο θάνατος. Οι άνθρωποι μη μπορώντας να θεραπεύσουν το θάνατο προσπαθούν να μη τον σκέπτονται. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός τονίζει για τον θάνατο τα εξής: «Πως παρεδόθημεν τη φθορά και συνεζεύχθημεν τω θανάτῳ;». Ο θάνατος είτε το θέλει ο άνθρωπος είτε όχι θα παραμένει η πιο σίγουρη πραγματικότητα που τον αφορά»¹³². Ο θάνατος υπάρχει μπροστά μας, είναι γνωστός σε όλους αλλά άγνωστη είναι η ώρα του θανάτου. Συγκλονιζόμαστε, όπως θα το δούμε πιο κάτω με τον θάνατο του μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου Ζ', διότι ήταν πρόωρος και αναπάντεχος. Περνώντας τα χρόνια έχουμε προβληματισμούς, ο θάνατος γίνεται προσωπική υπόθεση για μας, φοβόμαστε και έχουμε τρόμο. Ο δε Ιερός Χρυσόστομος λέει: «Φρικτόν ο θάνατος και φόβον γέμον πολλού, αλλ'ού παρά

¹³¹. PG 31, 164A. Πρβλ. Γ. Β. ΜΕΛΕΤΗ, Τι γίνεται μετά το θάνατο, εκδ. αδελφότητας θεολόγων Ζως, Αθηναι 1986³, σ. 7.

¹³². Βλ. Γ. Β. ΜΕΛΕΤΗ, όπ.π.

τοις την άνω φιλοσοφίαν ειδόσιν. Ο μεν γαρ μηδέν περί των μελλόντων σαφές επιστάμενος, αλλά διάλυσιν τινά και τελευτήν ζωής το πράγμα νιμίζων εικότως φρίττει και δέδοικεν ως εις το μη είναι χωρών»¹³³. Είναι φρικτός ο θάνατος και γεμάτος από πολύ φόβο. Όχι όμως γι' αυτούς που γνωρίζουν την άνωθεν σοφία (χριστιανική διδασκαλία).

Διότι αυτός, που δεν έχει καμμία γνώση για τη μέλλουσα ζωή, αλλά τη θεωρεί διάλυση και τέρμα, φυσικό είναι να φρίττει και να τρέμει, σα να προχωρεί στην ανυπαρξία»¹³⁴.

Υπάρχει, όπως γνωρίζουμε όλοι, μία κατηγορία ανθρώπων που δεν πιστεύουν στην αιώνια ζωή. Δεν έχουν καμμία ελπίδα στον Χριστό. Όλους αυτούς τους χαρακτηρίζουμε «ως ελπίδα μη έχοντες»¹³⁵. Φοβούνται και τρέμουν. Την ώρα του θανάτου παθαίνουν σύγχυση και πανικό. Δεν ξέρουν ότι ο «θάνατος είναι αναγκαστικός»¹³⁶, όπως τονίζει σχετικά ο Μέγας Βασίλειος.

Όμως οι πιστοί έχουν διαφορετική αντιμετώπιση ως προς το μυστήριο του θανάτου. Είναι δημιουργήματα που, στα λίγα χρόνια που τους χάρισε ο Θεός, βίωσαν τη νέα εν Χριστώ ζωή. Ζούνε και είναι μέσα στην πραγματικότητα. Στην καθημερινότητά τους αγωνίζονται και εκτελούν το καθήκον τους. Ξέρουν ότι «ο θάνατος είναι καθημερινός θάνατος»¹³⁷.

¹³³. Βλ. όπ.π.

¹³⁴. Βλ. όπ.π., σ. 15

¹³⁵. Εφεσ. 2, 12

¹³⁶. Βλ. Γ.Β. ΜΕΛΕΤΗ, όπ.π., σ. 15

¹³⁷. Κλίμαξ Ιωάννου Σιναΐτου, έκδ. Ιεράς Μονής Παρακλήτου, Αττική 2013, σ. 139

Σκέφτονται το γεγονός του θανάτου και δεν είναι αδιάφοροι, προετοιμάζονται γι' αυτό. Ο θάνατος έρχεται να τους δώσει τη χαρά του «*συν τω Χριστώ είναι*»¹³⁸, δηλαδή να είναι μαζί με το Χριστό στην αιώνια ζωή. «*Μηδείς φοβείσθω θάνατον ηλευθέρωσε γαρ ημάς ο του Σωτήρος θάνατος*»¹³⁹. Ο Χριστός μας ελευθέρωσε με τον θάνατό του. Έτσι ο θάνατος είναι για τον πιστό η μετάβαση από τη φθορά στην αιωνιότητα. Είναι ανάβαση από τα επίγεια στα ουράνια. Οι πιστοί δεν πρέπει να λυπούνται, όταν φεύγουν οι δικοί τους, διότι έχουμε ελπίδα αναστάσεως εν Χριστώ, «*εγώ ειμί η ανάστασις και η ζωή*»¹⁴⁰. Βέβαια λύπη και στενοχώρια έχουν, αλλά όχι την κοσμική.

¹³⁸. Φιλιπ. 1, 23

¹³⁹. Ιωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος Κατηχητικός εις το Άγιον Πάσχα

¹⁴⁰. Ιω. 11, 25

2. Η πτώση

Την 11η του μηνός Σεπτεμβρίου του 2004 το μεσημέρι, ακούστηκε το ανερμήνευτο θλιβερό μήνυμα για την πτώση του ελικοπτέρου που μετέφερε στο Αγίον Όρος τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής Πέτρο Ζ', με την συνοδεία του. «Η επιβεβαίωση της ειδήσεως του τραγικού γεγονότος μετεδόθηκε σ'ολόκληρο τον ορθόδοξο κόσμο και βύθισε σε πένθος την απανταχού της γης Ορθόδοξη Εκκλησία»¹⁴¹. Ειδικότερα δε οι ορθόδοξοι της από Αλεξανδρείας μέχρι την Νότιο Αφρική γεωγραφική περιοχή, αναρωτιούνται ακόμη μέχρι και σήμερα, το πως έγινε αυτό το συμβάν. Τότε όλοι υποστηρίζανε έχοντας εύλογες απορίες: *Γιατί να γίνει αυτό τώρα, Τον χρειαζόμαστε. Σαν να λένε, να μας γυρίσει πίσω γιατί τον χρειαζόμαστε, δεν είναι ώρα τώρα.* «Από το μεσημέρι του Σαββάτου της 11ης Σεπτεμβρίου 2004, μέχρι και τις 6 περίπου το απόγευμα, που ανεζητείτο το στίγμα του ελικοπτέρου, η αγωνία ήταν απερίγραπτη»¹⁴². Από εκείνη την ώρα και στο εξής, το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας εθρήνησε τον Πατριάρχη Πέτρο Ζ', τους Επισκόπους, τους Κληρικούς, και τα αγαπημένα της παιδιά.

¹⁴¹. Βλ. Χρ. Κρικώνη, όπ.π., σ.61.

¹⁴². Όπ.π.

3. *Λαϊκό προσκύνημα*

«Η σωρός του μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου Ζ', από την Δευτέρα 13 μέχρι και την Τετάρτη 15 Σεπτεμβρίου 2004, τέθηκε σε λαϊκό προσκύνημα στο παρεκκλήσι του Αγίου Ελευθερίου της Μητρόπολης Αθηνών. Η επίσημος Εκκλησία και το Ελληνικό Κράτος κήρυξαν τριήμερο πένθος, και οι καμπάνες της Εκκλησίας χτυπούσαν πένθιμα»¹⁴³. Μακριά από την Ελλάδα, στην Αφρική, ιερείς και λαϊκοί ακολουθούσαν όλες τις θρησκευτικές εκδηλώσεις και δεν αδιαφόρησαν στο γεγονός αλλά εστω και από μακριά συμμετείχαν και αυτοί με το δικό τους τρόπο. Μέχρι την ταφή του οι αφρικανοί εκράτησαν το πένθος.

Να αναφέρω το παράδειγμα του ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Κινσάσα στην Μητρόπολη Κεντρώας Αφρικής. Από την ημέρα που βρέθηκε το σκήνωμα του Πατριάρχη Πέτρου Ζ', ο εφημέριος του ιερού Ναού, συντάκτης της εργασίας αυτής, με το δικό του τρόπο μαζί με τους χριστιανούς ορθοδόξους τελούσαν την νεκρώσιμο ακολουθία με προσοχή και κατάνυξη. Χρησιμοποιήθηκαν καλύμματα πένθους όπως την μεγάλη εβδομάδα για να τονιστεί το τραγικό γεγονός. Κυρίως ο επισκοπικός θρόνος στολίστηκε πένθιμα. Την ημέρα που «στην Μητρόπολη Αθηνών τελέστηκε τρισάγιο από τον Μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κυρό Χριστόδουλο»¹⁴⁴, την ίδια ώρα στον ιερό ναό Αγίου Νικολάου συγκεντρώθηκαν χριστιανοί και ο εφημέριος του Ναού τέλεσε τρισάγιο στη μνήμη του μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου Ζ'. Η φωτογραφία του

¹⁴³. Όπ.π., σ. 561.

¹⁴⁴. Όπ.π.

στολισμένη, εμείνε ακόμη για λίγο χρονικό διάστημα στο Ναό για προσκύνημα όπως είχε γίνει στο παρεκκλήσιο του Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών, στον Άγιο Ελευθέριο, σε λαϊκό προσκύνημα. Οι θρησκευτικοί και πολιτικοί ηγέτες της Ελλάδος προέβησαν στις εκδηλώσεις, εκφράζοντας την οδύνη τους για την απώλεια του Πατριάρχου.

4. Δηλώσεις

Στο διαδύκτυο και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όπως αυτό του εκδότη του *www.Apodimos.com*, γίνανε πολλές δηλώσεις που αφορούσαν το πρόσωπο του μακαριστού Πατριάρχη Αλεξανδρείας Πέτρου Ζ', τόσο από τους εκκλησιαστικούς όσο και από τους πολιτικούς άρχοντες. Όλοι εξέφρασαν την οδύνη τους για το τραγικό περιστατικό και εξεδήλωσαν τα συλλυπητήριά τους στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και τους οικείους του.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, εξέφρασε την αγάπη που έτρεφε στο πρόσωπο του μακαριστού Πατριάρχη Αλεξανδρείας Πέτρου Ζ,'που διακονούσε επί σειρά ολίγων ετών το δεύτερο κατά τα πρεσβεία Πατριαρχείο. Ο ίδιος για την απώλεια του Πατριάρχη είπε χαρακτηριστικά: «Ο δυναμικός και δραστήριος προκαθήμενος του Αλεξανδρινού Θρόνου, ο στοργικός Πατήρ των Ελλήνων και των γηγενών της αφρικανικής ηπείρου, ο ημέτερος προσφιλέτατος φίλος, αδελφός και συλλειτουργός, ο οποίος και προ της ανόδου του εις τον Πατριαρχικόν Θρόνον από διαφόρων θέσεων, αλλά κυρίως ως Πατριάρχη, ανέπτυξε λίαν αξιόλογον έργον εις την Ήπειρον αυτήν, προσευχόμεθα διά την ανάπαυσιν της μακαρίας ψυχής του εν χώρα ζώντων και συλλυπούμεθα εκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου και προσωπικώς την οικογένειαν των Πανορθοδόξων και την απορφανισθείσαν αδελφήν Εκκλησίαν Αλεξανδρείας, ευχόμενοι ο Αρχιποιμήν Χριστός να αναδείξει επί κεφαλής αυτής άξιον διάδοχον του τραγικώς απωλεσθέντος μακαριστού αδελφού». Συλλυπητήρια εξέφρασε και προς τις οικογένειες των

μελών της συνοδείας του Πατριάρχη Αλεξανδρείας, και των μελών του πληρώματος του ελικοπτέρου.

Ο τότε Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστής Στεφανόπουλος, εκφράζοντας τα θερμά του συλλυπητήρια δήλωσε: «Ο Πατριάρχης Πέτρος υπηρέτησε την ορθόδοξη Εκκλησία και το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας με όλη την ψυχή του και όλες τις δυνάμεις του».

Ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος Θωδωρής Ρουσόπουλος δήλωσε ότι: «Η κυβέρνηση εκφράζει την οδύνη της για το δυστύχημα και τις τραγικές του συνέπειες. Είναι μία μεγάλη απώλεια για το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και την Ορθοδοξία, μία μεγάλη απώλεια για τις ένοπλες δυνάμεις μας».

Ο Γεώργιος Παπανδρέου, Πρόεδρος τότε του ΠΑΣΟΚ, δήλωσε τότε ότι «Συγκλονισμένος εκφράζω τη βαθύτατη οδύνη μου για το τραγικό αεροπορικό δυστύχημα, την αδόκητη απώλεια του Πατριάρχη και των μελών του πληρώματος του ελικοπτέρου. Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Πέτρος Ζ' υπήρξε ένας φωτισμένος ιεράρχης, με ιδιαίτερα σημαντικό και ιεραποστολικό έργο στο σύντομο χρόνο της διακονίας του. Αναμόρφωσε πραγματικά και έδωσε νέα πνοή στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και είχε ακόμη πολλά να προσφέρει. Είχα την ευκαιρία να εκτιμήσω προσωπικά τις αρετές του, κατά τη μακρά δημιουργική συνεργασία που είχαμε και μας συνέδεε μια πραγματική φιλία, η απώλεια του είναι ένα μεγάλο πλήγμα για την Ορθοδοξία, το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας, την ομογένεια, την ιδιαίτερη πατρίδα του την Κύπρο, για όλους μας. Στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, στους οικείους του Πατριάρχη Πέτρου,

καθώς και στους οικείους όλων των θυμάτων του τραγικού αυτού δυστυχήματος, εκφράζω τα θερμά συλλυπητήρια και τη συμπαράστασή μου».

Ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας Σπήλιος Σπηλιωτόπουλος εξέφρασε την βαθύτατη θλίψη του για το θάνατο του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Πέτρου και των επιβαινόντων στο μοιραίο ελικόπτερο.

Η Υπουργός Παιδείας Μαριέττα Γιαννάκου, η οποία διατηρούσε στενούς φιλικούς δεσμούς με τον εκλιπόντα Πατριάρχη, δήλωσε τα εξής: «Ο Πατριάρχης πραγματοποιούσε ένα σπουδαίο ιεραποστολικό έργο στη Αφρική αθόρυβα. Είχε έρθει στο Υπουργείο μόλις προχθές Πέμπτη και Σας μιλώ ειλικρινά ότι έχω συγκλονιστεί. Επίσης και όλο το Υπουργείο. Εύχομαι και η διάδοχη κατάσταση να είναι ανάλογη και του ιδίου επιπέδου, γιατί η δουλειά που γίνεται για τον κόσμο της Αφρικής είναι πάρα πολύ σημαντική».

Ο Πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος έκανε μία σύντομη δήλωση λέγοντας: «Ένα ακόμη αιφνίδιο και τραγικό δυστύχημα δοκιμάζει όλους μας. Το πλήγμα είναι βαρύ για το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, για τις ένοπλες δυνάμεις και γι' αυτούς που έχασαν τους δικούς τους. Εκφράζω την οδύνη μου. Συμμετέχω στον πόνο των οικογενειών των θυμάτων».

Ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κυρός Χριστόδουλος εξέφρασε την προσωπική του οδύνη, καθώς και τη βαθύτατη θλίψη της Εκκλησίας της Ελλάδος για το τραγικό δυστύχημα. Είπε: «Ο θάνατος του Πατριάρχη Αλεξανδρείας συγκλονίζει την Ορθοδοξία και απορφανίζει το πατριαρχείο Αλεξανδρείας σε μια κρίσιμη φάση της ιστορίας

του». Ο Πατριάρχης είχε αναπτύξει μια σπονδαία ιεραποστολική προσπάθεια και ήταν πολύ δραστήριος».

Ο Επίτιμος Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξανδρείας, από την Αλεξανδρεία εξέφρασε την οδύνη του λέγοντας: «Είμαστε όλοι συγκλονισμένοι από την τραγική απώλεια του Μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου και της συνοδεία του. Είναι δύσκολες οι ώρες για όλους εμάς τους Αλεξανδρινούς, και για μένα προσωπικά. Η απώλεια του άξιου ποιμενάρχη μας, που στηρίξαμε από την πρώτη στιγμή, αποτελεί βαρύτατο πλήγμα για τον οικουμενικό ελληνισμό. Το έργο που αφήνει παρακαταθήκη στην Αφρικάνικη ήπειρο μιλάει από μόνο του. Γνώριζα τον μακαριστό Πατριάρχη Αλεξανδρείας από τα νεανικά του χρόνια. Μαζί μεγαλώσαμε, μαζί ονειρευτήκαμε, δώσαμε κοινούς αγώνες για τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία. Η θλίψη μας είναι απερίγραπτη και για την απώλεια των υπολοίπων μελών της αποστολής, φίλοι καρδιακοί οι περισσότεροι. Μεταξύ αυτών ο παιδικός φίλος και συμμαθητής Γιώργος Ξενουδάκης που με την δημοσιογραφική του πένα εδώ και δεκαετίες στήριξε σθεναρά την παροικία και το Πατριαρχείο, όπως και ο Πάτροκλος Παπαστεφάνου και ο Γιώργος Μαύρος, προσωπικότητες που με το έργο τους στήριξαν τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία, όπως και οι άξιοι συνεργάτες του Μακαριστού. Το πλήγμα της απώλειας το νιώθουμε αυτή την ώρα με βαθύτατα συναισθήματα οδύνης και πόνου. Από τις επόμενες ημέρες θα αρχίσουμε να συνειδητοποιούμε την απώλεια για τους έλληνες της Αιγύπτου και ολόκληρης της Αφρικής. Εκφράζω τα βαθιά μου συλλυπητήρια στις οικογένειες όλων των θυμάτων του τραγικού δυστυχήματος. Αιωνία τους η μνήμη».

Και ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν έμεινε αδιάφορος αφού ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας ήταν συμπατριώτης του. Ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος της Κύπρου Κ. Χρυσοστομίδης εξέφρασε τα βαθύτατα συλλυπητήρια του Προέδρου και της Κυβέρνησης προς τις οικογένειες και τους συγγενείς όλων των θυμάτων του δυστυχήματος, ιδιαίτερα δε στους ιεράρχες, αξιωματούχους και το ποίμνιο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

5. Στη μνήμη μας σήμερα

Ο μακαριστός Πατριάρχης Πέτρος Ζ΄ παραμένει αξέχαστος στην μνήμη των ανθρώπων που τον γνώριζαν από κοντά ή από μακριά. Η αγάπη του προς τον συνάνθρωπο, η δράση του, η θυσία του, οι αρετές του παραμένουν στην μνήμη όλων μας. Κάθε χρόνο από τότε που αναχώρησε από αυτόν τον κόσμο γίνονται είτε στο Πατριαρχείο από τον νυν Πατριάρχη, Θεόδωρο Β΄, είτε από τους Μητροπολίτες στις μητροπόλεις του Πατριαρχείου, και στις διάφορες ενορίες, και στην ιδιαίτερη πατρίδα του την Κύπρο, μνήμοσυνο στη μνήμη του.

Την 11η Σεπτεμβρίου 2014 η ΑΘΜ ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ.Θεόδωρος Β΄ εχοροστάτησε κατά την Θεία Λειτουργία στον Πατριαρχικό Ιερό Ναό Οσίου Σάββα του Ηγιασμένου Αλεξανδρείας και ετέλεσε την Επιμνημόσυνη Δέηση του αιδιόμου προκατόχου Του, Πατριάρχου κυρού Πέτρου Ζ΄, των μελών της πατριαρχικής συνοδείας και του πληρώματος του ελικοπτέρου, επί τη συμπληρώσει δέκα χρόνων από το μοιραίο αεροπορικό δυστύχημα που συνέβη στην περιοχή πλησίον του Αγίου Όρους, την 11η Σεπτεμβρίου 2004

Ο Μακαριώτατος απευθυνόμενος στο εκκλησίασμα αναφέρθηκε ως εξής μετά το πέρας της Επιμνημόσυνης Δείσεως:

«Μια δεκαετία πέρασε από τη ζοφερή εκείνη ημέρα της 11ης Σεπτεμβρίου 2004. Η είδηση απίστευτη στο άκουσμα. Η είδηση οδυνηρή για την Εκκλησία της Αλεξάνδρειας, τη μαρτυρική μεγαλόνησο Κύπρο και ολόκληρο τον Ορθόδοξο Ελληνισμό. Το στρατιωτικό ελικόπτερο που

μετέφερε τον Πατριάρχη Πέτρο Ζ' με την ιερή συνοδεία του σε προσκύνημα στο Περιβόλι της Παναγιάς, έπεσε στη θάλασσα, πριν προλάβει να προσγειωθεί, παρασέροντας μαζί του δεκαεπτά ψυχές.

Ο Πατριάρχης Πέτρος Ζ', ο στιβαρός πηδαλιούχος του Αλεξανδρινού εκκλησιαστικού σκάφους στο μεταίχμιο της χιλιετίας, ο δυναμικός ανακαινιστής των τιμαλφών του Θρόνου του Αγίου Μάρκου, ο αισιόδοξος οραματιστής μιας ζωντανής Ιεραποστολικής Εκκλησίας, διέβη την οδό την απάγουσα στην επέκεινα ζωή. Τον ακολούθησαν τρεις εκλεκτοί Ιεράρχες του Αλεξανδρινού Θρόνου: ο Πηλουσίου Ειρηναίος, ο ένζηλος και ακατάβλητος εργάτης του ευαγγελισμού των ανθρωπίνων ψυχών στη Δυτική Αφρική· ο Καρθαγένης Χρυσόστομος, ο επιβλητικός εκκλησιαστικός άνδρας που άφησε το δικό του στίγμα στο Μετόχι των Αθηνών, ο Μαδαγασκάρης Νεκτάριος, ο ανιδιοτελής ιεραπόστολος που διαρκώς ταύτιζε τον εαυτό του με τον εμπερίστατο Αφρικανό. Μαζί τους ο φίλος και συνοδοιπόρος του Πατριαρχείου, ο Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Μαχαιρά Κύπρου Αρσένιος. Μαζί τους πολύτιμοι συγκυρηναίοι του Θρόνου, κληρικοί και λαϊκοί. Μαζί τους άξιοι αξιωματικοί του Ελληνικού Στρατού.

Επιτελώντας χρέος ιερό έναντι της ιστορίας και εκείνων που έφυγαν αφού προσέφεραν πολυτρόπως στον Αποστολικό Θρόνο της Αλεξάνδρειας, σήμερα κάνουμε απλώς αυτό που οφείλουμε και τίποτε παραπάνω, θυμόμαστε και προσευχόμαστε. Και αν κάποιοι θεωρούν ότι η σιωπή είναι η γλώσσα της αιωνιότητας, εμείς θεωρούμε ότι η γλώσσα της προσευχής νικά τη λύπη του χρόνου. Προσευχόμαστε αυτοί με τους οποίους συμπορευτήκαμε

και συμπράξαμε στον αγώνα τον καλό, να αναπαύονται στην αγάπη του Θεού, του θησαυριστή και ευεργέτη των ψυχών μας. Αμήν!»¹⁴⁵.

Ιδιαίτερα, εάν πάμε στα πίσω χρόνια στην Πατρίδα του την Κύπρο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Δημήτρης Χριστόφιας στην ομιλία του στο μνημόσυνο του Πάπα και Πατριάρχη Αλεξανδρείας Πέτρου Ζ' στις 06 Σεπτεμβρίου 2009, λέει ότι ο Πατριάρχης Πέτρος ανήκει στη μεγάλη χορεία εκείνων που απορρίπτουν και αντιμάχονται τη μισαλοδοξία καλώντας τις θρησκείες σε διάλογο και όχι σε αντιπαλότητα. Ήταν υπηρέτης του διαθρησκευτικού διαλόγου και της συνενόησης με τις άλλες θρησκείες και θρησκευτικά δόγματα, αναδεικνύοντας την ανάγκη όπως η Εκκλησία προάγει την πρώτιστη μέριμνα του ανθρώπου, την ειρήνη και τη φιλία μεταξύ των λαών.

Ήταν από του ιερωμένους που σεμνά και ταπεινά αποδέχονται ότι τα ράσα και μόνο δεν εξαγιάζουν. Ότι η ποιμαντορική ράβδος δεν τους καθιερώνει σαν παναγνους και αλάθητους. Ότι ο πεκοικιλμένος σταυρός τους δεν αποτελεί οπωσδήποτε τεκμήριο αυτοθυσιαστικού πνεύματος και ψυχικής μεγαλωσύνης. Έδινε το προσωπικό παράδειγμα πως πρέπει να λειτουργούν οι ιεράρχες στη σύγχρονη εποχή, όπου οι αρχές και αξίες καθημερινά ευτελίζονται και απαξιώνονται από την κοινωνική πραγματικότητα. Κοντά στο λαό, μαζί με το λαό, κατανοώντας τις ανησυχίες, τους προβληματισμούς και τα προβλήματά του, καλλιεργώντας

¹⁴⁵. Βλ. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κεντρίας Αφρικής και ιστότοπος www.Romfea.gr (11 Σεπτεμβρίου 2014).

στάση ζωής μάχιμη και ενεργητική αλλά όχι παθητικής εγκαρτέρησης και ανοχής στα κακώς έχοντα.

Ο Πατριάρχης Πέτρος ανήκε στην κατηγορία των Ιεραρχών που θέλουν τα πράγματα να γίνονται και όχι μόνο να λέγονται. Την αγάπη και την αλληλεγγύη για το συνάνθρωπο την έκανε βίωμα και σκοπό ζωής. Τεκμήριο αλήθειας για κάθε ενέργειά του υπήρξε μόνο η απέραντη αγάπη προς κάθε συνάνθρωπό μας, ανεξάρτητα από χρώμα, φυλή ή εθνική καταγωγή.

Ήταν από τους φωτισμένους Ιεράρχες που πιστεύουν στην ανεκτικότητα, που αγαπούν κι αυτούς με τους οποίους διαφωνούν. Ως προϊστάμενος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας συνεισέφερε πάρα πολύ στο διάλογο μεταξύ των ορθοδόξων Εκκλησιών, μεταφέροντας το μήνυμα ότι η πραγματική ορθόδοξη πίστη στέκεται πάνω από φυλετική και πολιτιστική καταγωγή. Και αυτό το έκανε πράξη, συμπαραστεκόμενος και δίνοντας βοήθεια στους πεινασμένους και καταφρονημένους ανθρώπους της Αφρικής.

Η μνήμη του είναι αξέχαστη

Επίλογος

Λίγα είναι που μπορεί κανείς να πει για την ζωή και την προσωπικότητα του μακαριστού Πατριάρχη Πέτρου Ζ'. Η δράση του στα λίγα χρόνια που κρατούσε τα ηνία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας είναι απέραντη. Γνώριζε την Αφρική, τον Αφρικανό και τον τρόπο ζωής του, προσπάθησε να ζήσει κοντά του μπαίνοντας βαθιά στην σκέψη του, χωρίς να απορρίπτει τον πολιτισμό του. Τα κηρύγματά του τα έλεγε γνωρίζοντας πάντοτε το μορφωτικό και βιοτικό επίπεδο του ακροατηρίου του. Διάλεγε τις κατάλληλες λέξεις του για να μπορεί και ο απλός άνθρωπος της Αφρικής να καταλάβει την Ορθοδοξία. Τα εφτά χρόνια μπροστά σε όσα δημιούργησε μοιάζουν με τριάντα. Αντιμετώπιζε ρεαλιστικά την αποστολή του με πολύ κόπο, πραγματισμό και σοφία. Απέραντη ήταν η θέληση και η αγάπη του για το ωραίο. Μέχρι και σήμερα οι ιδέες του, τα έργα και οι πράξεις του εμπνέουν όχι μόνο το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας, αλλά και όλη την Αφρική και τον ορθόδοξο κόσμο. Η ζωή του αλλά και ο θάνατός του προβληματίζει τον καθένα μας από το Συχάρι μέχρι τα χώματα της Αφρικής. Δοξάζουμε τον Θεό που μας δίνει τέτοιους ανθρώπους, που, αν και σ' ένα μικρό χρονικό διάστημα, προσέφερουν όχι μόνο υλική αλλά και πνευματική τροφή, πλούσια για την αιωνιότητα.

Αιωνία του η μνήμη.

1. Χρονολογικός Πίναξ της Πατριαρχείας Πέτρου Ζ΄:

1997 (21.2.1997) Εκλογή της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου του Ζ΄.

1997 (6-10.06.1997) Επίσημος επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις το Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως.

1998 (22.2-3.3) Επίσημος επίσκεψις του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας εις τον θρόνον του Αγίου Μάρκου.

1998 (8-15.5) Επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την ορθόδοξον Εκκλησίαν της Φινλανδίας.

1998 (29.6-6.7) Επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την ορθόδοξον Εκκλησίαν της Βουλγαρίας

1998 (30.9-1.10) Μείζων και Υπερτελής Σύνοδος εις την Σόφιαν Βουλγαρίας.

1998 (8.9-9.9) Επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου και της Ιεράς Συνόδου εις την νήσον Αίγινα της Ελλάδος και επίδοσις της Συνοδικής Διαγνώμης περί εκζητήσεως συγγνώμης από τον Άγιον Νεκτάριον Μητροπολίτην Πενταπόλεως.

1998 (20-24.11) Επίσημος επίσκεψις του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου εις την Εκκλησίαν της Αλεξανδρείας.

1998 (Δεκέμβριος) Η Α.Θ.Μ. εις την Η' Γενικήν Συνέλευσιν του Π.Σ.Ε στο Χαράρε της Ζιμπάμπουε.

1999 (17-22.4) Ειρηνική επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Πέτρου εις το Πατριαρχείον Αντιοχείας.

1998 (22-29.4) Επίσημος επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις το Πατριαρχείον της Μόσχας

1998 (21-28.5) Επίσημος επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την ορθόδοξον Εκκλησίαν της Κύπρου.

2000 Επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την Ι. Μ. Σουδάν (12-19.6), στη Ι.Μ. Ζιμπάμπουε (11-15.8) και στην Ι.Μ. Κένυας (28/8-1/9)

2001 Επίσημος Επίσκεψις της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την Εκκλησίαν της Ελλάδος (17-25/5), εις την Ιεράν Μητρόπολιν Δημητριάδος (22-25/6), εις την Ιεράν Μητρόπολιν Μυτιλήνης(11-15/8), εις την Ιεράν Μητρόπολιν Ρόδου(14-16/9) και εις την Εκκλησίαν της Αρμενίας (19-22/9).

2002 Σύγκλησις της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας (16-18/10).

2002 Επίσημος επίσκεψις του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής κ.κ. Πέτρου εις την Εκκλησίαν Σερβίας (1-23/2), την Ιεράν Μητρόπολιν Κεντρώας Αφρικής (1-23/2), Κένυας και Ειρηνοπούλεως (24-26/2 και 4-10/6), και Ντάρ ες Σαλαάμ (24-26/2 και 30/5-4/6), Καμπάλας (25-27/5), την Επισκοπήν Μπουκόμπα (28-29/5), την Επισκοπήν Γκάνας (25/10-5/11)

2. Χρονολογικός Πίναξ των Πατριαρχών Αλεξανδρείας.

Ιδρυτής της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας

Μάρκος ο Ευαγγελιστής.

(+4 Απριλίου έτος 62 μ.Χ. Μαρτύριον)

Ανιανός	62-84
Αβίλιος	84-98
Κέρδων	98-110
Πρίμος	110-121
Ιούστος	121-131
Ευμένης	131-144
Μάρκος Β΄	144-154
Κελαδίων	164-167
Αγγριππίνος	167-169
Ιουλιανός	179-189
Δημήτριος	189-232
Ηρακλάς	232-247

Διονύσιος	248-265
Μάξιμος	265-282
Θεωνάς	282-300
Πέτρος Α΄	300-311
Αχιλλάς	3011-312
Αλέξανδρος Α΄	313-328
Αθανάσιος Α΄	328-373
Πέτρος Β΄	373-380
Τιμόθεος Α΄	380-385
Θεόφιλος	385-412
Κύριλλος Α΄	412-444
Διόσκορος Α΄	444-451
Προτέριος	452-457
Τιμόθεος Β΄	457-460
Τιμόθεος Γ΄	460-482
Ιωάννης Α΄	482
Πέτρος Γ΄	482-490

Αθανάσιος Β΄	490-497
Ιωάννης Β΄	497-507
Ιωάννης Γ΄	507-517
Διόσκορος Β΄	517-520
Τιμόθεος Γ΄	520-536
Θεοδόσιος Α΄	537
Γαϊνός	537-538
Παύλος	539-541
Ζώϊλος	541-551
Απολλινάριος	551-568
Ιωάννης Δ΄	569-579
Ευλόγιος	579-607
Θεόδωρος Α΄	607-609
Ιωάννης Ε΄	609-620
Γεώργιος	621-630
Κύρος	630-643
Πέτρος Δ΄	643-653

Ιωάννης ΣΤ΄	
Ευτύχιος	654-690
Πέτρος Ε΄	
Πέτρος ΣΤ΄	690
Χηρεία του θρόνου	690-726
Κοσμάς	727-787
Πολιτιανός	787-801
Ευτάθιος	801-805
Χριστοφόρος	805-836
Σωφρόνιος	836-859
Μιχαήλ Α΄	859-871
Μιχαήλ Β΄	872-903
Τοποτηρητεία 3 ετων	903-906
Χριστόδουλος	906-933
Ευτύχιος Β΄	933-940
Σωφρόνιος Β΄	940-968
Ηλίας	968

Αρσένιος	980
Γεώργιος Γ΄	?
Φιλόθεος	 1054
Λεόντιος	1059
Ιωάννης Η΄	1062
Σάββας	--?
Κύριλλος Β΄	1103-1118
Θεοδόσιος Β΄	?
Ευλόγιος Β΄	
Σωφρόνιος Γ΄	1166
Ελευθέριος	?
Μάρκος Γ΄	1174
Νικόλαος Α΄	1200-1230
Γρηγόριος Α΄	1230-1243
Νικόλαος Α΄	1243-1270
Αθανάσιος Γ΄	1270-1308
Γρηγόριος Β΄	1308-1332

Γρηγόριος Γ΄	1332-1350
Νήφων	1350-1371
Μάρκος Δ΄	1371-1385
Νικόλαος Γ΄	1385-1397
Γρηγόριος Δ΄	1397-1412
Νικόλαος Δ΄	1412-1417
Αθανάσιος Δ΄	1417-1428
Μάρκος Ε΄	1428-1437
Φιλόθεος	1437-1459
Γρηγόριος Ε΄	1459-1486
Ιωακείμ Α΄	1486-1565
Σίλβεστρος	1566-1590
Μελέτιος Α΄	1590-1601
Κύριλλος Γ΄	1601-1620
Γεράσιμος Α΄	1620-1636
Μητροφάνης	1636-1639

Νικηφόρος	1639-1645
Ιωάννης Θ΄	1645-1657
Παΐσιος	1657-1678
Παρθένιος Α΄	1678-1688
Γεράσιμος Β΄	1688-1710
Σαμουήλ	1710-1712
Σαμουήλ	1714-1723
Κοσμάς Β΄	1712-1714
Κοσμάς Β΄	1723-1736
Κοσμάς Γ΄	1737-1746
Ματθαίος	1746-1765
Κυπριανός	1766-1783
Γεράσιμος Γ΄	1783-1788
Παρθένιος Β΄	1788-1805
Θεόφιλος Β΄	1805-1825
Ιερόθεος Α΄	1825-1845
Αρτέμιος	1845-1847

Ιερόθεος Β΄	1847-1858
Καλλίνικος	1858-1861
Ιάκωβος Β΄	1861-1865
Νικάνωρ	1866-1869
Σωφρόνιος Δ΄	1870-1899
Φώτιος	1900-1926
Μελέτιος Β΄	1926-1935
Νικόλαος Ε΄	1935-1939
Χριστόφορος	1939-1967
Νικόλαος ΣΤ΄	1968-1986
Παρθένιος Γ΄	1987-1996
Πέτρος Ζ΄	1997-2004
Θεόδωρος Β΄	2004-

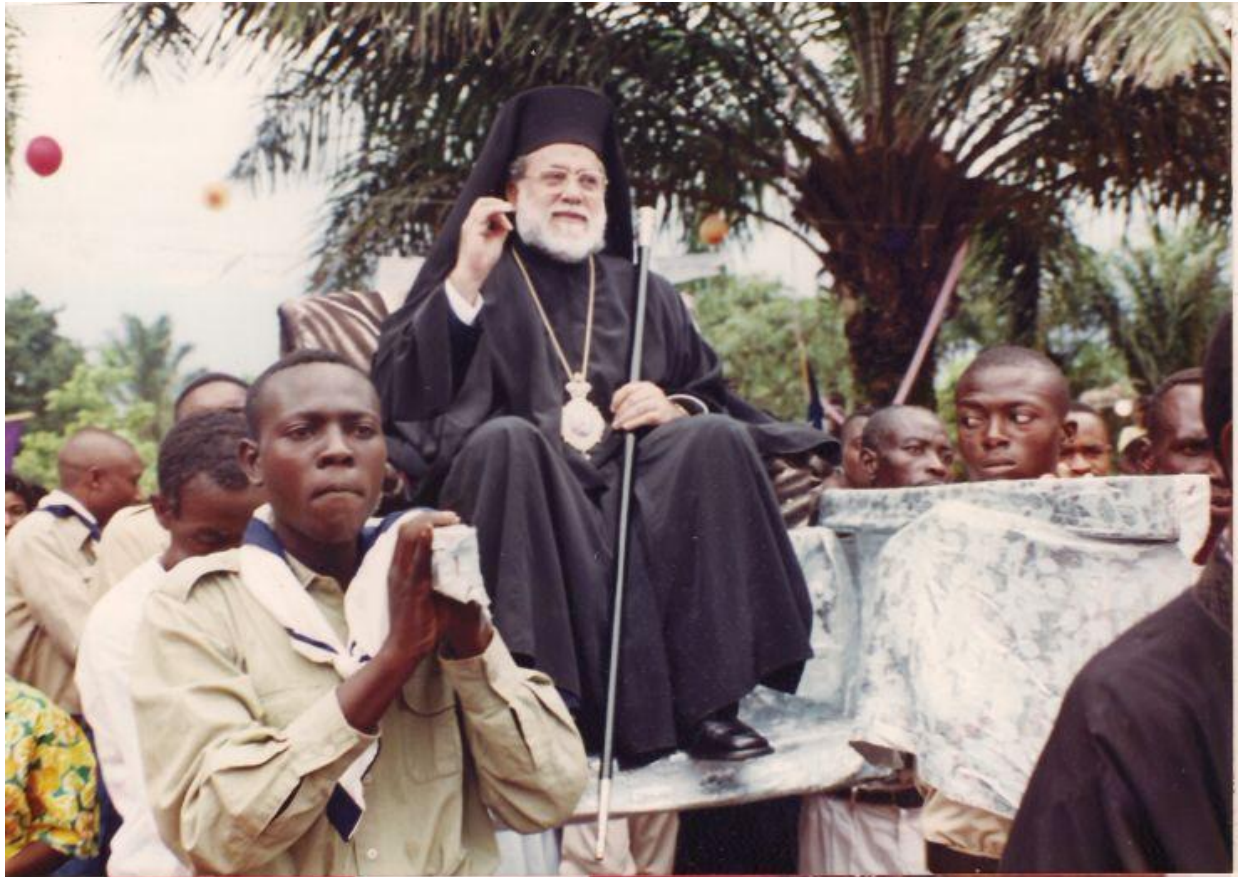
3. Φωτογραφικό υλικό

Οι φωτογραφίες που συγκεντρώσαμε και παραθέτουμε είναι από την πατριαρχική επίσκεψη του Πατριάρχη Πέτρου Ζ' στην Μητρόπολη Κεντρώας Αφρικής το 2002-2003.

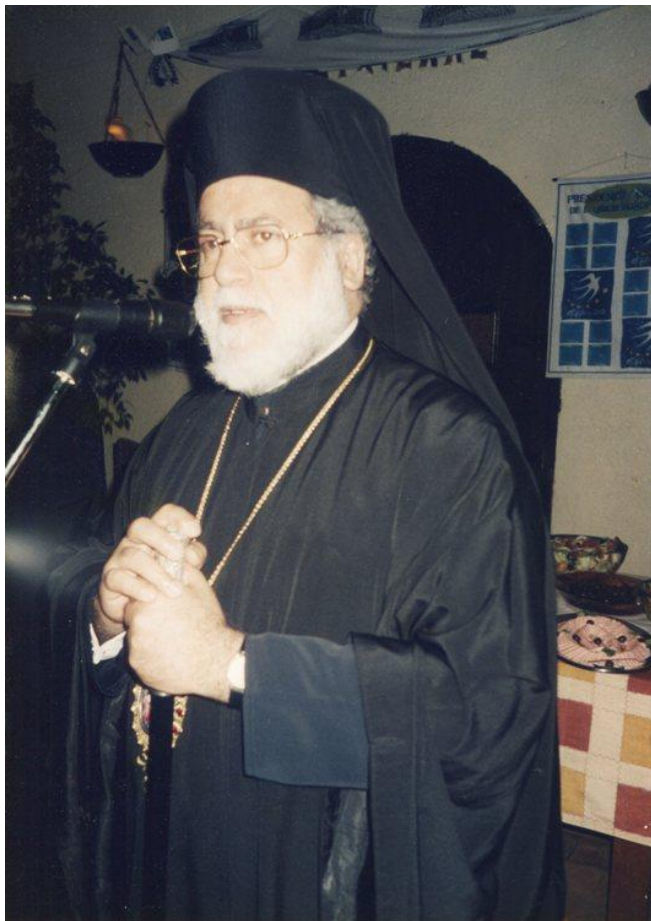

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Geoffery Moorhouse, *οι Ιεραπόστολοι*, Θεσσαλονίκη 1984.
- Mandeson, *Ελληνο-γαλλικό Λεξικό*, έκδ. Διαγόρας Αθήναι 1972
- Mandeson, *Γαλλο-ελληνικό Λεξικό*, έκδ. Διαγόρας Αθήναι 1972.
- Πάνταινος, *Επίσημο Δελτίο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου*.
- Εκκλησιαστικός Φάρος, *Επιστημονικό Θεολογικό Περιοδικό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου*.
- Γ. Β. Μελέτη, *Τι γίνεται μετά το θάνατο*, εκδ. Αδελφότης Θεολόγων Ζωή, Αθήναι 1986³.
- Αρχιμ. Θεοδώρου Κ. Μπεράτη, *Εν θλίψει εμνήσθημεν σου*, εκδ. Αδελφότης Θεολόγων ο Σωτήρ, Αθήναι 2008.
- Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, εκδό. Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωρωπος, Αττικής 1991⁴.
- Ημερολόγιον Εκκλησίας Αλεξανδρείας 1995, 2006 και 2013
- Μαρίας Παπαϊωάννου, Ρεγγίνας Κασιμάτη, Στράτου Γεωργούλα και Ιωάννη Πράνταλο, *Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου*, Αθήνα 2008³.
- Δρ. Εμμανουήλ Γ. Χαλκιαδάκη, *Πατριαρχείον Αλεξανδρείας-Ιστορία Κοινωνία, Πολιτισμός (ακαδημαϊκες σημειώσεις)*, Ηράκλειο Κρήτης 2012.
- Γεωργίου Καψάνη (αρχιμ.), *Χριστός-Εκκλησία-Κοινωνία*, εκδ. Ε.Χ.Ο.Ν. Αθήναι 1983².
- Μελετίου Καλαμαρά (αρχιμ.), *Αγιολογία*, έκδ. Γενική Διεύθυνση Εκκλησιαστικής Παιδείας, Αθήναι 1972.
- Ηλία Αντ. Βουλγαράκη, *Ιεραποστολή. Δρόμοι και Δομές*, Αθήναι 1989.

- Χρίστου Θ. Κρικώνη, *Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας κ. Πέτρος Ζ΄, Πορεία Μαρτυρίας*, έκδ. Φάρος Ελπίδας, Αθήναι 2010
- Χρυσοστόμου (Μητροπολίτου Καρθαγένης), *Ταις ίχνεσι Αυτού. Πέντε χρόνια διακονίας στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής. Πέτρος Ζ΄ (1997-2002)*, Αλεξάνδρεια 2004.
- Βενεδίκτου Εγγλεζάκη, *Οι Ιεραπόστολοι της πρώτης Εκκλησίας*, Π.Ο.Ι. «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός», Λευκωσία 1985.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Καταγωγή	9
2. Αφιέρωση στο Θεό	13
3. Ο χαρακτήρας	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ι. ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ

1. Η Ιεραποστολή	24
2. Αναδιοργάνωση του Πατριαρχείου	34
3. Με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και αυτοκέφαλες Εκκλησίες.	38
4. Η Λειτουργική Γλώσσα	40
5. Το Φιλανθρωπικό Έργο	43
6. Η Ανακαίνιση και Ανακατασκευή	45
7. Οικονομικοί Πόροι	46

8. Παιδεία	50
9. Συνεργασία με Πολιτικές και Θρησκευτικές Αρχές	53
10. Το Κοινωνικό Πρόβλημα της Αφρικής	56
11. Αγάπη στους Αγίους	59
12. Ο Άγιος Νεκτάριος Επισκόπου Πενταπόλεως	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο ΚΗΡΥΚΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

1. Πνευματικός Πατέρας.....	72
2. Η χαρά της Αναστάσεως.....	75
3. Ο ουράνιος Λυτρωτής.....	78
4. Η θεογνωσία.....	81
5. Φως του Χριστού.....	85
6. Η αγάπη προς τον πλησίον.....	89
7. Ιδού εγώ και τα παιδιά, α μοί έδωκεν ο Θεός (Εβρ. 2,13.)....	91
8. Η θεραπεία του παραλύτου.....	94
9. Η Παναγία.....	98

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΡΑΓΙΚΗ ΠΤΩΣΗ

1. Τις εστίν ο Θάνατος	100
2. Η Πτώση	103
3. Λαϊκό Προσκύνημα	104
4. Δηλώσεις	106
5. Στη Μνήμα μας σήμερα	111
 Επίλογος	115
1. Χρονολογικός Πίναξ του Πατριάρχη Πέτου Ζ'	116
2. Χρονολογικός Πίναξ των Πατριαρχών Αλεξανδρείας.....	119
3. Φωτογραφικό υλικό	127
 Βιβλιογραφία	140